

«І кадэбэшнік беларус, і Лукашэнка беларус»

Др. Мікола Нікалаеў: «Мову ні ў якім разе
нельга рабіць палітычным чыннікам».

сторонка 2

Трэцяя хвала

Артыкул Лешка
Бальцаравіча.

сторонка 14

Цана Эўропы

Эсэ Славаміра Адамовіча.
Плюс успамін
пра самагонаварэнне.

сторонка 18

КАМЭНТАРЫ

Урокі пэсымізму

Калі б Быкаў увесе час толькі й разважаў бы, ёсьць у беларусаў будучыня ці няма, страчаны гістарычны шанс ці не, мы ня мелі б вялікага пісьменьніка. Таксама я быкаўскі пэсымізм ня можа быць апраўданынем для нашага бязъдзеяння. Піша Віталь Тарас. Старонка 4.

З УСІХ СТАРОН

Піва, Прага і свабода

Ідэальны горад — з каменю, цэглы і нейкага асаблівага паветра спакою і свабоды. Старонка 11.

НАША СТРАВА

Верашчака і мачанка

Вынаходніцтва кухмістра Верашчакі хутка выйшла за межы каралеўскага двара. Клясыкі беларускай кухні — старонка 17.

СПОРТ

Ісьляндзкая дэпрэсія

беларускага гандбулу.
Старонка 21.

БІБЛІЯТЭКА

Акадэмічны тэкст і грэцеск гудаў

Алег Дзярновіч пра новае выданье «Літоўскай мэтрыкі»: літоўскія аўтары настойваюць на ўжываныні тэрміну «старабеларуская мова» для мовы Статуту. Старонка 8.

ЛІТАРАТУРА

Ліст Алесю Разанаву

Зь нізкі вершаў Ігара Бабкова «Далёкія сны, дзіўныя кветкі». Старонка 20.

Падпіска да 25 чэрвеня

Да 25 чэрвеня на любой пошце можна аформіць падпіску на другое паўгодзідзе 2005 году. Падпісны індэкс газэты «Наша Ніва» 63125. Падпіска на шапкі «Белсаюздруку» таннайшшая — сьпіс шапкіў знойдзецца на старонцы 24. Падпісны індэкс часопісу «ARCHE» 00345. Падпісны індэкс часопісу «Дзеяслоў» 74813.

Беларуска съвету

Карэспандэнт «НН» Аркадзь Шанскі гутарыць з старшынёй Рады Міжнароднай грамадзкай арганізацыі ЗБС «Бацькаўшчына» Аленай Макоўскай. Да IV Зыезду беларусаў съвету, арганізаванага МГА «Бацькаўшчына», застаўся месяц: «Мы правядзём зыезд — у Беларусі ці за яе межамі». Старонка 5.

ЮЛІЯ ДРАГІЦЕВІЧ

Трэцяя хвала

Артыкул Лешка
Бальцаравіча.

сторонка 14

Скрабец на сэрцы

Ён столькі разоў абяцаў спыніць акцыю і столькі разоў выяўлялася, што ён толькі супакойвае родных, што паўстае пытанье: ці спыніць ён галадоўку ўвогуле? А калі не, то... што тады? Піша Але́сь Кудрыцкі.

На момант здачы газэты ў друк С. Скрабец галадае ў турме ўжо саракавы дзень. Гэта той тэрмін, пасля якога непапраўная шкода здароўю неўінчнáя.

Міхайл Хоміч, адвакат Скрабца, адказвае коротка, без эмоцый. У голасе адчуваеща насыцярожана-насцьць: лішніе слова можа нашкодзіць. «Так, Сяргей Скрабец працягвае галадоўку. Паводле ягоных слоў, утрымліваеца ў нармальных умовах, калі ўлічыць тое, што ён сядзіць у ізоляторы. Кажа, што калектыв таксама нармальны.

Працяг на старонцы 3.

Яўген Свярсцюк:
Галадоўка — гэта або
трагедыя, або выйгрыш,
ня варты страчанага
здароўя

Але годны чалавек ня можа дзеянічаць іначай.

Працяг на старонцы 6.

Сагановічу пагражаютъ звальненіем

Выдатнаму гісторыку закідаюць выезды за мяжу без санкцыі кіраўніцтва.

Гістарычная навука ўвайшла ў новую стадью «зачыстак». З акадэмічнага Інстытуту гісторыі ледзь ня звольнілі Генадзя Сагановіча. Падставай для ціску стала паездка ў архівы Krakava.

Працяг на старонцы 5.

50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

Ніхто ня кажа Скрабцу: трэба галадаць да вызвалення. Ніяма каму. Ніхто ня мае маральнага права. Быкаў меў бы, напэўна. Быкаў, які застаща пунктам адліку (**старонка 4**). Мы спыталі чалавека, які сам галадаў, адседзёўшы 8 гадоў у савецкай турме — Яўгена Сверсыцюка. Як дзеянічалі ўкраінскія дысыдэнты ў падобнай сітуацыі? Ен проста апавядзе пра свой досьвед. Але сітуацыя Скрабца і ўсіх нас неяк адразу робіцца ясьнейшай.

Старонка 6.

СМІ хапаюцца за паведамленьні, што Скрабец спыніў галадоўку. А ён не спыняе. Ни хоча гніць у турме. Хто б думалі летась, калі «дэпутаты набіралі вагу», што будзе такі дубль два. Непаваротны наш палітыкум. Галадоўка — а «ўсё ідзе па плянне». Галадоўка! А ніводнай акцыі салідарнасці. Не прадугледжана «стратэгічным плянаваннем».

Чым яшчэ запомніўся мінулы тыдзень? Як міліцыя, пажарныя і КДБ млява, але арганізавана заміналі праводзіць раённыя сходы па вылучэнні дэлегатаў на Кангрэс дэмакратычных сілаў. Цырк прыехаў урайцэнтры. От дэмакратыя — нават вылучыць альтэрнатыўнага кандыдата не даюць.

Антыпод Лёліка Ушкіна, Але́сь Белы, спыняе ўвагу на судзе над актыўістамі беларускага руху Беластроочыны. «Лес беларусаў Падляшша важны як знак. Калі сківіцы польскай бюракратыі разжуюць і выплюнуть іх, тады ўсе нашы спадзяванні на Эўропу марныя». «Муштарда» —

старонка 10.

«Апошнія пакаленіе дробнай шляхты сівяткавала Троіцу, як не сівяткуюць нават Вялікдзень ці Купальле». Не прамініце, калі ласка, сіветлае эсэ Тацяны Барысік «Троіца. Зелянец.

Пяцідзясятніца» на старонцы 19.

Ліцэісты здалі на 9 балаў

Вучні Беларускага ліцэю здалі іспыты. За дзяржаўныя экстэрнаты другакурснікі маюць сярэдні бал 8,15, чацверакурснікі — 9. Адзнакі за ўласна ліцэйскія іспыты ніжэйшыя на 0,5 бала. «У нас патрабаваны больш строгія», — тлумачыць Лявон Баршчэўскі. Сярод найлепшых ён называў Зымітра Раманцова, Дзяніса Шчэрбу, Яну Садоўскую, Паліну Прысмакову. Ліцэйскія іспыты здавалі ўсе выпускнікі. Ніхто не сышоў у іншыя ліцэі й гімназіі.

Вучыцца ў ліцэі пажадалі й новых вучні. З 39 прэтэндэнтаў выбіралі 23: у сёньняшніх умовах браўкуе месцаў.

AШ**ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ****Вечарына з Тацянай Дубавец**

28 чэрвень а 19-й у Доме літаратара адбудзеца вечарына беларускага тэлебачання, прысвечаная 15-й гадавіне праграмы «Віленскі сшытак». У сустэрэчы бяруць удзел аўтары і героі перадачы, легенды беларускага тэлебачання: Г.Бураўкін, З.Бандарэнка, У.Содаль. Канцэртную праграму складаць выступы сяброў «Віленскага спытку» К.Камонкай, З.Бартосіка і інш.

Уваход свабодны.

«І кадэбэшнік беларус, і Лукашэнка беларус»

«Мову ні ў якім разе нельга рабіць палітычным чыннікам», — папярэджвае гісторык Мікола Нікалаеў. Падчас Чацвертага кангрэсу беларусістай зь ім гутарыў **Сяргей Богдан**.

«НН»: Як вы ацэньваеце вынікі апошняга Кангрэсу беларусістай?

Мікола Нікалаеў: Арганізацыйна Кангрэс быў складаным: адыходзіць адно пакаленіе беларусістай, прыходзіць другое. Многас ў Асацыяцыі трymалася на Адаму Мальдзісу, таму хваливаліся, ці зможа Асацыяцыя працягваць працу. Аднак у Менску ёсьць маладыя энэргічныя даследнікі, калі, канешне, Генадзя Сагановіча можна лічыць такім. Па-другое, за 14 гадоў МАБ суполкі сталі самадастатковымі і могуць самастойна

працаваць, нават калі Асацыяцыя распадзеца. Былі і навуковыя вынікі Кангрэсу. Сёлета было менші грамадзка-палітычных тэм, а больш навуковых, навукова-палітычных. Былі даклады, у тым ліку заходніх прафэсараў, дзе зazначалася: кепска, калі правапіс нейкай мовы неўнармаваны, але нашмат горш, калі ёсьць два унармаваныя правапісы.

Зъмена палітычнай лініі

«НН»: Якая сітуацыя зь беларусазнаўствам у Рэсе?

МН: У СССР беларусістыкай

займаліся толькі ў Беларусі, у расейскіх ВНУ беларуская мова не выкладалася. Пытанье ўзынікла пасля паўстання незалежных дзяржаў. Мне прапанавалі ў Санкт-Пецярбурскім ўніверсітэце скласы праграмы беларусістыкі. Я зрабіў на ўзор сэрбістыкі, але новы кіраўнік Беларусі заняў праразейскую пазыцыю. А калі мова не выконвае дзяржаўных функцый, дык і рыхтаваць спэцыялісту на накладна. Хоць сёньня ў СПУ выкладаючы ўсе афрыканскія, азіяцкія і эўрапейскія мовы. У Маскоўскім універсітэце чытацца курс беларускай мовы, але

беларусістыкі як спэцыяльнасці ніяма і там. Ёсьць энтузіясты-беларусы, што адкрываюць курсы, як Рудакоў у Сібіры. Мы ў Пецярбургу штогод ладзім канферэнцыю «Санкт-Пецярбург у беларускай культуре» і пасля выдаём «Беларускі зборнік». Часы Імператарскага геаграфічнага таварыства, калі дасылаліся экспедыцыі, фінансаваліся выданыні Шэйна, Сержпутоўскага, мінулі.

У Пецярбурзе куды ні ткніся — беларусы

«НН»: Ніяма грамадзкай зацікаўленасці ці існующі нейкія перашкоды?

МН: Расея вывучае саму сябе.

Працяг на старонцы 12.

Сёньня Купала, заўтра Ян. Хадзем, дзевачкі, ў зялёны гай!

Лета вампірак

Ядуць нас муҳі з камарамі!

Усе заўважылі незвычайнную актыўнасць маленьких крывасмокаў сёлета. Прывчына бањальная: высокая вільготнасць і сильнота, якія хутка змяняюць адна адну.

Камары здольныя ператварыць прыемны летні вечар у пекла. Нездарма ў савецкіх канцлягерах было адмысловае пакаранье — «выставіць на камары». Яны пераносіць малярью, ад якой штогод памірае больш за мільён жыхароў плянэты. У Беларусі 39 відаў камароў, у тым ліку і малярыйныя. Праўда, іх укусы ў нашых шыротах ня страшныя.

Нам варта сцерагчыся алергічных рэакцый на ўкусы звычайных камароў. Месца ўкусу сівярбіць таму, што камар уводзіць у ранку адмысловае рэчыва, якое не дae крыві згортвацца. Ператрывайце, не расчухвайце месца ўкусу. Калі ніяма адмысловага крему,

ранку можна апрацаваць цёплым растворам соды.

Крывёю чалавека сілкуючца толькі камары: атрымаўшы порцию чалавечага бялку, яны адлятаюць бліжэй да вады, каб адлісці яйкі. Моцнай палове камарынай грамады даспадобы нектар кветак. Самка адчувае пах ахвяры за некалькі кіламетраў. Але яе можна ашукаць, прапанаваўшы замест ваду свайго цела невыносны для маленькой вампіркі пах гваздзіку, анісу і эўкаліпту — змазаўшы скру алеем гэтых расылін. Падобна дзеянічае і бальзам «Зорачка». Але эфек-

тыўнасць гэтых сродкаў не абсолютная.

Таму, хто живе за горадам, варта скасіць пустазельле, вільготныя цемнаватыя зараснікі якога вабяць аплодненых камароў, і пазбавіцца ад цэбраў з вадой, якія ператвараюцца ў камарынья ясьлі. Выгнаць камароў з хаты можна, упрыгожыўшы пакой букетамі ронконкі.

Камарам не прыйшліся б даспадобы пляны ААН, якія распрацоўвае праграму стэрэлізацыі шкодных насякомых з дапамогай не-вялікіх дозаў радыяцыі. На адмысловых фэрмах разводзіць самцоў, якіх стэрэлізуць з дапамогай радыеактыўнага апрамянення, а потым выпускаюць. У тых раёнах, дзе няпладных большасць, яны не пакідаюць паўнавартасным самцам шанцай спарыша з самкамі, і папуляцыя насякомых рэзка змяншаецца. Но такім способам можна будзе пазбавіцца і ад камароў. Праграма можа мець пэрспектывы ў Беларусі: апошнім часам пытанье стэрэлізацыі шкодных элементаў актыўна аблікаройваецца ў палаце прадстаўнікоў...

АК

факты і камэнтары

Скрабец на сэрцы

Працяг са старонкі 1.

Што да канкрэтнай даты спынення галадоўкі — Скрабец пра гэта нічога не гаворыць».

Калегі хвалююцца

Уладзімер Парфяновіч, былы калега С.Скрабца па дэпутацкай групе «Рэспубліка», рапоў Сяргею спыніць галадоўку і быў вельмі ўстрывожаны, калі даведаўся, што той да парады не прыслухаўся. «Ен не спыніў галадоўкі? Але ж мы яго ўсе прасілі, і жонка ягоная прасіла. Навошта гэтая ахвяра? У сёньняшній сітуацыі гэта нічога ня дасьць».

Валер Фралоў таксама турбуюцца лёсам Сяргея: «Чалавек дайшоў да самай апошняй мяжы, яго стан складаны. Жонка кажа, што ён аслабеў, галава моцна баліць, Я яму кажу: Сярожа, супраць гэтых нядобрых людзей іншымі спосабамі трэба змагацца. Ён нам патрэбны жывы. Я безъ яго сумую. Апошні час ён на працы разам са мной больш часу праводзіў, чым дома. Я безъ яго — як руку адрубілі. Гэта незвычайна мэтанакіраваны чалавек, настойлівы мужык, сябар мой».

Падобнае стаўленне да галадоўкі і сядр іншых палітыкаў. «Шкада, што людзі ў Беларусі вымушаны звязртася да таго, спосабу пратэсту, — кажа Анасталь Лябедзька. — Ва ўмовах «прававога Чарнобылю» ніхто ня можа гарантаваць, што галадоўкі ня будуть выкарыстоўвацца і ў будучыні. Гэты спосаб барацьбы мае права на існаванье, але толькі як магчымасць зафіксаваць сваю пазыцыю, а не як спосаб самагубства. Наша партыя звязрнулася да Скрабца зь лістом, у якім мы папрасілі яго спыніць галадоўку. Ёсьць межы, якіх нельга пераходзіць, бо ахвяра можа быць занадта вялікай».

Уладзімер Колас лічыць, што ўлада па сваёй сутнасці няздатная адреагаваць на галадоўку належным чынам: «Я, безумоўна, выказваю вялікую павагу да мужнасці Сяргея, ён давёў сур'ёзнасць сваіх намераў. Але я асабіста лічу, што ёсьць іншыя спосабы дасягнення вынікаў, асабліва ў нашай сітуацыі, калі ўлада засвячыла сваю маральнную недзеядольнасць, адсутнасць маральнага грунту, племяштва сваё, неразуменне падмурку прыстойнасці. Непрыстойна абыякава глядзець, як пам-

ірае чалавек, і ня проста чалавек, а грамадзкі дзеяч, былы дэпутат палаты прадстаўнікоў. Мы павінны шукаць іншыя сродкі ўзьдзяяния на ўладу, бо яна разумее толькі адну мову. І мы павінны навучыцца гэтай мовай размаўляць. Я маю на ўвазе ня мову зброі, а кансалідацыю».

Як дапамагчы Скрабцу?

Ці звязртаўся да Сяргея Скрабца хто-небудзь да з канкрэтнымі прапановамі аб дапамозе? «Акрамя газет — нічога я ня бачыў і ня чую», — кажа адвакат Міхаіл Хоміч.

Праваабаронца Алесі Бяляцкі гаворыць пра тое, што інфармацыйная падтрымка ёсьць: «Да гэлага часу мы яшчэ не былі звязаны ні з ім, ні з яго сям'ёй, але будзем акказваць усебаковую дапамогу. У нас ёсьць шырокія контакты з замежнымі арганізацыямі, якія могуць упльываць на разныні сваіх урадаў, мы інфармуем іх пра ўсё, што адбываецца ў Беларусі, у тым ліку і пра справу Скрабца, ад самага першага дня галадоўкі. Але да апошняга часу была няпэўная сітуацыя — ягонага брата пасадзілі, было невядома, што з гэтага выйдзе. Канкрэтна самому Скрабцу падчас галадоўкі мы асабліва нічым дапамагчы не моглі, контакты па зразумелых прыгынах абмежаваны. Цяпер адбылася сустрэча Скрабца з сям'ёй, і мы пачнём максымальна яму дапамагаць. У першую чаргу гэта будзе інфармацыйная падтрымка. У гэтым мы і бачым асноўную функцыю праваабарончых арганізацый — максымальная прысягаваць увагу сваіх грамадзян і міжнароднай супольнасці да таго, што адбываецца».

Кіраўніца Беларускага Хэльсынскага камітэту Тадэяна Процька ставіцца да самой ідэі галадоўкі як сродку дасягнення мэтай крытычна: «Людзі зь Берасцейскага аддзялення БХК ходзяць у ізалятар, перадаюць яму ваду і на ўсякае ўсё моркву і яблыкі на выпадак выходу з галадоўкі. Пазыція БХК такая: мы паважаем выбар кожнага палітыка на карысць тых ці іншых метадаў барацьбы, але наша стаўленне да галадавак адмоўнае. Тым больш што Скрабец — дасвядчаны ў галадоўках чалавек — можа дашць прыклад маладым і нявопытным, а гэта можа мець непрадказальныя вынікі. Мая асабістая пазыцыя такая:

СЯРГЕЙ СКРАБЕЦ нарадзіўся 25 кастрычніка 1963 г. у Лідзе. Адукацыя — вышэйшая: скончыў Беларускі політэхнічны інстытут (інжынер-металюрг) і Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (юрыст). Жанаты, ёсьць сын і дачка.

Працаўваў камэрцыйным дырэкторам Менскага гаспразылковага наўукова-тэхнічнага цэнтра «Менск-Партнёр», загадчыкам сэктору камэрцыйнай маркетынгу ў рэспубліканскім штабе студтрадаў ЦК ЛКСМБ, загадчыкам аддзела камэрцыйнай маркетынгу Службы занятасці моладзі і студэнтаў, генэральным дырэкторам ЗАТ «Гандлёвы дом «Бел-Бабаеўская». Ад бізнэсу Скрабец адышоў у 2000 г., калі быў выбраны дэпутатам палаты прадстаўнікоў нацыянальнага сходу ад Лідзкай гарадзкай выбарчай акругі. У тым жа годзе была распачата крымінальная справа ў дачыненні да некалькіх кіраўнікоў ЗАТ, якіх падзарвалі ў вымантаваны дзяржавных кредитах. Скрабец па справе не праходзіў. У 2001 г. ён зьбіраўся ўдзельнічаць у прэзыдэнцкіх гонках і стварыў ініцыятывную групу па зборы подпісаў. У 2003 г. увайшоў у дэпутацкую группу «Рэспубліка», і тады ж пракуратура завяла супраць яго крымінальную справу з тым самым абвінавачаннем — «падача наўмысна непраўдзівых звестак з мэтай атрымання дзяржавнага мэтаўага кредиту». Віну Скрабца давесць не ўдалося. Новы імпульс пераасялі Скрабца атрымаў 16 красавіка 2005 году, калі па БТ паказалі сюжэт пра 200 тысяч доляраў, якія нібытэ везьлі з Вільні для Скрабца. Пазыція «кур'еры» заяўліла палітыку, што яны былі выкрадзеныя спэцслужбамі, якія сілай выбілі з іх «прызынанні». 15 траўня Скрабец быў затрыманы, але эфэмэрная валізка з грашыми тут была ні пры чым: былога дэпутата абвінавацілі ў тым, што ён нібытэ падбuxторваў былога помочніка пракурора Бярозаўскага раёну Васіля Федчанку да давання хабару (30 тыс. доляраў) чыноўніку пракуратуры. Берасцейскай вобласці і абласнога суду для таго, каб тых апраўдзілі Сяргея Грыба, жыхара вёскі Альшаны. Сам Грыб, 21-гадовы сын аднай з самых бағатых сямей Століншчыны, атрымаў 24 гады турмы за бандытізм. Цяпер съледзтва «распрацоўвае» абедзве справы. Сам Сяргей Скрабец перакананы, што абвінавачаны абсурдны, менавіта таму ён і распачаў сваю беспрэцедэнтную галадоўку.

палітык павінен у першую чаргу завяшчаць уладу, а не паказваць, што ўлада дрэнная».

Брак падтрымкі

Ёсьць нешта незразумелае ў сітуацыі, якая склалася вакол галадоўкі С.Скрабца. Пратэсты супраць перайменавання сталічных вуліц праводзяцца што-тыдзенем, а вось прыгадайце акцыю ў падтрымку С.Скрабца. Чаму зъмена шыльдаў хвалююць людзей больш, чым найдаўжэйшая галадоўка ў гісторыі краіны? «Сам я ведаю, — адказвае Уладзімер Парфяновіч. — І мne вельмі не падабаецца тое, што адбываецца ва ўсёй нашай сёньняшнія так званай апазыцыі. Нешта вельмі нядобрае».

Аляксандар Мілінкевіч: «Галадоўка дзеясная тады, калі ёсьць шырокая падтрымка грамадкасці. Усё павінна быць добра падрыхтавана. Я паважаю мужнасць Сяргея і думаю, што ягоны пратест ўсё-такі набыць гучаныне. Але акцыя падтрымкі было незашмат. Рэакцыя на тое, што адбываецца, — неадкватная, улічваючы тое, што чалавек знаходзіцца на мяжы жыцця і смерці. Чаму так? Можа, гэта стан грамадзтва такі — людзі, у тым ліку і актывісты, з'няверыліся ў тым, што можна дасягнуць якіх-небудзь зъмен».

У аўторак, 21 чэрвень, у турэмны шпіталь Івацэвіцкай калённі трапіў адзін з лідэраў гарадзенскіх прадпрымальнікаў Валер Леванеўскі, якога пасадзілі на два гады за «зънявагу» прэзыдэнта. Ён галадаў больш за тыдзень, што ў жорсткіх турэмных умовах не прайшло бяз вынікаў для здароўя: забалела сэрца. Сяргей Скрабец галадае ўжо амаль у шэсць разоў даўжэй. Складнасць у тым, што ва ўмовах ізолятару выйсці з галадоўкі немагчыма, — але ніякіх намёкаў на тое, што яго могуць хаціць пе-равесці ў турэмны шпіталь, пакуль няма.

Ня выключана, што асобныя чыноўнікі адчуваюць сябе ў гэтым сітуацыі ня ёмка (як гэта было ў Жодзіне падчас галадоўкі моладзі), але ў цэлым дзяржаваўная машына застаецца абыякавай — вібрацыя асобных вініцкай пакуль ня можа прымусіць яе захісташа. Тоес бяздышша, з якім улада сузірае тое, як чалавек глядзіць у очы съмерці, яшчэ раз паказвае, як танна яна цэнці жыцці сваіх грамядзян. Нібы падказвае: галадайце — мы ў бровам не павядём, а калі выйдзеце на вуліцы — спынім любой цаной.

Сын Сяргея Скрабца: «Тата, рабі тое, што лічыш патрэбным»

Сын Сяргея Скрабца, Коля (19 гадоў): Я паважаю выбар бацькі. Я лічу, што ён робіць правильна. І каб ён нікога ня слухаў, а рабіў тое, што ён лічыць патрэбным.

«НН»: А што, калі гэта скончыцца трагічна?

КС: Ня ведаю. Ён разумее, што робіць. Дапускаю, што ён можа пайсці да канца, але вельмі спадзяюся, што маё меркаванне ўсё ж памылковае. Аднак паўтаруся: вырашыць яму. Я заўсёды буду на ягоным баку, заўсёды буду з ім. Заўсёды.

«НН»: Вы падзяляеце матывацию гэтай галадоўкі?

КС: Не. Павінны быць іншыя мэтыады барацьбы.

Зварот дзеячаў культуры да Сяргея Скрабца

«Палітычная справа Сяргея Скрабца ўжо адбылася. Цяперашня галадоўка ня мае ўплыву на палітычныя працэсы, а важнасць захавання чалавечага жыцця павінна заўсёды пераважаць. Мы разумеем матывацию палітыка, але хацелі б, каб нашу матывацию таго, што галадоўку трэба спыніць, зразумеюць Сяргей». Зварот падпісалі, сядр іншых, Рыгор Барадулін, Уладзімер Арлоў, Сяргей Міхалок, Лявон Вольскі, Зыміцер Вайцюшкевіч, Вольга Караткевіч, Алег Хаменка, Ігар Варашкевіч, Уладзімер Някляеў, Аляксандар Кулінковіч, Слава Корань, Леанід Дранько-Майсюк.

Палітыкі ў сітуацыі

Уладзімер Парфяновіч: «У сёньняшній сітуацыі гэта нічога ня дасьць».

Уладзімер Колас: «Ёсьць іншыя способы дасягнення вынікаў, асабліва ў нашай сітуацыі».

Аляксандар Мілінкевіч: «Стан грамадзтва такі — людзі, у тым ліку актывісты, з'няверыліся, што можна дасягнуць якіх-небудзь зъмен».

Драконаўскія папраўкі скіраваны супраць апазыцыі

21 чэрвень палата прадстаўнікоў прыняла папраўкі ў Кодэкс аб адміністрацыйных парушэннях. У дакумэнце працягнуты да трох гадоў тэрміны накладання спагнанія за эканамічныя правапарушэнні. У кодекс дададзена адміністрацыйная

адказнасць за парушэнне СМІ заканадаўства ад друку пасля паўторнага на працягу году вынісення яму пісьмовага папярэджання. У такім выпадку на індывидуальнага прадпрымальніка будзе накладацца штраф у памеры ад 20 да 100 базавых величынёў, на юрыйдичную асабу — ад 100 да 500. Узманінца таксама адказнасць за нямэтавае выкарыстанне замежнай бязвыплатнай дапамогі.

Партызанка — задача абароны
Тэрытарыяльная абарона Беларусі заснована на прынцыпах партызанскаў руху, заявіў журнналістам намесьнік начальніка Ўзброеных сіл па наўуковай працы генэрал-маёр Юры Паргнёў. Войскі тэрытарыяльной абароны Беларусі прызначаны для дзеяньняў на часова захопленай ці пакінутай тэрыторыі, «каб ствараць актыўны фронт супраціву».

Мэтро — на летні графік
3 ліпеня па 31 жніўня менскае мэтро будзе хадзіць па летніму графіку, цягнікоў паменее. У будні дні інтэрвалы між цягнікамі павялічыцца да трох хвілін, у выхадныя — да чатырох хвілін. Увечары інтэрвалы на зменяцца.

Арыштаваны скурнік-вэнэроляг
Пракуратура распачала

крымінальную справу (хабар) у дачыненні да намесьніка галоўнага лекара Менскага скурна-венэраліягічнага дыспансера Эдуарда Ткачова. Яго затрымалі ў службовым кабінэце апратрэбунікі съледчага аддзелу УУС Маскоўскага раёну. Паводле съледчых, Ткач

Урокі пэсымізму

22 чэрвеня сябры і сваякі Васіля Быкаў сабраліся на ягонай магіле. На фота — пісьменьнік Валянцін Тарас.

Калі б Быкаў увесь час толькі й разважаў бы, ёсьць у беларусаў будучыня ці няма, страчаны гістарычны шанц ці не, мы ня мелі б вялікага пісьменьніка. Таксама й быкаўскі пэсымізм ня можа быць апраўданьнем для нашага бязьдзеяньня. Пасъяслоўе да незавершанай дыскусіі: піша Віталь Тарас.

На пачатку чэрвеня ў менскім Доме літаратара адбылася прэзентацыя кнігі Сяргея Дубаўца «Вострая Брама: беларускі культурны кантэкст на мяжы стагодзьдзя», куды ўвайшлі тэксты лепшых перадач аднайменных радыёэсэ апошніх сямі гадоў. Уздэльнікам прэзентациі — а гэта былі, галоўным чынам, тыя, хто мае або не-калі меў дачыненне да перадачы, — было прапанавана ў нефармальнай абстаноўцы падыскутаваць на тэму быкаўскага пэсымізму. Мелася на ўвазе съцверджаныне Васіля Быкава аб tym, што «народ беларускі зынік, яго няма...» («Народная воля» № 91 ад 17.05.2005).

Вядомыя і іншыя падобныя выказваныні пісьменьніка на гэтую тэму. Але згаданае выказванье набыло асабліву шырокую вядомасць у выніку публікацыі эсэ кінэрэжысёра В.Дашука, які прыводзіць вялікі фрагмент запісу прыватнай гутаркі з Быкавым, што адбылася некалькі год таму. Адтуль узятаяй прыведзеная вышэй цытата. Ці не былі тыя слова пісьменьніка прадыктаваныя ягоным эмацыйным настроем або нейкім іншым прычынамі, зьяві-

занымі з канкрэтнымі тагачаснымі абставінамі, у якіх адбывалася згаданая гутарка? Ці можна выніць гэтыя слова з агульнага кантэксту творчасці Быкава, кантэксту ўсяго ягонага жыцця? Тут могуць быць розныя меркаванні. Аднак сапраўды, пэсымізм Быкаву як асобе заўсёды быў уласцівы, а з гадамі відавочна ўзмацняўся. Сам пісьменьнік гэткай уласцівасці свайго харектару ніколі не хаваў. Хаця й казаў не аднойчы, што праціве, каб ягоны пэсымізм — прынамсі, у адносінах да будучыні Беларусі — быў абвергнуты.

Але ж калі зъяўрнуцца да творчасці Быкава, дык можна пераканацца, што папулярны тэзіс пра быкаўскі пэсымізм траціць сэнс. Ці можна назваць творы пісьменьніка адназначна пэсымістычнымі альбо аптымістычнымі? Такі спрошчаны падыход у адносінах да сапраўднай літаратуры праста не спрацоўвае. Літаратура, як і жыццё, ня зводзіцца да школьнай дыдактыкі. Больш за тое, так званая аптымістычная літаратура — накшталт вершаў пра съветскую камуністычную будучыню — наагул ня мае дачынення да літаратуры. Пра гэта сур'ёзныя крытыкі даўно ўжо не спрачаюцца. Як не спрачаюцца й над tym, што сапраўдная літаратура ні да чога не заклікае, нікуды ня кліча, нікога не выхоўвае і не зъмяняе чалавека, бо выхаваныне

ні ёсьць прызначэннем літаратуры, мастацтва або, скажам, навукі. Яна, літаратура, яе творы каштоўныя самі па сабе, як само жыццё ёсьць безумоўнай каштоўнасцю. А ўжо як глядзець на жыццё, у tym ліку ўласнае, і што з ім рабіць — гэта справа съветаполітуры ды асабістага выбару. Яго няма сэнсу навязваць іншым, яго можна зрабіць толькі самастойна.

Быкаў свой маральны выбор зрабіў і потым пацьвярджаў яго ёсць жыццё. Але ён не жадаў і ня мог зрабіць яго за нас, за сваіх чытачоў, — хаця эмацыяна й «прагнену» быць абергнутым». Пэсымізм або аптымізм тут ні прычым. Гэтая катэгорыя па-за маральлю й нават па-за сэнсам. Можна з аптымізмам і радасным настроем здраджваць уласным прынцыпам, пісаць даносы на сяброў і сваякоў і пры гэтым вे-рыць у несъяротнасць уласнае душы, а таксама ў съветскую будучыню Бацькаўшчыны. (Нездарма нехта напісаў пра патрыятызм як пра апошніе прыстайніча нягодніка, бо больш высокага, а значыць, зручнага апраўданьня любым сваім дзеяньням не прыдумаша.)

Можна быць абсолютным скептыкам, міантропам і мэлянхолікам — і пры гэтым нястомнна працаваць на карысць свайго народу, дзеля яго будучыні. Тут ёсьць, несумненна, супяречнасць. Калі літаратура нікога ні ў чым ня

можна быць скептыкам, міантропам і мэлянхолікам — і пры гэтым нястомнна працаваць на карысць свайго народу.

такое ж эмацыйнае, патаснае, а патрэбны, перш за ўсё, веды. Інакш кажучы, веданыне прадмету, аб якім пішаш. Гэтым яшчэ адзін відавочны ўрок Быкаўскіх пісьменьніка.

Ен заўсёды пісаў толькі пра тое, што ведаў асабіста, — пра вёску, пра сляні, пра вайну, пра пакуты чалавечай душы, трагізм чалавечага існавання. Сяргей Дубаўець у адной са сваіх «Вострых Брамаў» прыводзіць заўлагу знаёмага пісьменьніка ў сувязі з быкаўскай «Ваўчынай ямай», дзе апісваецца Чарнобыльская зона. Быкаў, паводле тае заўлагі, піша пра «хмызьнякі ды ўзгоркі» — гэта значыць апісвае... родныя віцебскія краявіды, а не палескія. Мабыць, так. Можна прыгадаць таксама зорку Сырыпос, якая ў адным з быкаўскіх твораў зъясе ў ту пару году, калі на небасхіле ў тутэйшых шыротах яе ўжо не відаць. Калі зъяўрнулі ўвагу на гэту недарэчнасць, Быкаў спачатку абяцаў памылку выправіць, але потым пакінуў ўсё, як было. А інакш, відаць, давялося б перанісваць ўсё нанава, ад пачатку да канца. Быкаў, відавочна, апісваў не краявіды ці зорнае неба — ён апісваў стан душы, і адпаведна з гэтым маствацкі съвет ягоных твораў будаваўся паводле ўласных законаў, дзе краявіды, мабыць, адигрываюць падпрадкаваную ролю.

Сказане зусім не азначае, што Быкаў і яго творчы мэтад павінны ўсім падабацца, што клясык мусіць заставацца па-за крытыкай. Наадварот, некрытычнае, так бы мовіць, талмудычнае стаўленне да творчай спадчыны пісьменьніка, спроба фэтышызацыі ягоных выказванняў, у tym ліку выпадковых або памылковых, — праява непавагі да пісьменьніка. У кожным выпадку гэта былі ягоныя ўласныя памылкі, прадыктаваныя ўсім ягоным жыццём, няпростымі аbstавінамі жыцця, а потым і невылечнай хваробай. Хавацца за словамі клясыка, які ўжо ня можа ўступіць ні ў якія дыскусіі, недаречна. А tym больш недаречна выкарыстоўваць імя Быкава дзеля падтрымкі, скажам, аднаго з кандыдатаў у «адзіннай кандыдаты» ад апазыцыі, зъ якім ён, мабыць, пры жыцці не пажадаў бы нават павітацца за руку. Але ж хіба ў яго запытаесься цяпер? Мёртвым не баліць...

Не, ні Быкаў, ні Гарэцкі, ні Купала з Коласам не дадуць нам адказу на тое, ці застанецца беларуская мова, ці будзе некалі годная й незалежная краіна Беларусь. Яны пакутліва вырашалі гэтае пытаньне для сябе, кожны ў сваім часе й аbstавінах. І кожнае новае пакутлівле беларусаў асуджана на тое, каб вырашыць яго зноў і зноў — пакуль нацыя альбо сапраўды на зынкі, альбо пытаньне на зробіцца трывяльным і клясыкі беларуское літаратуры не застануцца ўсяго толькі клясыкамі, а не праракамі. І месца ім будзе на пыльных кніжных паліцах ды на школьніх уроках, а не ў дыскусіях на тэмы сучаснасці. Толькі наўрад ці каму з сучаснікаў Быкава давядзенца да гэтага даждыць.

Нехта сказаў, што аптыміст паміре адзін раз, пэсыміст — бясконную колькасць разоў. Але ж реч ня ў tym, як памерці. Реч у tym, як жыць...

Сагановічу пагражаютъ звольненем

Праця са старонкі 1.

Фармальныя прэтэнзіі да гісторыка грунтующа на тым, што ён «не аформіў паперы для камандзіроўкі». У прыватных гаворках новае кіраўніцтва Інстытуту абясцала звольненне за парушэнне правілаў выезду ў замежную камандзіроўку. Аднак урэшце пакуль амежавалася вымовай. Калегі кажуць, што ўсё залежыць ад «павеавай наверсе».

У інстытуціях калідорах называюць іншую прычыну нездавальнення. Ня так даўно Сагановіч напісаў на замову расейскага часопісу «Родина» артыкул пра цяперашні стан беларускай гісторыяграфіі. У сваёй працы ён адзначыў, што ў нашай

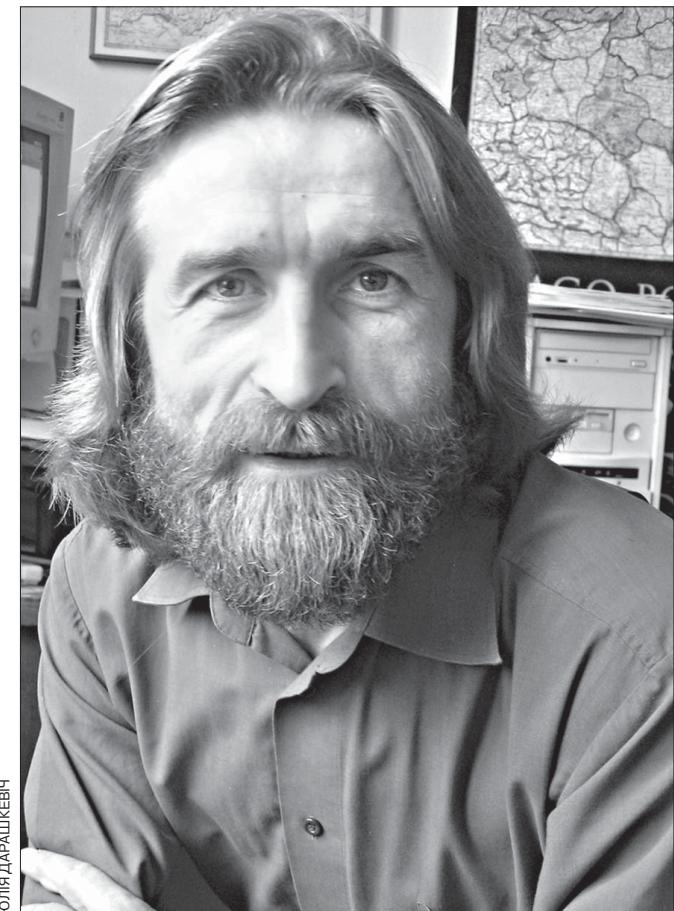
акадэмічнай навуцы сталі непажаданымі крытычнымі ацэнкамі войнаў з Маскоўскай дзяржавай у XVI—XVII ст.

Іншым «званочкам» для Сагановіча стала прызначэнне новага в.а. за-гадчыка аддзелу гісторыі Беларусі XIII—XVIII ст. Аляксандра Грушы. Ледзь на першай справай на новай пасадзе сп. Грушы стала «канфіскацыя» пакою, які займаў Сагановіч. Ініцыятарам канфіскацыі стаў нядайна прызначаны выканацьцем абавязкаў дырэктара інстытуту Аляксандар Каваленя. Гэты пакой памягчыны многім гуманітарам як месца, дзе доўгія гады рабіўся недзяржайны гісторычны часопіс — «Беларускі гісторычны агляд».

Сам Генадзь дніамі сышоў у водны паход на байдарках, каб адпачыць ад бясконцых інтырыгай.

Для гісторычнай навукі імавернае звольненне Сагановіча з інстытуту стала б такай самай паваротнай зьявой, як для палітыкі — колішняе збіцьцё дэпутатаў у парліамэнце. За апошнія гады **Сагановіч (на фота)** стаў нефармальным «першым нумарам». Акрамя ўласных навуковых дасыльдаў, ён наладзіў выданне часопісу й сэрыі кніг. Ён удзельнічае ў міжнародных праектах. Звольненне такога навукоўца будзе азна- чаць, што ў Інстытуце гісторыі на- ступіў поўны трапанок.

Аркадзь Шанскі

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

«Мы правядзём зъезд — у Беларусі ці за межамі»

Да IV Зъезду беларусаў съвету, арганізаванага МГА «Бацькаўшчына», застаўся месяц. Пра падрыхтоўку да яго расказвае старшыня Рады Міжнароднай грамадзкой арганізацыі ЗБС «Бацькаўшчына» Алена Макоўская.

«НН»: Дзе і як мае адбывацца Зъезд беларусаў съвету?

Алена Макоўская: У адпаведнасці з рашэннем Малой рады з'езд пройдзе 16—17 ліпеня. Ёсьць дамоўленасць на памяшканье Міжнароднага адкутаўнага цэнтра ІВВ (Менск, праспект газеты «Правда», 11).

«НН»: Колькі дэлегатаў будзе браць удзел у зъезідзе?

АМ: Мяркуецца ўдзел каля 400 чалавек — пароўну зь Беларусі і замежжа. Шкада, што зъезд будзе доўжыцца толькі два дні. Вони і практика паказваюць: людзям,

якія прыяжджаюць з далёкага (і нават блізага) замежжа, хочацца больш часу папрысуніць на радзіме. Фінансы абліяжоўваюць нас. Праўда, шмат хто з удзельнікаў затрымаецца даўжэй. Вітаўт Кіпель ці Янка Запруднік з ЗША прыедуць не на два дні, а на месяц і больш... Але гэта ўжо будзе паза нашай праграмай.

«НН»: Хто яшчэ зь вядомых асобаў ужо даў згоду на прыезд?

АМ: Кіраўнік Згуртавання беларусаў Вялікабрытаніі Алена Міхалюк, магчыма, а. Аляксандар

Надсан. З палітычных прычын ня зможа прыехаць Старшыня Рады БНР Івонка Сурвілла, аднак яна вельмі дапамагае ў правядзеніі зъезду. Па стане здароўя не прыедуць Кастьес Акула з Канады ды Янка Жучка з Бэльгіі, што браў удзел ва ўсіх зъездах.

«НН»: Які стан сёньняшній беларускай дыяспары? Ці кантактуюць эмігранты новай хвалі са старымі эмігрантамі?

АМ: На жаль, пакаленне паваленай эміграцыі паступова адыхаўціць. Што да малых, трэба ўлічваць наступны факт. Маладыя эмігранты ў Еўропе імкнущы засноўваць новыя арганізацыі, а ў Канадзе, ЗША, Аўстраліі яны далаўчыацца да старых арганізацый.

«НН»: Пэўны час цыркулявала інфармацыя, што ўлады

зьбіраюцца правесыці свой, альтэрнатыўны зъезд...

АМ: Улады неаднаразова афіцыйна заяўлялі пра намер правесыці міжнародны кангрэс беларусаў, але пакуль пануе маўчаньне.

«НН»: А цяпер дзяржава дапамагае ці замінае?

АМ: На пачатку году мы зьвярнуліся ў міністэрства адукцыі, культуры, інфармацыі, каб яны выказалі свое прапанавы наконт зъезду, ды запрасілі прадстаўнікоў міністэрстваў да ўдзелу ў форуме. Бо дэлегатаў зъезду цікавіць дзеяньніцы гэтых міністэрстваў. Аднак мы не атрымалі адказу. Магчыма, афіцыйны Менск вырашыў тримаць дыстанцыю. Ня выключана, што ў нас узьнікнуць праблемы з памяшканнямі. Але

яны ў нас былі і на мінулым зъезідзе...

«НН»: Не байцеся, што памяшканье можа «зынкнучы» у самы апошні момент?

АМ: Магу сказаць адно: у адпаведнасці з нашым статутам, месца правядзенія зъезду можа быць любое — ці ў Беларусі, ці па-за яе межамі. Абмяркуваліся многія варыянты: Вільня, Беласток, Кіеў, Смаленск... Вядома, калі зъезд на ўдасца правесыці тут, то спатрэбіцца некалькі месяцаў, каб падрыхтаваць яго ў іншым месцы. Частка людзей, якія прыедуць на гэты зъезд, ня змогуць узяць удзел у новым зъезідзе. Але тады зъезд папоўніцца іншымі прадстаўнікамі беларускай дыяспары.

Гутарыў Аркадзь Шанскі

ГАСПАДАРКА СЪЦІСЛА

Банк для малога бізнесу

Нацбанк задумаў стварыць новы банк, які будзе спецыялізувацца на крэдытаванні малога і сярэдняга бізнесу. Ён будзе створаны на базе ААТ «Парытэтбанка». 92% акцыяў будзе належыць Нацбанку. Сёлета філія адчыніцца ва ўсіх абласных цэнтрах.

Дзяржмэдыцына за гроши

Міністэрства аховы здароўя пачаць ствараць платную дзяржавную мэдыцыну. Першая такая паліклініка адчыніцца ў Баранавічах. Гэтынай сеткай ўнітарных прадпрыемстваў пакрые ўсю краіну. Там буде пракаць загадчыкі аддзяленняў дзяржавных паліклінік, якімі паводле закону забаронена падпрацоўваць у камэрцыйных структурах.

Будаўніцтва бяз страху

Ад 1 студзеня 2006 г. усе будаўнічыя фірмы будзуть абвязаныя страхаваць сябе на выпадак невыканання абвязаў здзілніцтва перад кліентамі. Таксама будзе створаны фонд папераджальных прадпрыемстваў. Сродкі фонду будзуть выкарыстоўвацца для таго, каб пазыбгаты зрыву будаўніцтва — напрыклад, у тым выпадку, калі сродкі на аплату будоўлі ўносяцца на ў тэрмін.

«Слаўнафта» ўмывае руки

Расейская кампанія «Слаўнафта» адмовілася фінансаваць чарговы этап рэканструкцыі Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода. Цяпер МНПЗ давядзе пакеры, каб плаціць ПДВ з расейскіх тавараў, будзе аддаваць

уласных рэсурсаў. Агульныя кошты заплянаваных праектаў складаюць \$100 млн.

«Белаграпрамбанк» раскашэліцца

Урад «папрасіў» «Белаграпрамбанк» выдаць 46 млрд рублёў на рэканструкцыю сельскагаспадарчых прадпрыемстваў пад 3% гадавых да 1 студзеня 2009 г. Сыпсы пачасліўчыкаў складаюць Мінельгасхарч сумесна з аблвыканкамамі.

Прадпрымальніцкі ўказ

18 чэрвеня прыняты прэзыдэнцкі ўказ «Аб некаторых заходах па рэгуляванні прадпрымальніцкай дзейнасці». Той, хто на здоле з 1 жніўня прадстаўвіць пакеры, каб плаціць ПДВ з расейскіх тавараў, будзе аддаваць

падатак у фіксаванай форме — у памеры падвойнай стаўкі адзінага падатку з кожнага гандлёвага месца. Шараговы прадпрымальнік будзе плаціць 500—700 тыс. руб. у месец.

Зъменшылі арэнду

З 1 ліпеня на найбуйнейшых рынках сталіцы значна зымнішацца арэндная плата. Гэта — той першік, які ўлада кінула прадпрымальнікам, каб пачатак выплат ПДВ у жніўні не падаўся ім такім балочкам. Найбольш паташнела плата за гандлёвага месца на рынках «Ждановічы», «Аквабел» ды ў «Паркінгу» (на 30—35%).

«Белсоладу» нясоладка

На ААТ «Белсолад» уведзена «залатая акцыя». «Белхарчпрам» атрымае асоба права на ўдзел у

кіраванні прадпрыемствам тэрмінам на адзін год.

«Белсолад» у крызісе: у сковішчах назапасілася 29 тыс. тон прадукцыі, а ў бухгалтарскіх книгах — 35 млрд руб. нявыплаченых пазык. Праблема выклікана тым, што дзяржава прымушае «Белсолад» набываць ячмень у айчынных вытворцаў па завышаных цнах, праз што беларускі солад у Рәсей, на асноўным рынке збыту, нікто ня хоча набываць.

Хаткі са зынікай

Урад падрыхтаваў праект прэзыдэнцкага ўказу, які дазволіць зрабіць будаўніцтва жытла ў вёсцы танынейшым на 14%. Да сяняшня гэта гатава праект за кошты зымнішніх падаткаў для будаўнічых арганізацый, увядзенія дзяржзаказу на выраб будматэрыялаў, а таксама амежаваныя

заробкаў будаўнікоў.

Проекты транзыту газу

Транзиг расейскага газу цераз тэрыторыю Беларусі да 2010 году ўзрасце на 34,5%, да 47 млрд. м³ у год. Гэта прадугледжваецца праектам Комплекснай праграмы забесьпиччыння транспартных магчымасцяў Беларусі. Праграма таксама прадугледжвае пабудову новых газаправодаў і рэканструкцыю нафтаправоду. Ўнеч — Мазыр.

АК; АФН, «БДГ»

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 23 чэрвень:
1 амэрыканскі даляр — 2 149 рублёў
1 злора — 2 619,42 рубля.
1 латвійскі літ — 3 762,25.
1 польскі злоты — 647,39.
1 расейскі рубель — 75,26.
1 украінскі гривна — 427,87.
Паводле Нацбанку

Яўген Сьвярсьцюк: Годны чалавек ня можа іначай

Працяг са старонкі 1.

— Галадоўка — адзін з найбольш пашыраных спосабаў пратэсту, які са старожытных часоў. Мы часта карысталіся ім у савецкі час. У пляніе непавагі да правоў чалавека лукашэнкаўскі рэжым можна шмат у чым парашунаць з брэжнёўскім. Таму ў Беларусі галадоўку апраўданыя як крайні спосаб барацьбы за свае праваў.

Вязні палітычных лягераў толькі тым і трываліся, што ладзілі галадоўку. Я ня ведаю зоны, дзе яны б ня ладзіліся. Звычайна галадоўка мусіць мець на мэце дасягненне канкрэтных патрабаваньняў — бо чым больш яны дакладна акрэсленыя і дасягальныя, тым большы шанец дадзіца іх выкананьня.

Акцыя не апэлюе да міласэр-

насыці тых, хто мае ўладу. Прыгадваю нашы галадоўкі ў лягерах — там і гаворкі не магло быць аб міласэрнасці. Яна мае на мэце выклікаць збянтэжсанасць і страх у тых, хто парушыў закон і хто такі іначай будзе за гэта адказваць.

Я галадаў некалькі разоў, але я ведаў, што ў мяне слабае сэрца і што я ня змог бы выгрымаць шматтыднёвай галадоўкі. Таму я выклікаўся для галадоўкі тых моманты, калі мяне кідалі ў карцер на некалькі дзён — бо тэрмін гэтага пакарання быў вызначаны і я ведаў, колькі мушу пратрымацца. Што да досьведу маіх сяброў, дык я не прыгадываю галадоўкі, якія б дала добры і яўна становучыя вынік, нават наадварот — або трагедыя, або выигрыш, які ўсё роўна ня быў варты

Яўген Сьвярсьцюк — вядомы украінскі літаратуразнаўц і пээт, былы дысыдэнт і палітвзень. Нарадзіўся ў 1928 г. на Валыні. У 1972 г. яго абвінаваці паводле арт. 62 КК УССР за то, што пісаў эсэ, якія друкаваліся за мяжой, а таксама перадаваліся па радыё «Свабода». Атрымаў сем гадоў строгага рэжыму і пяць гадоў высылкі. Сядзеў у Пермскіх лягерах, у сумна вядомай 36-й зоне, празь якую праходзілі многія дысыдэнты, пасля — у высылкы ў Забайкальск. Цяпер Яўген Сьвярсьцюк — прэзыдэнт украінскага ПЭН-клубу.

страчанага здароўя.

Прыгадваю, як галадаў Сяргей Кавалёў, патрабуючы лячэння. Галадоўка скончылася перамоўгай, але Сяргей займеў пасля праблемы з сэрцам.

Прыгадваю, як Яраслаў Лесіў, украінскі хлопец спартыўнага целаскладу, абвясціў галадоўку пасля таго, як яму падкінулі нейкую пігулку і абвінавацілі ў

маніпуляцыях з наркотыкамі. Ён трymаў галадоўку 45 ці 48 дзён. Давёў сябе да стану абсалютнай дыстрафіі, але з галадоўкі выйшаў духоўна прасветленым, зрабіўся выдатным грэка-каталіцкім сцятаром.

Ці Васіль Стус, які памёр у карцеры, абвясціў сухую галадоўку як пратест супраць зыдзекаў турэмнага начальнства.

Гаварыць пра галадоўку, зыходзячы з рацыяналных меркаванняў, вельмі цяжка. Гэта маральны выбар. Але чалавек з абвостраным пачуццём уласнай годнасці ня можа зрабіць інакш.

Нават у выгнаныні я мусіў аднойчы абвясціць галадоўку, бо было груба парушана маё права на адпачынак. І я тады дамогся свайго, бо быў сібрам ПЭН-клубу і ўлады не захадзелі міжнароднага рэгістру. Яны не заўжды рэагавалі на галадоўкі канкрэтных дзеянняў, але нялягнія маральныя саступкі пасля галадовак адчываліся заўсёды. Гэтыя людзі бачылі маральныя выбары, супраць, які дужа кантраставаў з іх асародзьдзем, і заўжды рэагавалі на яго насыцярожана і нават спужана.

Запісаў Але́сь Кудрыцкі

СЪЦІСЛА

Палякаў прасуць

У дзяржаўных выданнях Беларусьцайшчыны «Кобрынскі веснік», «Сельская праўда» (Жабіна) на пачатку чэрвеня з'явіліся ананімныя артыкулы, у якіх сцвярджаліся, што польскі бок умешваецца ў канфлікт «Саюзу палякаў Беларусі». 10 чэрвеня вышыў нумар газеты СПБ «Glos znad Niemna», якога не рыхтавала ні рэдакцыя выдання, ні новае кіраўніцтва арганізацыі. У нумары надрукаваны артыкул быў лагам старшыні Тадэвуша Кручкоўскага і па-расейску рашэнне Мін'юсту пра нелегітимнасць апошняга зъезду СПБ. Галоўны рэдактар газеты **Анджэй Пісальнік** называў нумар праўкаўцай. Аднак 17 чэрвеня друкарня пачала друкаваць наступны нумар газеты, не рыхтаваны рэдакцыяй. 16 чэрвеня **МЗС Польшчы** заяўляла, што ў суязі з гэтым спыняе фінасаванье газеты. Старшыню СПБ **Анжаліку Борыс** 15 чэрвеня выклікалі ў міліцыю: праваахоўныя органы зацікаўліся фінансавым бокам дзеянасці СПБ. Таксама Саюзу палякаў не дазволена правядзенне Купальля 25 чэрвеня.

Гарадзенскага журналіста **Андрэя Пачобута** 21 чэрвеня даставілі ў міліцыю: скару на ягоныя «абразыўныя публікацыі» напісай Т. Кручкоўскі. Пачобут адмовіўся даваць пака заніні, пасля чаго яго адпусцілі.

Крымінальныя справы супраць актыўістаў

Дэпутат Маларыцкага райсавету, праваахоўнца й актыўіст ПБНФ **Уладзімер Малей** 3 чэрвеня атрымаў паведамленне аддзелу дзязьнанія УУС Берасцьцяскага аблвыканкаму пра аднаўленне крымінальнай справы за распаўсюд у інфармацыйным бюлете «загадзя лжывых, ганебных вымыслаў пра дзеяныні старшыні Маларыцкага райвыканкаму Лапіча». Справу распачаў 16 лютага, але 2 траўня спынілі праз апсістнасць складу злачынства.

Крымінальную справу супраць праваахоўнца **Гары Паганяйлы**, звінавачанага ў паклёні на прэзыдэнта й іншых высокіх службовых асобаў, 16 чэрвеня падоўжылі яшчэ на месец.

Ліквідацыі

Віцебскі абласны суд 7 чэр-

веня ліквідаваў наваполацкі рэсурсавы цэнтрар «Усяслаў Чарадзей» — за адсутнасць юрыдычнага адрасу.

8 чэрвеня ліквідаваны філія ГА «Беларуская арганізацыя працоўных жанчын» у Крычаўскіх суполках ГА «Таварыства беларускай мовы» ў Шклове: яны ня здолелі знайсці юрадрас у нежыльным фонде.

Абаранец правы забаронена

Менскі офіс РГА «Беларускі Хэльсынскі камітэт» 8 чэрвеня наведаў супрацоўнік КДБ: яго цікалі фінансавыя дакументы па грантах, якія атрымліваюць БХК. 10 чэрвеня Дэпартамент па гуманітарнай дзеянасці Кіраўніцтва спраў дэпартамента забараніў арганізацыі выкарыстоўваць 1000 даляраў дапамогі ад Сусветнай фадэрацыі хэльсынскіх камітэтў, наўгаранай на праваабарончую дзеянасць. 16 чэрвеня падатковая інспекцыя Маскоўскага раёну Менску зноў аблкардзіла судовае рашэнне, паводле якога БХК ня мae плаціць падаткі з праграмы TACIS.

Штрафы «Народнай волі»

Суд Ленінскага раёну Менску 8 чэрвеня абавязаў газету «Народная воля» выплаціць кампенсацыі па 2 млн руб. супрацоўнікам «Беларускай публікі» Сяргею Катовічу, Ніне Грэчыц і Ніне Фраловай і па 3 млн руб. — жыхарам Клецку Пятру Талайку, Івану Гуцьку і Ірыне Закруце. Подпіс ўсіх іх стаяў пад звортам ініцыятывы «Воля народу», але яны сцвярджалі, што не падпісваліся пад дакументам. Пазовы Паўла Жышкевіча й Лілія Лібер былі адхілены судом. 14 чэрвеня суд Ленінскага раёну Менску асуздзіў газету на 100 млн руб. на карысць старшыні ЛДПБ Сяргея Гайдукевіча. Гаспадарчы суд Менску 17 чэрвеня спыніў працэс супраць газеты паводле пазову Салігорскага дзяржаўнага горна-тэхнічнага тэхнікума, зазначыўшы, што справа не ў яго кампетэнцыі. Пазовы тычыўся публікацыі ў «НВ», дзе гаварылася, што 37 наўчэнцам тэхнікуму падпісаліся за ініцыятыву «Воля народу».

У Светлагорску

У Светлагорску 8 чэрвеня міліцыянты затрымалі Сяргея

Сямёнаў: у міліцыі ў яго канфіскавалі 10 даляраў ЗША і 100 ёура, а таксама склалі пратакол за распаўсюд друкаванай прадукцыі ад імя незарэгістраванай арганізацыі ці партыі, бо знайшлі ў сумцы налепкі «Трэці шлях».

У Светлагорску міліцыянты спрабавалі саўцаў сход па вылучэнні дэлегатаў на Кангрэс дэмсаўдзі 15 чэрвеня, затрымалі актыўісты БНФ **Віктар Раманішкі** і **Вадзім Болбас**. Падчас аналагічнага сходу ў Маладэчне 17 чэрвеня пажарныя службы прымусілі ўдаэльнікаў пакінуць памяшканье.

У Берасьці

Старшыня Берасьцейскай абласной філіі АГП **Сцяпанана Новасяльчана** і ягонага сына **Андрэя** 8 чэрвеня міліцыянты спрабавалі прымусова дасцівіць у суд: іх вінавація ў арганізацыі акцыі «Мы памятаем» 7 траўня. Позаў у суд дыяне не атрымлівалі — толькі тэлефанаўнаныне.

Са старшыней Берасьцейскай абласной арганізацыі «Маладыя сацыял-дэмакраты» **Ганнай Канюс**, настаўніцай геаграфіі ў берасьцейскай СШ №10, адміністрацыя школы 10 чэрвеня не падоўжыла контракту. За час працы дзяячынна ня мела на рагаканія ня з боку адміністрацыі й бацькоў вучні.

Берасьцейскі аблвыканкам 14 чэрвеня адмовіў **БСДР (НГ)** у правядзеніі зъезду на тэрыторыі вобласці: маўляў, гэткія рашэнні не ў кампетэнцыі аблвыканкаму.

НІСЭПД з базай у Літве

9 чэрвеня адбылася прэзэнтация зарэгістраванага ў Літве **Незалежнага інстытуту сацыяльна-еканамічных і практычных даследаванняў** (НІСЭПД), які ўкрасавіў быў ліквідаваны згодна з рашэннем Вярхоўнага суду Беларусі.

Валакіта з адресамі

Адміністрацыя Ленінскага раёну Магілёва 9 чэрвеня адмовіла ў рэгістрацыі **суполцы Свабоднага прафсаюзу мэтасталаў** на Магілёўскім заводзе штучнага валакна на падставе таго, што гэта гаспадарчы орган месцыца ў іншым раёне гораду. Не атрымаўшы юрадрасу на прадпрыемстве, прафсаюз знайшоў яго па-за межамі заходу.

10 чэрвеня ўправа юстыцыі Гарадзенскага аблвыканкаму

паведаміла пра зынцяце з рэгістрацыі гарадзкой філіі **БСДР**, а таксама суполак Ленінскага й Каstryчніцкага раёнаў Горадні: усе яны былі зарэгістраваны ў жылым сектары.

Ператрус жонак палітыкаў

Беларускія памежнікі 9 чэрвеня амаль пяць гадзін трымалі на мяжы аўтамабіль актыўіста АГП **Ігара Шынкарыка**, у якім ехалі ў санаторый у Літву лідар прадпрымальніцкага руху **Антон Шумчанка**, жонка Міколы Статкевіча **Тацяна**, жонка Юр'я Хадыка **Валянціна**, місціца Вячаслава Сіўчыка **Галіна** і актыўістка АГП з Бабруйску **Ірына Качан**. Быў праведзены асабісты надгляд усіх, машыну «ўпошуках кампрамату» аблушкали.

Вакол палітвазяньня

З Аляксандра Скрабца 10 чэрвеня зъянтая адвінаванчыніні зъудзеле ў братавым «злачынстве». Зъ яго зъянілі й падліску аблівіе зъвязаны.

Сям'я палітвазяньня

Леванеўская 10 чэрвеня атрымала ад яго адразу пяць лістоў, частка якіх была «адцензураваная»: у кожным бравала па 3—4 аркушы. У адным лісьце звязаны паведамляе, што мясцовы «аўтарытэт» пагражай забіць яго за то, што Леванеўскі піша скары на турэмнае начальнства. 15 чэрвеня Леванеўскі прыпыніў галадоўку, бо ў яго началіся праблемы з здароўем. 21 чэрвеня Леванеўскі ў выніку галадоўкі патрапіў у шпіталь Івацэвіцкай калені.

Разгляд касацыйнай скары

Паўла Севярынца адбудзеца 28 чэрвеня ў 10.00 у Менскім гарадзкім судзе (бульвар Дуніна-Марцінкевіча, 1).

Прысуд Клімаву

з усёй краіны

Віцебск славянскі

Віцебск рыхтуеца да «Славянскага базару» (15—21 ліпеня). Сыпіс краін-удзельніц сёлета папоўніўся Азэрбайджанам, Армэніяй, Ліванам, Пуэрта-Рыка, Сынгапуром, Турцыяй ды некаторымі іншымі «славянскімі» краінамі. Ад Беларусі ўдзел бяруць Гюнэш Абасава і Паліна Смолава. Колькасць удзельнікаў конкурсу маладых выканаўцаў яшчэ на вызначана. Жорсткае амежаваньне тлумачыцца тым, што сёлета арганізатары адмовіліся праводзіць адборачны паўфінал, бо ён «траймуте канкурсантаў». Віцебчукі ставяцца да «базару» па-рознаму. Хто заглядае ў скарбонку, каб падлічыць, ці хопіць грошай на якусь імпрэзу. Хто загадзя купляе квіток на цягнік, каб зъехаць у ліпені ў вёску. Бальшыня гараджан усыщешана: да мерапрыемства ўлады абяцаюць адкрыць рэканструяваны Кіраўскі мост ды адрмангаваную філармонію. Но месцычы ўжо згладаліся па сымфанічнай музыцы. І ніякі «фестываль мастацтваў» гэтай прагі і голаду не спатоліць — хация б па прычыне свайго «базарнага» фармату.

Зыміцер Зывіцкі, Віцебск

Сын свайго часу

25 чэрвеня спаўненца 100 гадоў з дня нараджэння Петруся Броўкі. Юблей адзначылі ў Полацку сціплай літаратурнай імпрэзай у гарадзкіх бібліятэцях, а «Белпошта» выдала паштоўку. Брытанскі даследчык Арнольд Макмілін даў яму жорсткую характеристыку: «У лепшым выпадку апаратчык, у горшым — літаратурны жандар». Іншай думкі трываеца Рыгор Барадулін: «Пяцірус Броўка быў сынам свайго часу. Але не такім адыёзным, як яго часам успамінаюць. Любіў жарт, вясёлы размовы, сам сябе як помнік не насліў». Броўка напісаў нямала цудоўных вершаў — згадаць хация б «Пахне чабор» і «Александрына».

Вішнеўскі ў Полацку

У Полацкай мастацкай галерэі адкрылася выставка графікі Ўладзімера Вішнеўскага. На вэрнісаж прыехаў аўтар. На выставе можна пабачыць самия вядомыя творы мастака — сэрыі афортаў «Птушак», «Дзяды», «Апошні паліяўнічы», працы, прысьвечаныя Міцкевічу, Дастаеўскому, Быкову, Каараткевічу, ілюстрацыі да кніг «Вянок беларускіх народных песен», «Палата кнігапіснай».

Алесь Аркуш, Полацак

Тры съяўтары

11 чэрвеня ў Росіцы (Дрысеншчына) у касцёле Святой Тройцы адбылося пасвячэнне ў съяўтары трох выпускнікоў духоўнай сэмінарыі ашоў-марынаў пры Люблінскім каталіцкім універсітэце — Андрэя Сідаровіча, Аляксандра

ЯК ПРАВІЛЬНА КУМІЦЦА. Пры канцы фальклёрнага фэстывалю «Зывінць цымбалы і гармонік», што прайшоў у Паставахмінульмі выходнымі, арганізатары пропанавалі артыстам пагуляць у любімую начальніцкую гульню ўсіх часоў і народаў: пакуміцца. Удзельнікі мяніліся вянкамі, стоячы ў яшчэ адным вялізным вянку. Пасьля адтуль стрэлі феервэрк. Колькі ў гэтым рытуале беларускага, колькі гавайскага, колькі фантазіі арганізатараў — застанецца на сумленыні апошніх.

Шамрыцкага і Аляксандра Жарнасека. У цырымоніі бралі ўдзел каталіцкі і ўніяцкі съяўтары, а таксама госьці — сваякі і сябры трох новых клерыкаў. Дарэчы, Аляксандар Жарнасек — сын наваполацкай пісменніцы, рэдактаркі каталіцкага дзіцячага часопісу «Маленкі рышар беззаганны» Ірыны Жарнасек.

Васіль Кроква, Полацак

Дзядзьку Рыгору у Горадні

Рыгора Барадуліна ў Горадню 4—5 чэрвеня запрасіў старшыня мясцовага аб'яднання ветранаў вайны, працы і Ўзброеных сіл Мікалай Мельнікаў. Таксама сп. Мельнікаў збирале матэрыялы з жыцця і творчасці Быкова, мае ідэю стварыць музей яго імя. Ужо собрана барага фатадзымкаў, уласных рэчаў пісменніка, экспанаты зь Менску даслала ўдава Быкова спн. Ірына. Трэба было бачыць, як Барадулін угледаўся ў фатадзымкі з выявай Быкова. Іх зынівалася на толькі родную віцебскую старану, але і тоеснасць думак, падабенстваў ў ацэнцы літаратурных варункаў, грамадска-палітычных падзеяў... Затым у музэі Максіма Багдановіча адбылася сустрэча з асобамі, якія ведалі сп. Васіля, — Аляксесем Пяткевічам, Юркам Голубам, Інай Карпюк.

Пра Быкова нямала сказана ў друку, выдадзена шмат кніг. Але гарадзенскі перыяд жыцця патрабуе далейшага вывучэння, усё ж чверць стагодзьдзя ён жыў у горадзе над Нёманам.

Антон Лабовіч, Горадня

Туляцца шапікі-палаткі да Ільліча

Шапікі два — абалал помніка Леніну, які перанеслы з цэнтральнай плошчы Слуцку на

процілеглы бок вуліцы, амаль упрытык да Дому дзіцячай творчасці. Шапікі ярка-чырвоныя, з кідкімі белымі літарамі «Кока-кола». Гандлююць у іх прадуктамі, садавіной і напоямі. Поруч шарэ мэталічны, з пляскатым дахам вагон, дзе месцыцца штаб па падрыхтоўцы гораду да «Даждынак-2005». І шапікі колеру бальшавіцкага сцяга, і сталёвы вагон-штаб, на думку мясцовай улады, не псуяць пэйзажу вакол Ільліча. А вось адносіны да індывідуальных прадпрымальнікаў грунтуюцца на прынцыпе «далей ад вачэй». У абыту добрага кілямтра адсюль прыбраны ўсе недзяржаўныя гандлёвія кропкі, прыватныя майстэрні. Каля сотні прадаўцуў і майстроў дробных бытавых паслуг страдлі працу, а бюджет гораду да канца году недаатрымае каля 500 мільёнаў рублёў. Ёсьць над чым задумацца новай уладзе Слуцку, якая ўсталівалася пасьля аб'яднання гораду з раёнам у адну адміністрацыйную адзінку.

Насталыгія па «лініі Сталіна»

Дзяржаўныя СМИ напрыканцы 60-х угодкай перамогі над гітлераўскай Нямеччынай нямала пастараліся раструбіць на ўсю краіну пра так званую «лінію Сталіна» — ланцуг жалезабетонных дотаў-муроў уздоўж старой мяжы СССР з Польшчай. З гэтай нагоды пад Заслаўе выслалі са Слуцку ўзвод вайскоўцаў 307-й асобнай чыгуначнай брыгады, якія некалькі дзён займаліся правядзеннем рэстаўрацыйных работ. Пасьля ўзвод перакінулі на будаўніцтва новага гмаху Нацыянальнай бібліятэкі. Так практиковалася і ў часы «развітога сацыялізму» ў хрушчоўска-брэжнёўскую

эпоху, калі вайскоўцаў кідалі то на асваенне цаліны, то на іншыя будоўлі камунізму.

Міхась Кутнявецкі, Слуцак

Бабры ў Вялейцы

У вёсцы Глінае, што пад Вялейкай, бабровая сям'я абжыла старыцу. Коліс тут праходзіла асноўнае рэчышча Вяльлі, але цяпер ад рэчкі засталося толькі крывое возера. Ручай, які выцякае са старычнага возера, і перагардзілі грызуны. Прычым іх плаціна пабудавана ўсяго за некалькі мэтраў ад сцяжынкі, што вядзе на чыгуначны мост. Але баброў гэта мала турбуе, маладых дрэцаў тут шмат, так што кармавой базай бабровая сям'я забясьпечана надоўга.

Паводле «Рэгіянальнай газеты»

Горацкія падманы

У Горацкім раёне пачасціліся выпадкі падману пажыльых лодзей махлярамі. Яны прапануюць разъмяніць буйныя купшоры ці памяняць гроши ў сувязі зь нібыта будучай рэформай. Калі раней злачынцы гаспадарылі ў вёсцы, дык цяпер такія выпадкі зафіксаваны ў райцэнтры. Нядыўна проста каля паштамту гроши пазбавіўся месцыч, што атрымаў пэнсю і скарыстаўся «паслугай» незнаёмца.

Эдуард Брокараў, Горкі

Скралі сцяяг

У выхадныя абрабавалі офіс бабруйскага аддзялення незарэгістраванай праваабарончай арганізацыі «Вясна». З памяшкання вынеслы 10 крэсл, тэлефон, чайнік, абаргавальнік, знялі жалюзі і нават бел-чырвона-белы сцяяг. Прадстаўнікі праваахоўных органаў

мяркуюць, што злачынцаў трэба шукаць сярод «сваіх».

Паводле «Хартыі'97»

Рабунак пэнсіянэраў і міліцыянэраў у Баранавічах

Што б ні казалі дзяржжаўныя чыноўнікі, але самым неабароненымі ў нас застаюцца пэнсіянэры, прычым ня толькі ў сацыяльнай сферы, але і ў прасторы інфармацыйнай. З чаго і карыстаюцца розныя прайдзісцвяты.

У Баранавічах да адной старой прыйшла кабета, сказала, што зь дзяржарганізацыі, і запатрабавала аплаціць нейкія новыя паслугі. У пэнсіянэркі гроши з сабой не было, таму яны пайшлі ў ашчадную касу.

Тамака бабулька зьняла ўсе свае гроши — 1 млн 200 тыс. руб., што адкладала на пахаванье. Усе гроши забрала кабета і зьнікла.

За два дні перад гэтым да іншай бабулі завіталі нібы з БТІ і

прапанавалі перарабіць дакументы на хату. Тая паверыла «добрым людзям» і аддала 300 тысяч.

Акрамя старых у Баранавічах церпяць ад злачынцаў і міліцыянтаў. За два тыдні на іх учынены два напады! У супрацоўнікаў органаў у цывільнім вырываюць барсекткі і ўцікаюць. Аднак дзякуючы апратыўнасці міліцыянтаў, амагчыма, і салідарнасці, рабаўнікоў ловяць праз некалькі хвілін. У барсектках, дарэчы, ляжаць то

Крымінальны кодэкс, то нейкія міліцэйскія паперы.

Чаму толькі злачынцы трапляюць на супрацоўнікаў МУС — ці то адмыслова, бо лічыць іх багатымі, ці то прости іх зашмат у нас стала — кожны другі мае нейкія пагони?

Руслан Равяка, Баранавічы

У своеасаблівым «падзеле праць», які склаўся ў дасыльчыку гісторыкі ВКЛ, супрацоўнікі Віленскага ўніверсітэту займаюць гісторыка-прававую нішу — менавіта пры гэтым універсітэце створана працоўная група «Літоўская статуты і Літоўская Мэтрыка». І сярод кніг Мэтрыкі ВКЛ Віленскі ўніверсітэт выдае якраз Судовыя кнігі. Чарговая публікацыя группы — новая шыкоўнае расейскамоўнае выданье Статуту 1529 г. Кніга зъмяшчае акадэмічны тэкст Статуту на старабеларускай мове (з адзнакаю ўсіх розначаньняў ва ўсіх сямі сыпах XVI ст.) і пераклад тэксту на сучасную расейскую. Упершыню зроблены шырокі камэнтар усіх трываліці разьдзелаў Статуту і большасці яго артыкулаў (разам 282). У выданьні таксама публікацыя стала 14-м па ліку выданьнем Першага Статуту ВКЛ. Але кніга адметная не толькі сваім акадэмічным статусам, але і той палемічнасцю, якую прынеслы яе выдаўцы.

Хто аўтар?

На початку XIX ст. у гісторыяграфіі замацавалася меркаванье, што галоўнымі кадыфікатарамі і кіраўніком пракцесу падрыхтоўкі

дазволіла б захаваць раўнапраўныя ўнітарныя дачыненія з Кафонай. Але добронамерны ідэі аказаўся ілюзорый. Манарх праз дзесяць гадоў пасля съмерці А.Гаштаўта зноў стаў супольным, хутка стала супольнай і дзяржава, у якой умацавалася так званая шляхецкая дэмакратыя, якой у мэмыялях каралеве Боне рапушча не прымаў А.Гаштаўт.

Як называецца?

У кнізе зроблены падрабязны аналіз гісторыі дасыльчыку Статуту 1529 г. Пры гэтым аўтары тэксту палемізуюць з замацаванай у беларускай гісторыяграфіі практикай называць помнікі за-

**Літоўская аўтары
настойываюць на ўжываньні
тэрміну «старабеларуская
мова» для мовы Статуту.**

канадаўства ВКЛ не «Літоўскімі Статутамі», а «Статутамі ВКЛ». Ужо менскае выданье 1960 г. мела такую назыву. Пазней гэту пазыцыю абгрунтаваў гісторык права Язэп Юх, спасылаючыся на пасрэдна на крыніцы: Статут 1529 г. меў тытульную назыву «Права пісаныя...», а Статуты

на ўжываньні тэрміну «старабеларуская мова». У крыніцах XVI—XVII ст., а таксама ў Статутах 1566 г. і 1588 г. гэтая мова называецца «руськай». Дарэвалоцкія расейскія аўтары называюць яе «рускій», што, на думку выдаўцоў Статуту, заблытвае праблему, бо «нараджае алпазіі на пісьменнасць Маскоўскай дзяржавы XVI ст. Між тым, у той час гэта быў ўжо зусім розныя мовы».

Рознімі гэтыя мовы ўспрымалі і сучаснікі. У маскоўскіх прыказах дакументы на старабеларускай мове, што пацупалі з ВКЛ, вызначаліся як напісаныя «палаціўскую». У сучасную літоўскую гісторыяграфію з міжваеннага перыяду вяртаецца азначэнне «gudy». Дасыльчыкі з Віленскага ўніверсітэту ў пэўнай меры прызнаюць яго прымальним, але менавіта для літаратуры на літоўской мове, бо толькі ў гэтай мове эпохі Статута існавала такое акрэсленіе русінаў ВКЛ. Але названая дэфініцыя «не перакладаецца на іншыя мовы, а калі і перекладаецца, то тым жа тэрмінам «беларусы—беларускі». Такім чынам, застаецца найболыш прымальная, хоць і ўмоўная, называ мовы — старабеларускія. Яна апраўданая этналягічна як назва мовы, што прышла з тэрыторыі сучаснай Беларусі...» Адзначым,

ВКЛ называлі ліцьвінамі, так і імя готаў пашырылася на ўесь саюз плямёнаў юстготаў. Але ў 375 г. гоцкае квазідзяржава ўтворынне Германарыха было літаральна зъменена ордамі гунаў, якія рушылі далей у Эўропу. Адступілі таксама готы, але іх сілды — археалагічныя помнікі пад Берасцем ды назва народу — засталіся на нашай зямлі. Варта дадаць, што готы — гэта лацінская назва (Gothi), самі яны сябе звалі Gutans, Gytos. Вось адкуль «гуды» ў літоўскай мове.

Гэта даволі лягічна і прывабная для беларусаў вэрсія, якая ўскрывае архаічныя пласты народнай съядомасці. Але ў свой час мяне зантрыгавала адмоўнае стаўленне Зянона Пазнянка да называньня ў літоўской мове беларусаў гудамі. Для Пазнянка, як ён заяўляў публічна, гэта было сынонімам адсталасці і забітасці. Вось і цяпер мы чытаєм ва ўступе да выданья Статуту 1529 г. пра «крыху гратэскавы сэнс» тэрміну «гуды». І сапраўды, сутчнае літоўске «gūdus» перакладаецца як «жудасны». Так, жахлівы, але ж не адсталы.

Непарыўная повязь

І апошні сюжэт з гісторыяграфіі вяртасцічнай дыскусіі, які ты-

рызмы патрабуюць адмысловага тлумачэння. Старабеларуская мова мела традыцыйна-кансерватыўную графіка-артаграфічную систэму, праз якую жывое вымаўленыне відавочна прайаўлялася з пэўнай ступені ўмоўнасці. Як толькі з'яўляліся тэксты на старабеларускай мове, але ў іншай графічнай систэме (лацінскай ці арабска-татарскай), то беларуское гучанье брала сваё. Калі праз паўтара стагодзідзя афіцыйнага неўжываньня і забыцця старабеларускай мовы шляхецкія дэмакраты ў другой палове XIX ст. пачалі нелегальна ствараць новую літаратурную норму, яны абапіраліся ўжо пераважна на жывое гучанье розных дыялектаў і пісалі свае творы лацінкай, якая мела традыцыі перадачы жывога вымаўлення. Так што на нейкім этапе ў першай чвэрці XX ст. узыніла нават патрэба трансілітарація твораў пачынальнікаў новай беларускай літаратуры з лацінкі на кірылицу. Адпаведна і кірылаграфічна літаратура ўзыніла ў пач. XX ст. таксама на дыялектнай аснове пры імкненні перадачы знакамі кірылічнага альфабету жывых гукіў. Менавіта таму ўзыніла, напрыклад, такая літара, як «ў» (у нескладавае), якая так бянтэжыць неабазнаных у беларускай мове. Непрызнаньне гісторычных формаў

Пра акадэмічны тэкст і гратэск гудаў

Статуту быў канцлер Альбрэхт Гаштаўт, якога яшчэ называлі кіраўніком «літоўскіх партыяў» ў ВКЛ. Паводле ўкладальнікаў выданьня, аўтары першай рэдакцыі Статуту — Мікалай і Ян Радзівілы. Паміж дзіўнімі славінімі фаміліямі ВКЛ пралягала паласа не-паразуменія і нянавісці. А.Гаштаўт, стаўшы канцлерам і фактычна кіраўніком дзяржавы, тарпэдаваў першую рэдакцыю, прынятую ў 1522 г. на Віленскім сойме, і цягам сямі гадоў стараўся так перарабіць тэкст, каб аддаць поўнаму забыццю першых яго творцаў. Гэта яму ўдалося.

Менавіта ў артыкулах першага Статуту знайшоў найболыш поўнае адлюстраваньне філязофскі і дзяржаўна-палітычны съветаполіяд Гаштаўта як ідэолага ды практика праваахоўнай станавай манархіі самабытнага Вялікага княства Літоўскага з асобным манархам, але той жа каралеўскай фаміліі, што і ў Польшчы. Гэта

1566 г. і 1588 г. — «Статут Вялікага Княства Літоўскага...».

Падаецца, што ў далейшых развагах наконт гэтага Я.Юх зрабіў толькі адну памылку — ён супрацьпаставіў тэрмін «Статут ВКЛ» называе «Літоўскі Статут», а трэба было проста заставацца на пазыцыі саманазвы. Літоўская аўтары з такой назвой Статута ВКЛ ня згодныя і спасылаюцца на гісторыяграфічную традыцыю: «...беларускія савецкія гісторыкі зрабілі такое «сэнсацыйнае адкрыццё». Вядома ж... і іншыя на менш заслужаныя дасыльчыкі літоўскіх статутаў бачылі гэта, але бачылі і іншае, да таго ж [яны] валодалі пэўнай сціпласцю і паважалі ўтвораную ў гісторычнай навуцы традыцыю». Як бачым, дыскусія набыла эмацыйную афарбоўку.

Зноў пра мову

Таксама палемічна арганізація разьдзел выданья пра мову Статуту. Тут аўтары настойываюць

што дасыльчыкі Віленскага ўніверсітэту адзінныя, хоць ў сучаснай Літве паслугоўваеца гэтым акрэсленінем, бо іншыя актыўна выкарыстоўваюць тэрміна літвінскія сурагаты накшталт «славянскі канцылярскі» альбо «інтэрдзялект пісьменства ВКЛ».

Жудасны гуды

Усё ж не магу не пракамэнтаўць ужываньня тэрміну «гуды» для азначэння беларусаў. Сярод сучасных літоўскіх лінгвістаў пашыраны уводзінай ды камэнтараў толькі на беларускай мове, менш зразумелай для чытача, які ведзе расейскую мову, выглядзе парадакальна». Рэцэнзент называў такія прынцыпы публікацыі «моўнай эклектыкай».

Відавочна, чарговы раз розынца

чица вызначэння судносінай паміж старабеларускай і сучаснай беларускай літаратурнай мовамі. Яшчэ ў рэцэнзіі на беларуское выданье Статуту 1588 г. (Менск, 1989) С.Лазутка зазначыў, што мова Статута і сучасная беларуская мова — «гэта дзіве розныя мовы, больш за тое... першая значна бліжэйшая да сучаснай расейскай мовы, чым да беларускай. І таму пераклад тэксту Статуту на расейскую мову і ўкладанье пашыраных уводзінай ды камэнтараў толькі на беларускай мове, менш зразумелай для чытача, які ведзе расейскую мову, выглядзе парадакальна». Рэцэнзент называў такія прынцыпы публікацыі «моўнай эклектыкай».

Відавочна, чарговы раз розынца

існаваньня мовы і забыццё на прынцып эвалюцый жывых моваў вядзе да разрыву повязі паміж старабеларускай і сучаснай беларускай літаратурнай мовамі.

Ці на выйдзе так, што дыялёт паміж літоўскай і беларускай гісторыяграфіямі, калі можна казаць пра гэта абагульнена, спыніца на вызначэнні дэфініцыі, а іншыя проблемы апінуцца на пэрыфэрыі гісторыяграфічнай дыскусіі? Відавочна, усё да таго ідзе.

На гэтым тле новае выданье съведчыць, што кірыніцаўчы і архаграфічны ўзворенье апраўкі тэксту Першага Статута ВКЛ дасыльчыкамі Віленскага ўніверсітэту застанецца на доўгі час непераўзыдзеным з боку іншых гісторыкаў. Калі вы на проста цікавіцесь гісторыя ВКЛ, а займаецца ёй, кнігу варты набыць. У Беларусі яна прадаецца толькі ў адным месцы — у менскай «Акадэмкіз». Кошт немалы — 138 тыс. рублёў. Але кніга таго вартая.

Алег Дзярновіч

НОВЫЯ ВЫДАНЬНІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

**Annus Albaruthenicis = Год
Беларускі:** Poetica, prosa,
critics. — Krynni: Villa Sokrates.
2004, 2005.

Belarusian Review. Spring
2005. Volume 17, No. 1.

Ільлючык, Мікалай. Дзе
жыве душа...: Вершы. Зама-
лёнкі. — Лунінец, 2004. —
32 с. — (Альманах «Лунінец-
кая муз», № 15).

**Лазутка, Станіслаў. Леў
Сапега (жыцьцё, дзяржаў-
ная дзеяньніца, палітычны
і філязофскі погляды): Ma-
nagrafia / Пер. зыгіт. В. Люке-
віча; Пад рэд. Я.Іванова. —
Магілёў: ГАМТ «Брама», 2004.
— 104 с. — («Край = Kraj» 1—2
(13—14) 2004).**

**Матусевіч, Ганна. Сучас-
ны арыгінальны Ліцвінскі**

слоўнічак. — Койданаў, 2005.
— 12 с.

Паміж: Альманах аддзя-
лення філязофіі літаратуры
Беларускага Калегіюму. —
Менск, 2005. — 170 с., 299
ас.

Тэма нумару — «Застацца
жывым». У альманаху зымеш-
чыца творы навучэнцаў і вы-
пускнікоў БК, а таксама гутарка

зь Лявонам Баршчэўскім «Пры-
шэсьце Літаратара», перакла-
ды твораў Ч.Мілаша, Ш.Бадле-
ра, М.Уэлзэка, Б.Шульца,
Л.Вітгенштайні. У часопісе
друкуюцца цудоўная проза Анд-
рэуса Белавокага, маладога
журналіста і пісьменніка, што
загінуў у 22 гады.

**Трэнас, Вера. Цуд канды-
каванага дзяяцінства.** —
Менск: Логвінаў, 2005. — 94
с., 200 ас.

У кнігу ўвайшлі вершы паэткі
за 1999—2004 г.

**Демаркацыя западной
границы Российской импе-
рии / Авт.-сост.: А.Лукаш-
евич, Н.Зайкин; Под общ. ред.
А.Павловскага. — Минск: Хар-
вест, 2005. — 176 с.**

Іезуіты в Полоцке

1580—1820 гг. В 2 ч. Ч. 1 /
Сост., примеч. и вступ. ст. Л.
Данько, А. Судник. — Погоцк:
Издатель А. Судник, 2005. —
40 с. — (Наследие Погоцкой
земли; Вып. 2).

Перекрэсткі: Журнал ис-
следований восточноевропей-
ского пограничья. 200

Чаму Такінданг ня мае шанцаў на «Басовішчы»

Першага ўдзельніка фэстывалю «Басовішча-2005» вызначылі інтэрнэт-гасаваньнем наведнікі музычнага парталу «Тузін гітоў». Ім стаў гурт «Рэха». Яшчэ аднаго ўдзельніка вызначылі гледачы адборачнага канцэрту позна ўвечары ў сераду. Астатніх шэсць гуртоў абраў журы.

Лідэр «Рэха» Андрэй Такінданг даведаўся пра вынік гасаваньня ад сябру, бо ня мае камп'ютара. Тое, што «Басовішча» ў апошнія гады было плюшоўкай у асноўным для цяжкарковых гуртоў, яго не засмучае: «Межы памяцкую «рок-музыкі» размываюцца. У яе межы ўкладаюцца не толькі элекстрагітары з прымочкамі, але і музыка, падобная да нашай». «Рэха» існуе калі году, у яго склад уваходзяць шэсць чалавек, а ў песнях гучыць гітара, бас, скрыпка, домра і тамтамы. Група зрабіла фурор на апошнім «Бардаўскай восені», але аніякіх прызоў не атрымала — не ўкладаліся ў рэчышча бардаўскай песні.

На думку Міхала Анемпадыстава, «Рэха» выпадае з канцэксту, яны адрознені ад астатніх, таму павінны выступіць на «Басовішчы». Ім бы пасавала эксперыментальная сцэна, калі б такая была на фэстывалі. У агульнай конкурснай праграме іх будзе цяжка ацаніць, бо яны презентуюць інтэлектуальны напрамак і маюць іншую эстэтыку».

ІАРМАНІК
Прозвішча лідэра «Рэха» Андрэя Такінданга перакладаецца як «замова супраць съмерці дзіцяці».

Акустыка як такая ўспрымаецца там слаба. У Гарадку добра выпадаюць каманды з шчыльным гукам.

Самі ўдзельнікі групы настроены выкласціцца на фэсце напоўніцу. Андрэй мае афрыканскія карані, але нарадзіўся на Беларусі. Яго прозвішча — Такінданг — перакладаецца як «замова супраць съмерці дзіцяці». Вучыцца ва ўніверсітэце культуры на мастака-рэстаўратара. Марыць співацца ня толькі па-беларуску, але і па-француску, але пакуль не стае ведаў. А па-беларуску пішацца нязмушана: «Проста больш словаў беларускіх ведаю». На прагноз Славы Коранія, што «Рэха» праваліцца на «Басовішчы», адказвае тактоўна: «Дзякую Кораню за рэклиму».

«Рэха» мае папулярнасць у Польшчы, менавіта адтуль яны атрымалі больш за ўсё галасоў. На тамтэйшых інтэрнэт-форумах іх песню «Чэ Гевара» нават пераклалі на польскую мову. Гурт пастаянна дае канцэрты ў гэтай краіне і хутка пачне працаўца над сваім першым альбомам у адной з варшаўскіх студый. Але стаўленне лідэра «Рэха» да музыкі своеасабліве: «Мы, хутчэй, гуляем у музыку: няма жаданьня прывязвацца да чагосці. Маєм ад музыкі кайф. Без канцэртаў я б проста пакутаваў».

Сяргей Будкін

ШАПІК ПРЭСЫ

«Жадаем зъмяняць систэмы, як каналы ў тэлевізоры»

Палітычная сфера: Часопіс. №4. 2005. Іншыя рэвалюцыі.

Новая кнішка «Палітычнай сферы» прысьвечана альтэрнатыўным мадэлям рэвалюцыі. У матэрыялах дасылуюцца разнастайныя аспекты кансэрватыўнай, камуністычнай, рэлігійнай і аранжавай рэвалюцыйнасці.

Аўтары — Андрэй Казакевіч, Сяргей Богдан, Аляксандар Сарна, Павал Усаў, Юры Чавусаў, Таціяна Чуліцкая.

Пераклады тэкстаў Гіёма Фая, Джуліі Макстэд, Ежы Мачкува.

Інтэрвю з Ігарам Бабковым.

Гвозд нумару — матэрыял пра арганізацыйнае разьвіццё «Аль-Каіды» як няўрадавай арганізацыі.

Часопіс можна замовіць праз тэл. (029) 643-57-33 або e-mail: exlibris@tut.by

Клясыка жанру

Моладзевая думка. Берасьце, 2005. Травень—чэрвень.

Нерэгулярны часопіс Берасьцейскай філіі «Моладога фронту» нерэгістраваны, як і сама арганізацыя. Ён выходитці з накладам 250 асобнікаў, друкуецца на ксіраксе і выдаецца па-беларуску клясычным правапісам. Сапраўдная прэса ў нашай краіне сёньня такая. Кантакт: md_mf@tut.by

Жанчыны Алеся Ксяндзова

У Мастацкай галерэі Полацку адбываецца персанальная выставка Алеся Ксяндзова «Нараджэнне Вэнэры».

Мастак прывёз у старажытны горад дзівие вялікія сэрыі жывапісных прац «Нітка жэмчугу» і «Арлекіна» і сэрыю жаночых партрэтў. Нягледзячы на пачатак летняга сезона, на вэрнісаж сабралася багата народу.

Ксяндзоў — модны мастак. Карціны з сэрыі «Нітка жэмчугу» найбольш адпавядаюць запатрабаваныям моды — на іх у розных паставах намаляваны аголенныя жаночыя фігуры з жамчужнымі карапялі. Яны намаляваны ў адмысловай напаўасветленай манеры, са стылізаванай прарысоўкай абрываў фігурыстых целаў. Гэтай майстэрскай стылізацыяй яго карціны і адрозніваюцца ад мастацкіх здымкаў у якім-небудзь адмысловым глянцевым часопісе, накшталт «Плэйбоя».

Быць модным — гэта ня толькі ўмесьціць эпатажаваць публіку, выклікаць у яе павышаную цікавасць, але і быць вельмі непаўторным. Найвялікшае майстэрства непаўторнасці — калі яно дасягаецца мінімалісцкім выяўленчымі сродкамі, літаральна некалькімі рысамі, двума-трэма мазкамі. Ксяндзоў — менавіта з такіх непаўторных.

Пасля афіцыйнай часткі мастак адказвае на пытанні. Выглядаў ён імпазантна — у пінжаку і гальштуку жоўтага колеру, як сапраўдны актор, які ведае, што падабаща — гэта вялікая, няпростая навука.

Алеся Аркуш, Полацак

СЦІСЛА

Прэмія прынца Астурыйскага

Ляўрэтам найпрэстыжнейшай прэміі прынца Астурыйскага, якую часам называюць «Нобэлем гішпанамоўнага сусвету», стаў партугальскі нэўрапатолаг Антоніё Дамазіё. У сераду ў Аўеда (Гішпанія) старшыня журы Хуані Радрыгес Вілянуэва ўрачыста назваў імя партугальца (цырымонія транслявалася ў жывым этэры канала «Эўраньюс»).

Антоніё Дамазіё нарадзіўся ў 1944 г. у Лісабоне. Ён зрабіў значны ўнёсак у вывучэнне хваробаў Паркісані і Альгеймэра, дасыльдаваныне межанізмаў страху і яго пераадолення. Доктар Дамазіё — ляўрэт цэлага шэрагу прэстыжных нацыянальных прэмій і сябра шматлікіх акадэмій сусвету.

Жабяня наступае

Мэлёдыйя для мабільніка з мультфільму «Шалена

жабяня» апярэдзіла у брытанскім гіт-парадзе песні «Coldplay» і «Oasis». Гэта гук матацыкла, падкладзены пад музычную тэму з кінафільму «Паліцянт з Бээрлі-Гілз». У сувесце папыраеца мода на рынтоны: званкі для мабільнікаў паводле гітавых мэлёдый. Беларускія рынтоны ёсць на дыску «Крамбамбулі» «0,33 FM».

АВ, Сяргей Будкін

НАД ШУМАМ ДЗЁН

Сумленная непаслухмянасць

ПЁТРА РУДКОЎСКІ

Памерлы папа Ян Павал II яшчэ ў 1979 г. напісаў у «Запавеце»: «Асабістыя запіскі — спаліць». «Па-першае, гэта ўсё трэба перагледзець, па-другое, нічога з гэтага нельга спальваць. Гэтыя запіскі трэба захаваць для наступных пакаленій», — сказаў у інтэрвю Польскому радыё арцыбіскуп Станіслаў Дзівіш, асабісты сакратар памерлата пантыфіка, адказны за выкананьне яго запавету. Добра ці нядобра робіць арцыбіскуп?

Напрошавацца некалькі «некагерэнтных» рэфлексій. Першая: кожны чалавек мае права сам вырашыць, што захоўваць, а што не захоўваць для нашчадкаў. Калі папа съвядома (а ў гэтым няма ніякага сумнёва) папрасіў спаліць асабістыя занатоўкі, то чаму б не ўшанаваць ягоную волю?

Але можна іначай глянцуць на справу. «Магчыма, ян ўсё гэтыя запіскі падпадаюць пад катэгорыю асабістых занатовак», — такое меркаванье выказаў ксёндз Адам Банецкі ў інтэрвю Gazecie Wyborczej. Папа — гэта гістарычна постаць і духоўны настаўнік. Усё яго жыццё было накшталт «усёпальнай ахвяры» — гарэння і запальванье. Ці тыя запіскі, якія — найпраўдападобней — маюць духоўна-рэлігійны змест, маюць прыватны і неприватны характар? Мабыць, неприватны, гэтаксама як неприватнай была і сама асаба Яна Паўла II. І запіскі, і ён сам маюць прарочы характар.

І тут — трэцяя рэфлексія: С.Дзівіш, хоць ня выканаў «літary», але затое выканаў ўсё ж «дух» запавету Яна Паўла II. Бо запавет гэты не складаецца адно толькі з загаду «спаліц занатоўкі». Запавет папы, узяты поўнасцю, мае характар прапорчага закліку, які можна выказаць коротка ў словах: «Зъмяняць сваё мысленне! Дазвольце Богу знайсці Вас!» Магчыма, арцыбіскуп Дзівіш прыйшоў да высновы, што знаёмства з асабістымі занатоўкамі памерлата папы якраз дапаможа нам лепш зразумецца ягоны духоўны запавет.

С.Дзівіш быў (і застаецца!) глыбока зжыты з Карапем Вайтылам. Сакратаром ягоным быў амаль сорак гадоў, а сябрам — яшчэ даўжэй. Ён быў таксама капэлянам памерлата папы — выконваў у дачыненні да яго съвятарскія паслугі (удзяляў сакрамэнт хворых у выпадку хваробы папы і часам спавядад) і быў духоўнай апорай ад пачатку да канца пантыфікату. Таму рагэньне Дзівіша выклікае давер — той, хто так добра ведае папу і так верна яго любіць, відавочна, ведае, што робіць. Уяўная непаслухмянасць адносна волі памерлата можа брацца з паслухмянасці на больш глыбокім узроўні — на ўзроўні сумлення.

Папа пакінў дзясяткі тамоў сваіх кніжак і пастырскіх дакументаў. Здавалася б, ёсць што чытаць. Але сярод безълічы гэтых дакументаў і кніжак няпроста бывае знайсці нешта асабістое і аўтэнтычнае Вайтылава, без дамешку працы іншых аўтараў. Адсюль пачуцьцё дэфіцыту таго, што адлюстроўвае думкі й погляды самога папы, цалкам зразумелае.

Магчыма, неўзабаве будуть апублікаваны — прынамсі, часткова — асабістыя запіскі былога пантыфіка. І добра, абы толькі чытали. Абы толькі не заглушылі яго слоў чарговым пустым усладленьнем і нікому не патрэбнымі актамі абарагулення, якія найменш трэба Яну Паўлу II. Абы толькі не было «несумленнага паслушэнства» — калі літанія вялікіх слоў маскуе абыякаваць да зместу вучэнья памерлата папы.

Герой і вораг Pacei

Васіля Адрыянаў ў Калініградзе ведае кожны. Адны лічаць яго палітычным фанатыкам і ворагам Pacei, другія — дальнабачным і пасыпаховым моладзевым лідэрам, будучым презыдэнтам самастойнай Усходняй Пруссіі. Адрыянаў з тых людзей, для якіх палітыка — гэта ўсё. Ужо ў 16 год ён стаў заснавальнікам палітычнай арганізацыі МДР («Моладзь за дэмакратыю і рэформы»), з 18 год браў удзел у выбарах органаў улады на розных узроўнях, у 20 год узяў функцыі каардынатора антывайсковага руху ў Калініградзкім рэгіёне. Ён упэўнены, што пры яго жыцьці Калініград атрымае незалежнасць. Кажа, што ўсё ідзе да гэтага. Піша Сяргей Будкін.

Сымпатычныя эліце

Адрыянаў называе сваю арганізацыю элітнай, «бо яна гуртуе вакол сябе залатую моладзь, інтэлектуальную эліту».

У Калініградзкай вобласці налічваецца пад 200 моладзевых арганізацый (на 215 тысяч маладых людзей), без уліку студэнцкіх прафсаюзаў. МДР — адна з самых актыўных і аўтарытэтных. Арганізацыі сымпатызуе сілікёр рэгіянальнага парламэнту — ён нават «прывёў» у МДР сваю дачку.

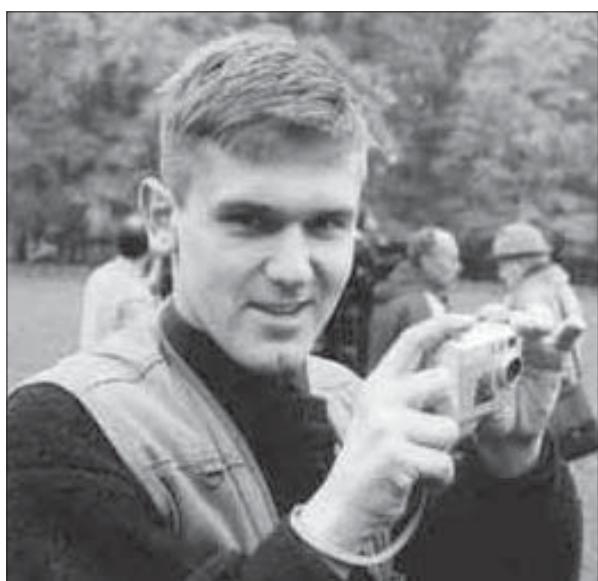
Галоўны трэнд у дзеянасці большасці моладзевых арганізацый Калініградзкага рэгіёну — сепаратызм. «Нас усіх прыгнятае Москва», — такі агульны настрой маладых калініградзкіх палітыкаў. Гэтае пытанье лучше і левых радыкалаў «нацыянал-бальшавікоў», і правых «эмдээралаўцаў» (Адрыянаў кажа: «Я правейшы за Чубайса!»).

Васіль бачыць сваю задачу ў «дэпатрыйтызацыі моладзі». Ён мае на ўвазе замену расейскага патрыятызму мясцовым. Дэмілітарызацыя Калініградзкага рэгіёну — адзін з прыярытэтных кірункаў працы «эмдээралаўцаў». А лёзунг арганізацыі — «Галяндяя тут і цяпер». Усе разумеюць, што рэгіён ня можа стаць новай Галяндяй у складзе Pacei.

Сепаратысцкая ідэя ў рэгіёне становіцца ўсё больш папулярнымі.

Галяндяя тут і цяпер

У 1999 г. дасьледчы цэнтар «Дэльты-К» правёў апытаньне калініградзкай моладзі: тады 20% падтрымалі ідэю незалежнасці ад Pacei, у 2003 г. іх стала ўжо 40%. Сёлета «Калініградская маніторингавая група» правяла апытаньне на туую ж тэму, і паводле яго высыветлілася, што 60% моладзі бачаць рэгіён аўтаномнім. Адрыянаў вынікі ня дзівіць: «У нас гульня сярод школьнікаў праводзілася ў будынку абласнога парламэнту пад кіраўніцтвам дэпутатаў, у якой дзеці ўмоўна дзяліліся на тры часткі — «пілёты», «сепаратысты» і «фэдералісты». «Пілёты» — у нейкай ступені кампромісная форма паміж другім і трэцім. Калініград-

ВАСІЛЬ АДРЫЯНАЎ.
28 гадоў. Лідэр зарэгістраванага грамадзкага аб'яднання «Моладзь за дэмакратыю і рэформы», сябар сепаратысцкага руху «Рэспубліка», старшыня Рады па моладзевай палітыцы пры мэры Калініграду. Мае эканамічную адукцыю, па прафесіі — журналіст, палітык па пакліканні. Працаўштабу ў камандзе А.Хлапецкага ў кампаніі па выбарах мэра Калініграду. У выбарах дэпутатаў у дзярждуму працаўштабу ў камандзе М.Тулаева, які цяпер сэнатарам у Радзе Федэрациі.

кія палітыкі-«пілёты» прарапануюць шчыльнае супрацоўніцтва з Эўропай пры захаванні статусу рэгіёну щутварэння пад юрысдыкцыяй Pacei і Эўропы. Па сутнасці, яны прарапануюць мяккі «сепаратысцкі» варыянт...

Недзіцячыя гульні

З фэдеральнымі службамі ў Адрыянаў адносіны напружаныя. На некаторых «патрыятычных» сайтах яго прозвішча фігуруе ў спісе «ворагаў Pacei». Аднойчы палітыка моцна зьблізі, і яму прыйшлося праляжаць два

Лёзунг МДР — «Галяндяя тут і цяпер». Але ўсе разумеюць, што Карабявець ная можа стаць новай Галяндяй у складзе Pacei.

тыдні ў бальніцы. Ваенны камісар Калініграду Грабеньнікаў пагражай яму пусыцца кулю ў лоб. Далей за пагрозы справа не пайшла. Але сям'ю Адрыянаў заўдзіць пакуль не рашаєца. Кажа, што палітычную дзеянасць і сямейнае жыцьцё нельга сумяшчаць.

Ціпер у Калініградзе актыўна мусірующа чуткі пра магчымую падрыхтоўку фэдеральнымі службамі тэрракту падчас сустэрэны Пуціна і Шредэра на сіяткаваньні 750-годзьдзя Калініграду. Мэта — зняславіць такія арганізацыі, як МДР.

«Такія правакацыі сэнсу ня маюць, — кажа Адрыянаў, — мы выступаем за зъмяненіне суітваванія мірным шляхам на ўзор Польшчы-89, Украіны». Васіль верыць прагнозам ЦРУ, што Pacei спыніць сваё існаваньне ў 2015 г., калі распадзеца на некалькі аўтаномных абласцей: «Ёсьць усе перадумовы, каб гэта здарылася. Але зъніжэнне імпэрскіх амбіций Pacei можа быць реалізавана толькі па адпадзеніі Беларусі», — разважае Адрыянаў. На яго думку, Беларусь чакаюць змены ў 2006 г.

«Нам цікава, як вырашыцца праблема ў вас, хадзіць з прагматычных меркаваній», — прызнаецца ён. Адрыянаў сапраўдны ўважлівік сочыць за навінамі зь Беларусі. «Кожнае затрыманьне вашых актыўістаў толькі паслабляе рэжыму. Лукашэнка гэтага не разумее», — разважае ён. Усім беларусам палітык пажадаў перамагчы сваю боязь: «Менавіта з гэтага пачынаюцца змены да лепшага!»

МУШТАРДА

Лёгкія, лёгкія нашы далёкія

АЛЕСЬ БЕЛЫ

Лёс беларусаў Падляшша важны як знак. Калі сківіцы польскай бюрократыі разжуюць і выплюніць іх, тады ўсе нашы спадзяваныні на Эўропу марныя.

У Польшчы адзін за адным узынікаюць «камітэты салідарнасці зь Беларусью». Зь Беларусью, бясконца далёкай ад сярэдняга паляка, па вуліцах якой гойсаюць белыя мядзьведзі і беларускія шавіністы, з гамэрычнымі рогатамі паядаючы трупы безбаронных палякаў і запіваючы іх бярозавікам.

І ў той жа час у Беластоку працягваеца працэс над сябрамі Програмнай рады беларускага тыднёвіка «Ніва». Беластроцкія беларусы палякам бліжэйшыя, але ў цяжкія дні. Упарты распушкающа чуткі, нібыта яны прысвоілі сабе частку ўрадавых датацый. Насамрэч крадзяжу або «адкату», як прызнае і праکуратура, не было. Загнаны ў кут бюрократычнай марудлівасцю ў выдзяленыні датацыі, выдаўцы мусілі «расцягнуць» рэшту грошай на чарговы фінансавы год, замест таго каб спыніцца выхад газеты і чакаць рашэння «зверху». За гэта і паплаціліся.

Дзеяці з адзінаццаці сяброў Програмнай рады прапанавалі частковасць прыпыненія справы з выплатай адносна неявілікага штрафу і гадавым выпрабавальнім тэрмінам. Такая зьдзелка цалкам укладаецца з польскаса кананадаўства. Але, рызыкуючы страціць значна больш, усе «злачынцы» ад зьдзелкі адмовіліся, настойваючы на поўным апраўданні ўсіх. Цяпер будзе новы суд.

Як ставіцца да беластоцкай справы польскія палітыкі? Можна было б згуляць «на кантрасьце»: у Беларусі Саноў палякаў дажывае апошнія дні, яго актыўісты чакаюць рэпрэсій, пашытых, як добры касыцом, індывідуальна на кожнага, а не прамысловіца-аднолькавых, як у Польшчы. Здавалася б, цяпер ідэальны ўмовы стварыць сабе доўгатэрміновую рэпутацыю, праівіўшы міласэрнасць ды скамандаваўшы злосным сабакам «Фу!». І тады ўжо глядзець на беларускія ўлады з заслужаным пачуццём маральнаі перавагі. Але выглядае, што польскім уладам бліжэйшая лёгіка вэндэты, «сымэтрычнага адказу», «вока за вока».

Паказальна, аднак, што беларуская дзяржава-прагандысцкая машына не ўхапілася за гэтую справу. Відаць, гэта інстынкт самазахаваньня: хай сабе і палякі, і імпрыялісты, але як душаць носьбітаў беларускай мовы і беларускай сывядомасці, то робяць «аб'ектыўна карысную» справу. Дзеля гэтага можна часова паступіцца і антыпольскай рыторыкай. Гэтаксама разважаў Сталін, спыніўшы ў 1944 г. наступ на Варшаву, каб дашыць немцам разгроміць польскаса нацыянальнае паўстаньне. Значыць, нашы ўлады сапраўдныя добра засвоілі ўрокі вайны. Значыць, яны сапраўдны ўмеюць думачы стратэгічна, ня горш за крамлёўскага горца. У адрозненіі ад нас. Таму яны ўвесь час і перамагаюць.

Лёс беларусаў Падляшша важны як знак. Калі бязылітасныя сківіцы польскай бюрократыі разжуюць і выплюніць іх, тады ўсе нашы спадзяваныні на Эўропу марныя. Занятая легалізацый гомасексуальных шлюбаў, эўтаназіі, цкаваньнем «Нівы», пераносам вытворчасці ў Кітай (каб свае бэйбусы ня пэнкалі рук аніякай працай), падрыхтоўкай перагаласаваньня рэферэндумаў па эўраканстытуцыі аж да «слушнага» выніку, выкросілівальнем з гэтай канстытуцыі ўсялякіх згадак пра хрысціянства, Эўропа здолее дапамагчы толькі некаторым з нас. Тым, хто заплюшчыць вочы на рэальныя праблемы — як беларусаў Польшчы, так і самой Беларусі — і будзе бясконца-бессэнсоўна паўтараць лібральныя манtry, лісльіва зазіраючы ў вочы заходнім сурэмойнікам.

Піва, Прага і свабода

Для беларуса Прага — горад мары і свабоды, недасяжны ўзор нацыянальнага адраджэння і гісторычнай велічы. Калі з муроў Вышаграду я глядзеў на праскія дахі і абрывы храмаў, не адразу зразумеў, дзе ўжо бачыў гэтую вясёлую чырвань дахоўкі і казачныя шпілі? Ды гэта ж, бадай, карціны Базыля Камарова з выявамі старога Марілёва або Вільні! Так беларускія мастакі ўяўлялі ідэальны горад часоў «залацага веку» ВКЛ. І вось гэты ідэал перад маймі вачымі — з каменю, цэглы і нейкага асаблівага паветра спакою і свабоды.

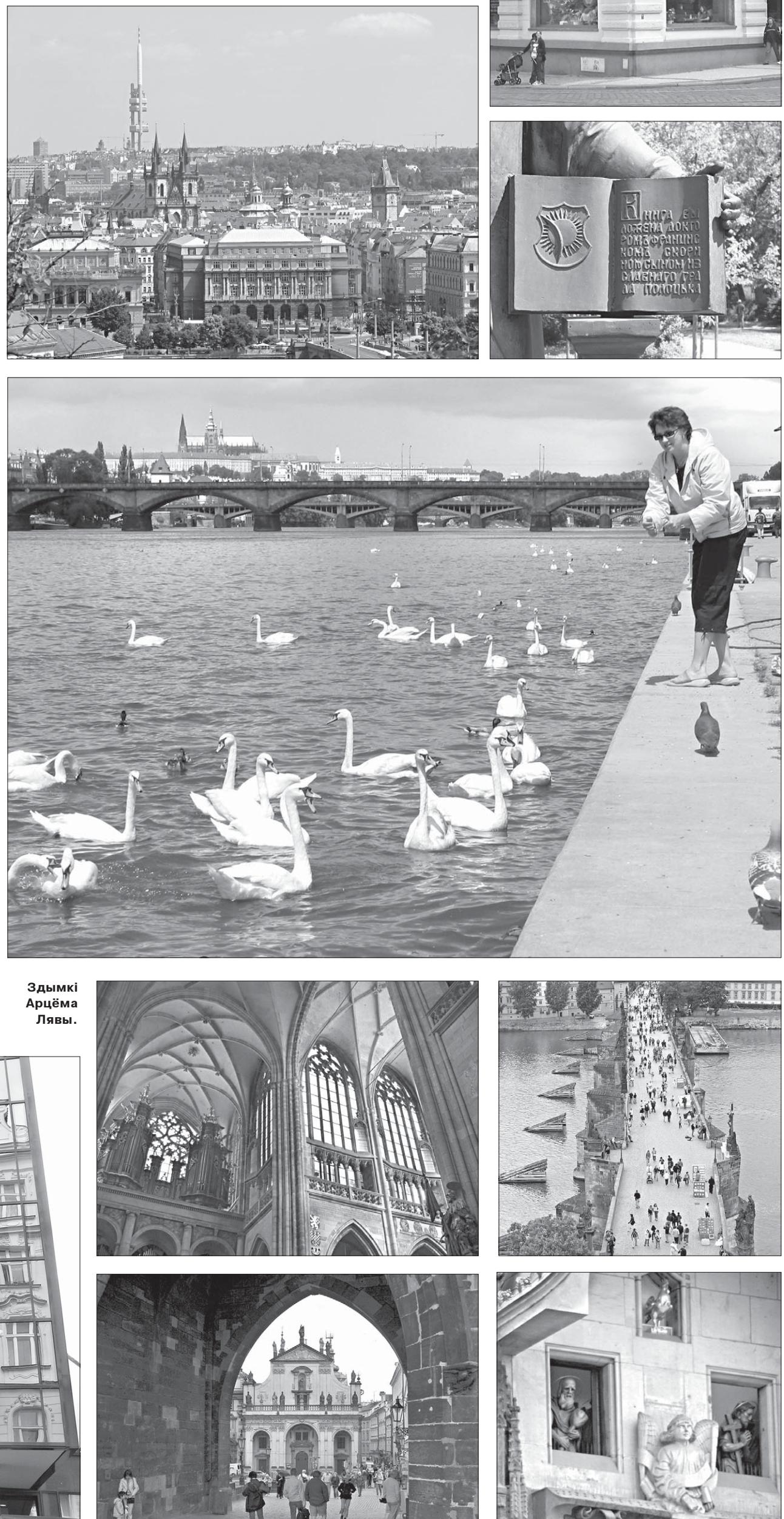
Лёс Чэхіі шмат у чым падобны да нашага. Але падабенства лёсу не азначае падабенства шляху, і шляхі насычаста разыходзіліся ў розныя бакі. Панславянства XIX ст., узнятая як съязг чэскага будзіцельства, для беларусаў стала тормазам нацыянальнага адраджэння і сродкам ідэйнага прыгнётута з боку расейскага імперыялізму. Чужынскія пруска-аўстрыйскія «абцу́гі» для чэхаў былі больш літасцівымі, чым для беларусаў «славянская абдымкі» Польшчы ды Рәсеi.

Тут, у Празе, амаль 1000 гадоў назапашваліся багацьці, напластоўваліся эпохі, стылі, культуры. У нас жа кожнае стагодзьдзе разбураўліся, часам дащчэнту зьнішчаліся здабыткі папярэдніх пакаленняў і пачыналася «новае жыццё». А ў выніку мы зноў траплялі ў старое балота бяспамяцтва, нявер'я і прымітыйных рэфлексаў. Шанаваньне гісторыі і захаваньне культуры (далёка не заўсёды чэскамоўнай) адрознівае жыхароў сёньняшній Чэхіі ад беларусаў. А вяршина гэтага шанаваньня, яго эпіцэнтар — сама Прага. Для беларуса гэты горад спаталіе смагу ўропейскай культуры, гістарычнай пераемнасці, утульнасці і дабрабыту. А сёньня яшчэ — прагу свабоды і дэмакраты. І я ні толькі таму, што 10 гадоў туц месцыца радыё «Свабода», а ў двары прэзыдэнцкага палацу можна спакойна гуляць, не рызыкуючы атрымаць друцком па галаве. Але і таму, што хоць чэх тут сапраўдны, дбайны гаспадар, але ж і той шматмоўны касмапалітычны натоўп, што віруе сёньня на вуліцах Прагі, пачуваеца тут вольна і незалежна.

Мо перасычанасць турыстамі і эмігрантамі зь цягам часу і народзіце новыя праблемы, аднак нашаму імперскаму, зашпіленаму на ўсе гузкі савецкага афіцыёзу Менску да іх далёка, як магілёўскому бровару да плзенскага праздрою. Хоць справа ня ў піве і нават не ў самагонцы (яна тут, машункам 70%, завецца сльовіцай), якую чэхі таксама любяць, але п'юць ня так шмат, як у нас. Справа ў празе — ці маем мы сапраўдную прагу свабоды, дэмакраты і прагрэсу? Ці нам дастаткова «башкавай апекі», заробку ў 250 даляраў і аднакратнага наведаньня «златай Прагі», каб потым жыць насталыгічнымі ўспамінамі аб «ннянашай» Эўропе і сваіх няздзейсненых ідзалах.

Васіль Аўраменка, Прага—магілёў

P.S. Я не вялікі аматар і знаўца піва, але мне здалося, што найлепшыя ўзоры беларускага півнага напою ня так шмат саступаюць чэскім. Мо і сапраўды мы ўжо ня так далёка ад Эўропы, як звыклі думаць, і ня ўсё так кепска з нашым півам і ня зь півам таксама...

«І кадэбэшнік беларус, і Лукашэнка беларус»

НАДЗЕБАЛАКАЯ

Працяг са старонкі 2.

«НН»: Расейская навука пакутуе на аўтаркію?

МН: У гісторычнай навуцы няма абсолютнага імпрескага імп'ератыву. Зыходзяць з існаваньня сучаснай краіны Беларусь і яе гісторыяграфіі. Вядома, ёсьць і тэндэнцыі, выпрацаваныя да рэвалюцыі. Але калі прыедзеш у Беларусь, дык убачыши ў кнігарнях пра-васлаўнай літаратуры перавыданыя чарнасоцэнных дарэвалюцыйных кніжачак, якія распальваюцца, скажам, варожасць да катапікоў, што было актуальна для мураўёўскай Расеі XIX ст., але не для сёньняшняй.

Жыцьцё вымагае перамоў

«НН»: Якія станоўчыя тэндэнцыі цепшаць Вас у разьвіціі беларускай культуры за апошнія гады?

МН: Перадусім разьвіцьцё беларускай музыкі, непараўнальная большае, чым гадоў 20 таму, калі былі толькі «Песніры». Пайсталала школа жывапісу, не спыняеца дзеянасць «Беларускай энцыклапедіі».

«НН»: А што з інгатыпу?

МН: На жаль, Беларусь пазбаўленая беларускіх кніг. Менск — гэта горад, за межамі якога пачынаецца Беларусь. Я рэгулярна бываю ў Наваградку — у тамтэйшых крамах няма беларускіх кніжак. Яшчэ на радыё і тэлебачаныні працуе мала інтэлігентных людзей, якія рыхтавалі б культурныя праграмы. Даўней да нас прыяжджаіт беларускія тэлевізійнікі, здымалі пра беларускі Пецярбург. Раней я нават адбіваўся быў ад іх, каб гэтыя кнігі мне не замулілі, і іншым разам даваў муляж для здымак ці менш каштоўную кнігу. Цяпер проста не прыяжджаюць.

«НН»: Такім чынам, у беларускай культуры Вам бракуе...

МН: ...беларускага кіно, тэлебачаныня, радыё. У літаратуры мне хадзелася б мець пераклады, напрыклад, усяго майго любімага Германа Гэсэ. Перакладчыкі ўжо вывесілі асноўныя вехі, асноўных аўтараў перакладі, але ёсё па адным-двух творах. Але я ня бачу проблемы з tym, што літаратурных часопісаў паменела. На халену іх шмат? Хай бы лепш яны былі добрыя. Да таго ж, калі знойдзецца чалавек дваццаць энэргічных

хлапцоў, якія захочуць стварыць часопіс, то яны яго створаць! Калі ў Беларусі чалавек сто аматараў літаратуры захочуць прасоўваць нейкі напрамак, выпрацуюць кампазицію, дык і гроши знойдзутца, і папера.

Менск завалены мuraўёўскімі кніжкамі

«НН»: Дзе выйсьце для пасыпховага разьвіція нацыянальной культуры?

МН: Выйсьце ў супольнай працы ўсёй інтэлігенцыі ў адным напрамку, узорам якой можа быць Літва перад I сусветнай вайной, калі яны ўсе выступалі адзінным фронтом. Беларусы ж не змагаюцца калектывуна за свае прыярытэты, а сваращца паміж сабой альбо ўносяць нейкае непараўменыне паміжсобу. Патрэбная грамадзкая згода. Асобна падкрэслю, што мову ні ў якім разе нельга рабіць палітычным чыннікам. Сёння ў нас ёсьць раскол, у тым ліку і ў правапісе. Прынамсі, для мяне гэты падзел мае вельмі важнае значэнне. Тыя ж летувісы — усе пісалі толькі «Нямунас» і «Вільнюс».

Я адмоўна стаўлюся да існаванья двух правапісаў адначасова. Я лічу тарашкевіцу лепшай, але ёсьць систэма адукцыі, пабудаваная на наркамаўцы, і разбурыць гэту систэму лёгка, а стварыць новую цяжка.

Неабходная супраца з Акадэміяй навук. Які бы ні была Акадэмія навук Беларусі — гэта Акадэмія Навук. Грамадзкай згодай была б супраца наватарадаў, якія кажуць у цэлым правільныя рэчы, разам з усімі астатнімі. Маё арганізацыйнае бачанье гэтага працэсу — ён павінен ісці не ў рэвалюцыйных выдаńнях, а ў кантакце з Акадэміяй навук.

Калі ёсьць дзяржава, дык, якую б яна ні праводзіла палітыку ў сферы нацыянальнай культуры, чыннікам будзе інтэлігенцыя. Дзяржава павінна рацыянальна арганізоўваць, а інтэлігенцыя — мець здольнасць дамовіцца паміж сабой наконт базавых падстаў. Пакуль гэтага няма, беларусы маюць перспектыву паўтарыць лёс лужыцкіх сэрбайд.

I кадэбэшнік беларус, і Лукашэнка беларус, і я беларус. I міліцыянты, і Лукашэнкі, і Пазынкі, і беларусы замежжа — усе

вельмі розныя і жывуць у розных абставінах. Але ёсім можа быць за апору інтэлігенцыя. Адукацыю для сваіх дзяцей, далуччынне да літаратуры, мовы, гісторыі нашай беларускай супольнасці — усё гэта атрымаем толькі праз інтэлігенцыю. А яна мусіць дасягнуць грамадзянскай згоды. Іншай чалавек, які карыстаецца якой хочаш чужой (небеларускай) мовай, атрымае маральнэ права называць сябе дзеячам беларускай культуры. Жыцьцё вымагае грамадзянскай згоды людзей культуры. Жыцьцё вымагае перамоў зь іншымі бокам.

«НН»: Грамадзянская згода зь цяперашнім уладай?

МН: Я казаў пра грамадзянскую згоду людзей культуры.

«НН»: Але часам іншы бок праста ніяк ня хоча сябе пра-явіць, група па ўнармаваныні правапісу ні перад кім дзівярай не зачыняла, праста ніхто не прыходзіў...

МН: Падчас кангрэсу я адзін вёў круглы стол беларуска-расейскага супрацоўніцтва, бо дырэктар Інстытуту мовазнаўства, мой сустарышыня, не зявіўся. I дакладу не прачытаў, а я хацеў задаць яму гэтае пытанье, чаму другі бок ніяк сябе не праявіў. Ужо ніхто не сумніваецца ў тым, што патрэбны зъмены, — і прыхільнікі наркамаўкі, і тарашкевіцы, і прыхільнікі кампрамісу, але неабходна выпрацаваць мэханізм зъмены ў правапісе. Зараз усе бачаць неабходнасць перамен. Падштурхоўваць гэтыя зъмены можна, але сварыца нельга.

Пецярбурскія вытокі тарашкевіцы і беларуская систэма ацяплення Ісакіеўскага сабору

«НН»: Вы ажыццяўляеце праект «Беларускі Пецярбург». Чым адметная наша прысутнасць у гэтым горадзе?

МН: Пецярбург асабліва цікавы тому, што гэта горад на інгерманландзкай тэрыторыі. Інгерманландзкія фіны з'яўляюцца тут этнічнымі гаспадарамі, і там усе былі чужкія — і беларусы, і расейцы. У Пецярбургу як сталіцы Расейскай імперыі многія беларусы параблі сабе кар'еры — сын святара з Беразіна, міністар фінансаў Хведар Врончанка, вайсковы міністар

25 чэрвень ў Санкт-Пецярбургу адчыніеца 13-я міжнародная канфэрэнцыя беларусістай, яку заўжды, Мікола Нікалаев. Адначасова будзе сівяткавацца і 50-годдзідзе доктара філялягічных навук Міколы Нікалаева (нар. 21 лістапада 1955 у Шчучыне) — беларусіста нумар 1 у Расеі.

Выйсьце ў супольнай працы ўсёй інтэлігенцыі ў адным напрамку, у грамадзянскай згодзе людзей культуры.

Менск — гэта горад, за межамі якога пачынаецца Беларусь.

Станоўчыя тэндэнцыі ў белкультуре ў ацэнцы доктара Нікалаева:

- імклівае разьвіцьцё сучаснай музыкі;
- дзеянасць «Беларускай энцыклапедіі»;
- фармаваныне нацыянальнае школы жывапісу.

Мікалай Сухазанет з-пад Слуцку, цэлы на тоўп генэралаў, мэдыкаў. Я заўсёды паказваю суродзічам у Пецярбургу царкву Спаса на крыві і расказваю пра Ігната Грэйніцкага, які бамбануў расейскага цара. Але ў гэтай сітуацыі быў яшчэ адзін беларус — генэрал-лейтэнант Яўстах Багданоўскі з Магілёўшчыны, найлепшы хірург Вясна-мэдыцынскай акадэміі, якога паклікалі ратаваць Аляксандра II. Восі Ісакіеўскі сабор Манфэрана Агюста, аднак систэма ацяплення і вэнтыляцыі ў ім — інжынэр Лукашэвіча, родам з Віцебску. Куды ні ткніся, усюды знойдзеш вельмі прасунутых беларусаў.

Браніслаў Тарашкевіч пісаў пра юніверситеты ў Пецярбургскім універсітэце, у супрацоўніцтве з выдатнымі расейскімі навукоўцамі, якія яе рэдагавалі. Цяпер мая задача — вывучыць біографіі гэтих людзей і паказаць, як існавала беларуская культура ў гэтым горадзе. Я стараюся раскладыці, адкуль узынікла гэтая граматыка, як ёй займаліся. У Пецярбурзе ж быў выдадзены і слоўнік Насовіча, выданыне якога курыраваў акадэмік Шахматай. Трошкі раней перад ім быў айцец Ян Грэгоравіч, пра-васлаўны сывятар, які склаў «Беларускі архіў старожытных граматай» ды запавідаў Насовічу скласыці слоўнік гісторычных тэрмінаў з дакументаў свайго архіву. Працавалі з розных накірункаў, але Каstryчніцкая рэвалюція высунула на першы плян Тарашкевіча, і гэта быў рух наперад.

«НН»: Якая канчатковая мэта Ваша праекту?

МН: Выданыне кнігі. Да трохсотгоддзідзе Пецярбургу выйшли кнігі, прысьвяченыя польскаму, фінскаму, нямецкаму, французскому, татарскому Пецярбургу. Пра пецярбурскіх беларусаў, апрача Семашкевіча, ніхто кніжкі пакуль не напісаў. Ужо маю 30 друкарскіх аркушаў тэксту. I хочацца, каб кніга была з каляровымі ілюстрацыямі, бо Пецярбург — прыгожы горад. Паказаць у кнізе і беларускую жыцьцё, што русіфікаўаліся. Яны мелі маёнткі на беларускай тэрыторыі і тым самым прывязваліся да беларускіх рэчаіснасці, упłyваючы на яе. I калі іх зьбіваеш усіх у купу, дык высьвяляеца, што гэта ўсё проста інакш пачынае выглядаць — паўнавартасна і магутна.

Беларусістыка: жыцьцё пасля съмерці

На пачатку чэрвяня прайшоў IV кангрэс Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. Новым старшынём арганізацыі стаў мовазнавец, кандыдат філалёгіі Сяргей Запрудзкі. Ён зъмяніў на пасадзе заснавальніка МАБ Адама Мальдзіса. Са сп.Запрудзкім наконт мінулага кангрэсу й будучыні МАБ гутарыць карэспандэнт «НН».

Палеміка на прэзэнтацыі Клясычнага правапісу. Сяргей Запрудзкі справа.

«НН»: Чым сёлетні кангрэс беларусістаў адрозыніваўся ад папярэдніх?

Сяргей Запрудзкі: Праца асацыяцыі становіца больш складанай. Гэта звязана з тым, што славістыка — і беларусістыка як яе складовая частка — у заходніх краінах апошнім часам звужаеца ў сваіх рамках. Нават у такой магутнай славістычнай краіне, як Нямеччына, славістычныя дысцыпліны закрываюцца. І далейшыя прагнозы ўнушаюць пэсымізм: у хуткім часе ў Нямеччыне будзе калі піці ўніверсітэт, дзе славістыка будзе існаваць як спэцыялізацыя. Гэта прыкра!

«НН»: Чаму занепадае славістыка?

С3: Заходнія славісты жартуюць: славянскія краіны перасталі быць для іх ворагамі. Адсутнасць канфрантацыі спрыяе таму, што ўрады іх дзяржаў лічаць: раз Расея ці славянскія краіны не ўяўляюць праблемы, значыць, на іх вывучэнні можна асыгнаваць менш сродкаў. Зусім зразумела, што, напрыклад, у ЗША цяпер квітнее акурат арабістыка, а не славістыка.

Запруднік і Вітаўт Кіпель, на-
колькі ведаю, едуць на З'езд беларусаў съвету, што пройдзе праз
месяц. Два візыты ў Беларусь за
паўтара месяцы — нерэальна.

«НН»: Якія праблемы ста-
яць сёньня перад асацыяцыяй
беларусістаў?

С3: Ёсьць клопаты арганіза-

зусім зразумела, што,
напрыклад, у ЗША цяпер
квітнее акурат арабістыка,
а не славістыка.

цыйна-фінансавага характару. Я ўжо напіс візит у Мін'юст: нам была зроблена заўвага, што дакументацыя саставлена і патрабуе абнаўлення. Кангрэс і даў падставы для абнаўлення гэтай дакументацыі. Перад намі таксама стаіць пытаныне ўдакладнення ці пацвярджэння юрыдычнага адресу. Нам патрэбен сталы прытулак, артгэхніка і ўсё, што трэба любой арганізацыі, якая хоча мець актыўныя сувязі са сваімі сябрамі...

Нягледзячы на падзеньне каньюнктуры на славістычнай дасьледаванні на Захадзе, за апошнія піці гадоў зьяўліся ў некаторых краінах — у тым ліку ў заходніх — дасьледчыкі, што цікавяцца беларусістыкай. Выхаваныне ці ўзгадаваныне замеж-

ных беларусістаў — гэта своеасаблівая «паштучная» работа, што патрабуе індывідуальнага падыходу. Таму трэба цаніць кожнага замежнага грамадзяніна: у Польшчы, Рәсеi, Германіi, Чэхіi, — які стаў цікавіцца беларускім пытаннямі.

«НН»: А можна называць гэ-
тыя новыя імёны?

С3: У Нямеччыне маладая дасьледчыца Кляўдыйя Гуртыг выдала падручнік беларускай мовы. Яна, дарэчы, добра валодае гутарковай беларускай мовай і мае добрых сябров у Беларусі — гэта таксама вельмі важна. Мар'ян Слобада — дасьледчык з Карлавага ўніверсітэту ў Празе, са-
цыялінгвіст. Дарэчы, ён цяпер працуе ў нас у БДУ, выкладае славацкую мову. Для сталых чы-
тачоў вашай газэты знаёмым ёсьць імя літаратуразнаўцы Андрэя Бёма. На кангрэс прыехаў пра-
фэсар Саарбрuckenская ўніверсітэту Роланд Марці, які першы раз удзельнічаў у адной з беларускіх канферэнцыяў у 2002 г. Гэтым разам ён выказваўся на такую актуальную тэму, як правапіс. Я бачу выразную дынаміку ў зацікаўленнях многіх «новых» беларусістаў. І гэта нас матывуе, каб такія кангрэсы ладзіць і надалей. Кангрэс — гэта заўсёды шчаслькі выпадак, калі збіраюцца многія беларусісты з розных краін. Перадусім на кангрэсе яны маюць магчымасць пазнаёміцца асабістам. Мне было прыемна назіраць, як

маладыя нарвэжац, немка, чэх размаўлялі паміж сабой на мове міжнародных зносінаў — беларускай.

«НН»: Што азначае гэта, што найбольшыя даплыў маладых беларусістаў адбываюцца акурат у мовазнавстве?

С3: Нядрэнны попыт на беларусістку таксама ў галіне гісто-
ріі, літаратуразнаўстве, этноло-
гії. Такіх навукоўцаў даволі
многа зьяўляецца ў Нямеччыне
(найперш гісторыкаў, і ўжо да-
волі многа вядомых), у

Польшчы, у іншых краінах. Сярод літаратуразнаўцаў назаву Бэату Сывэк з Люблинскага каталіцкага ўніверсітэту, Томаша Вэльга з Апольскага ўніверсітэту. Цешыць і тое, што некаторыя маладыя вывучаюць творчасць маладых аўтараў. Як, напрыклад, Катахына Бартноўска, даследчыца Андрэя Хадановіча.

«НН»: Ці мелі Вы выразную праграму дзеянняў, калі ішлі на пасаду старшыні? Ці адбылася карэкцыя гэтай праграмы пасля азнямлення са станам арганізацыі?

С3: На жаль, ніхто іншы не прэтэндаваў на гэту пасаду. І няможна казаць, што была канкурэнцыя праграм, канкурэнцыя асабаў... Мая праграма даволі простая і ў найкрайней меры «прыземленая»: мне здаецца вельмі важным захаваць нашу арганізацыю. У міжкангрэсаві час (2000—2005) існавалі розныя праблемы бытавання асацыяцыі. Кангрэс мусіў адбывацца ў другой палове 2004 г., аднак мы не змаглі яго правесці з арганізацыяна-фінансавых прычын. Я пабойваўся, ці не напаткае такі ж лёс і гэту спробу правесці кангрэс... На шчасльце, гэтыя засыярэдкі не апраўдаліся: аказалася, што дзеянасць нашай асацыяцыі запатрабаваная і ўнутры Беларусі, і па-за межамі яе.

«НН»: Замежныя сябры асацыяцыі беларусістаў — гэта своеасаблівія беларускія «паслы добраў волі» ў замежжы. Ці адчувае гэта дзяржава?

С3: Міністэрства замежных спраў стварыла больш спрыяльны рэжым пры прыездзе ў Беларусь для нашых калег з заходніх краін: яны бясплатна атрымалі візы. Да памог Камітэт у справах рэлігіі і нацыянальнасцяў — у першую чаргу пры арганізацыі круглага стала, прысьвечанага беларускай дыяспары, і наагул выступіў каардынаторам у нашых адносінах з урадам, Акадэміяй науک. Хацялася больш цесных контактаў і больш падтрымкі з боку Міністэрства адукацыі. Фактычна ўсе нашы сябры — гэта супрацоўнікі ў выкладчыкі розных беларускіх і замежных універсітэтаў. І адукацыйны напрамак мае вялікае значэнне ў дзеянасці нашай асацыяцыі.

**Гутарыць
Аркадзь Шанскі**

КАМЭНТАР РЭДАКЦЫІ

Крызіс беларусістыкі? Не, зъмена жанраў

Раней замежнае беларусазнавства зводзілася пераважна да мовазнавчых і этнографічных дасьледаванняў. Цяпер выдатныя працы па гісторыі Беларусі ствараюцца далей за Польшчу й Расею, і ня толькі ў асяродзьдзі дыяспары (Снайдэр, К'яры, Лінднер, Катлярчук). Таксама ў Эўропе й Амерыцы квітнеюць палітычныя і эканамічныя дасьледаванні Беларусі (Марплз, Сіліцкі, Казанецкі). Прычым многія з гэтых штудыяў маюць не агадамічныя, а прыкладныя характар. Ужо наймацнейшыя аналітычныя цэнтры Захаду займелі ў штате «беларусісту». Што лукашэнкаўскай уладзе нясьцярпна, бо непадкантрольна. Хай бы тыя беларусы з сваімі беларусістамі займаліся вечна вершамі дыялектамі. А так ня ёсьць і на будзе. Нікага занепаду беларусістыкі праз занепад славістыкі не адбудзеца. Наадварот, беларусаў прызналі ня толькі як этнас, але і як палітыку. Як суб'ект гісторыі. Сп.Запрудзкі з традыцыйнай асацыярожнасцю абмяжоўвае беларусістыку да культурызнаўства. А яна ўжо выйшла за гэтыя межы. Як тое зерне, што, паміраючы, дае новае жыццё, культурузнаўства перарабляе ў новую якасць.

Трэцяя хвала

Ці глябалізацыя пагражает інтаресам нацыянальнай дзяржавы? Ці зьяўлецца мэтай дзяржавы абсалютызацыя ўлады і ці павінна ўсё, што яе абмажоўвае, разглядацца як пагроза? Тады б у якасьці ідэалу трэба было прызнаць таталітарную дзяржаву — толькі яна ня мае ніякіх абмежаваньняў у дачыненіні да ўласных грамадзян.

Артыкул Лешка Бальцаровіча.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Глябалізацыя — усё, што адбываецца ў сучаснасці. Менавіта так акрэсліваюць апошнім часам моднае слова. Толькі акрэсленіне гэтае непрактичнае — бо казаць «усё» зарана. Аntyглябалісты ўжываюць гэтае слова для абазначэння ўсяго дрэннага, што ёсьць у сучасным съвеце. Яно адзыгравае для іх туую самую ролю, што ў некаторых асяродках слова «нэаліберальны» ці пры папярэднім ладзе — «буржуазны». Аналягічныя і асацыяцый, якія гэтым словам спадарожнічаюць: буржуазная эканоміка лічылася памылкай, адхіленынем ад адзіна слушнай зыявы, якой была эканоміка марксісткай.

Глябалізацыя — гэта процілегласць ізоляціі асобных частак съвету. Краіна глябалізуецца,

калі зынікаюць ці зъмяншающа бар'еры ў кантактах яе жыхароў з людзьмі зь іншых краін. Калі робіцца больш інтэнсіўнай іх міграцыя, разъвіваецца міжнародны гандаль, што ў сукупнасці азначае разъвіцьцё фінансавых рынкаў. Урэшце, немалое значэнне для апошняга мае і аблімен інфармацыі. У XIX ст. нішто так не паспрыяла міжнароднаму перамышчэнню капитала, як вынаходзтва тэлеграфу, што паскорыў аблімен інфармацыі пра каштоўнасць фінансавых актыўў між краінамі. У эпоху Інтэрнэту перавагі бесъперашкоднага абмену інфармацыі пералічваць ня трэба.

Калі мы будзем разумець глябалізацыю менавіта так, выявіцца, што гэта зывіа зусім ня новая! Як вынікае з даследаваньняў па эканамічнай гісторыі, мы перажываем ужо трэцюю яе хвалю.

Калі ЗША былі небагатыя...

У эпоху Рымскай імперыі съвет быў больш глябалізаваны, чым у сярэднявеччы: рымскія дарогі, ідэя *Pax Romana* і далёкая падарожніцы, прычым ня толькі салдат рымскай арміі, але і купцоў. Потым, і досыць надоўга, глябалізацыя замерла.

Першая вялікая хвала зарадзілася ў Новы час — у 1850—1914 г., калі шпарка пачаў разъвівацца свабодны гандаль, зазналі разъвіцьцё і фінансавыя рынкі.

Тады апэрацыі заключаліся ў перацяканні капіталу з багатых краін у бяднейшыя. Галоўнымі донарамі капіталу, а значыць, рухавіком глябалізацыі, была Вялікабрытанія, на якую прыпадала да 80% экспарту капіталу. Капітал накіроўваўся ў бяднейшыя краіны — ЗША, Канаду, Аўстралію і Аргентыну, нацыянальныя даход якой у XIX ст. раўняўся даходу ЗША, пакуль праз стагодзьдзе ў выніку няўмелага кіравання катастрофічна ня ўпаў.

Дзякуючы міграцыі зъмяншалася няроўнасць паміж людзьмі. Мігравала, перш за ўсё, нізкакваліфікованае насельніцтва — так, з Ірландыі з прычыны вялікага голаду ў XIX ст. выехала палова жыхароў. Гаворачы

Натуральны эксперымент: адны краіны ўключыліся ў глябалізацыю, адкрылі межы, другія краіны гэтага не зрабілі. Можам парыўнаўваць вынікі — розніца калясальная.

мовай эканамістаў, з рынку адхлынула прапанова працы, а раз закон пропановы і попыту дзеянічае ў эканоміцы гэтак жа няўхільна, як закон сусветнага прыцягнення ў фізыцы, звязалася тэндэнцыя да павышэння апла-

ты працы тых кваліфікованых ірляндцаў, што засталіся ў краіне. Адначасова гэта запавольвала рост даходаў жыхароў ЗША, хоць яны і так хутка расьлі ў выніку павышэння кваліфікацыі працоўнай сілы, пашырэння тэрыторыі, разъвіцьця тэхнікі.

Першая хвала глябалізацыі трывала трох дзесяцігодзьдзі і аціхла пад канец 1920-х. Росту ізоляцыі паспрыялі, сярод іншага, заняпад валютнай сыстэмы на аснове золата і зъяўленыне дзіўлюх варожых рынку таталітарных сыстэм, а значыць, па сваёй сутнасці антыглябалісцкіх, — фашызму і камунізму. Съвет уступіў у я вельмі шчаслівую эпоху: узрасла няроўнасць як паміж бяднейшымі і багацейшымі краінамі, так і ўнутры саміх бяднейшых краін. Прывяло да гэтага згортванні экспарту зь бяднейшых краін, дзе ён грунтаваўся збольшага на працы людзей нізкай кваліфікацыі. У гэтай сітуацыі цяжка не закрнуць праблемы пратэकцыянізму багатых краін. Пратэкцыянісцкія заходы, што ставяцца перашкоды імпарту зь бяднейшых краін, шкодзяць жыхарам апошніх. Багаты Захад у вялікай ступені працягвае такую палітыку і да сёняння, бо як інакш акрэсліць сельскагаспадарчы пратэкцыянізм і абарону вытворцаў тэктстылю? А гэта дзіўне галіны, у якіх маглі бы спэцыялізавацца незаможныя краіны. Але што зробіш, калі ім на гэта не даюць шанцаў.

За мурамі мытаў

Пасля чарады ваенных і палітычных узрушэнняў надышоў другі этап глябалізацыі — 1950—1980-я. Быў адноўлены міжнародны аблімен — на жаль, толькі на ўзору багатых краін. Усходні блёк перажываў сваю «антыглябалізацыю», ці ізоляцыю ад Захаду. Ня браў удзелу ў глябалізацыі і «трэці съвет», перш за ўсё, з прычыны тагачасных памылковых эканамічных тэорый. Лічылася, што для перадолення адсталасці неабходна інтэрвэнцыянісцкая дзяржава, якая ў значайнай ступені замяшчала б сабой прыватнае прадпрымальніцтва і рынак; паколькі ў бедных краін няма шанцаў на экспарт, яны мусіць браць курс на ізоляцыю, спрабуючи знайсці ўласны шлях да дабрабыту за мурамі пошлін. За такую палітыку прыйшлося заплаціць вялікую цену — крызісамі і паглыбленьнем адсталасці. Зявіліся, аднак, і выняткі — так званыя «казіяцкія тыгры», якія збудавалі экспартарыентаваную эканамічную мадэль. Прыклад гэтых краін спрыяўніўся да рэвізіі шкоднай парадыгмы, заснаванай на перакананыні, што эканамічную адсталасць можа перадолець толькі актыўная дзяржава, якая ізялую на краіну ад імпарту і канкурэнцыі, каб мець магчымасць разъвіваць айчынныя галіны гаспадаркі.

ПРАФЭСАР ЛЕШАК БАЛЬЦАРОВІЧ — прэзідэнт Польскага нацыянальнага банку. У 1989—1991 і 1997—2000 гадах быў намеснікам прэм'ер-міністра — міністрам фінансаў (ва ўрадах Т.Мазавецкага і Е.Бузка). Артыкул быў напісаны на аснове лекцыі, прачтанай 17 студзеня 2005 году ў польскай Акадэміі навук.

камэнтары і пошта

Посьпех Кітаю

Трэцяя хвала глябалізацыі пачалася ў 1980-я і стала працягам другой, адно што пашырылася на вялікую колькасць краін «трэцяга съвету» — тых, якія зрабілі вывады з гісторыі і пачалі праводзіць у жыцьцё прынцыпы, як называюць яго апанэнты, «нэалібералізму», скасоўваючы гандлёвыя бар'еры і даючы дарогу замежнаму капиталу. Такім чынам, з пачатку 1980-х мы можам на зіраць свайго роду натуральны эксперымэнт: ёсьць краіны на шляху развязвіцца, якія ўключыліся ў глябалізацыю, адкрыўшы межы і правёшы ўнутраныя рынкавыя рэформы, і краіны, якія гэтага не зрабілі. Мы можам таксама парашуноваць вынікі — розынца калясальна.

З краін, што дасягнулі посьпеху ў развязвіцце, найбольшага посьпеху дамогся Кітай. Ён з гледзішча палітычнай систэмы застасця сацыялістычным, за тое ў сферы эканомікі з канца 1970-х дрэйфуе да капиталізму.

Кітай прыцягвае ў некалькі разоў большыя замежныя інвестыцыі, чым Індыйя, якую прынята лічыць капіталістычнай краінай. Таксама Кітай мае ў пяць разоў большы аўт'ем экспарту, у значнай меры дасягнуты дзякуючы прямым замежным інвестыцыям. Індыйя, абсяжараная грувасткай біярократый, пачала лібералізацыю, хоць і з вялікімі агарвакамі, але нават гэта прывяло да паскарэння росту ВУП.

Дзякуючы зъменам у гэтых дзільнях краінах, аднак, прыметна зъменышыўся працэнт сусветнай галечы. Бо на Кітай і Індыйя, у якіх жыве звыш двух мільярдаў чалавек, прыпадае 1/3 зямнога насельніцтва.

У абездъюхах краінах рынкавыя рэформы, спалучаныя з палітыкай адкрытысці съвету, былі галоўнай перадумовай эканамічнага і сацыяльнага прагрэсу. Раней гэтым шляхам прышлі «казіяцкія тыгры» — Паўднёвая Карэя, Тайвань, Ганконг, Сынгапур, Малайзія, Тайліянд, Інданезія. Хто ня ўдзельнічаў у гэтых працэсах ці ўключыўся надта неглыбока? Афрыка, дзе гэтаму перашкодзілі этатычныя ці скарумпаваныя рэжымы, і Блізкі Ўсход, таксама закрануты рознымі формамі сацыялізму.

Абароненый ад усяго

Новай якасцю трэцій хвалі глябалізацыі зъяўляецца магчымасць перадачы вобразатвораў (ня толькі інфармацый, але і эмоцый, невэрбальных моўных сродкаў) на адлегласць дзякуючы тэлебачанью і Інтэрнэту. За выняткам гэтага мала што зъмянілася.

У параўнанні з першай хвайлі глябалізацыі сучасны перамяшчэній насельніцтва меншыя. Больш як ста год таму было папросту менш аблежавання ў боку багатых супраць міграцыі бедных, таму выезд «на заробкі» быў адным з найбольш пасьпяховых спосабаў разбагацець. Таксама, калі гаварыць пра перамяшчэніе капіталаў, беручы пад увагу эканоміку багатых краін, хваліца няма чым: Вялікабрытанія была большым экспартэрам капіталау (у адносным вымірэні), чым сёньняшнія

ЗША. Што немалаважна, тады асноўная маса капітalu цикла ад багатых да бедных, у той час як цяпер большая частка капітalu абарочваеца ў коле самых багатых. Гэта, вядома, не праіва злой волі ў дачыненіі да бедных: інвестары кіруюцца эканамічным разылікам і, ацэньваючы варункі інвеставання, знаходзяць лепшыя ўмовы ў сябе дома, чым у бяднейшых краінах — як правіла, няўстойлівых палітычна і ў выніку нестабільных эканамічна.

Існуе, аднак, шмат краін «трэцяга съвету», якія ўключыліся ў глябалізацыю, — там мы назіраем прыток прямых замежных інвестыцый. Тыя, хто байца быццам бы згубных вынікаў наплыву замежнага капітала, павінны паглядзець на краіны, абароненныя ад такої «рызыкі», — напрыклад, большасць краін Афрыкі, Бірму, Паўночную Карэю, якія знаходзяцца ў глябалым кryзісе, выкліканым у тым ліку і адпречаньнем чужога капітала. Там, дзе не прыцякае сур'ёзы замежныя капітал, як правіла, няма і шансаў на істотны ўнутраны інвестыцій. Іх ускладняе наяўны там «антыдзяржаўны» лад, калі ўлады, замест таго каб ахоўваць грамадзян ад ашукаўства і забясьпечваць прадпрымальнікам стабільнасць іх інвестыцый, аблодаюць грамадзян.

Я ня ведаю закрытай краіны, якая развязвалася з гэтак жа дынамічна, як супастаўная зё ёй паводле патэнцыялу адкрытай краіна. Сыцверджаньне, што глябалізацыя вядзе да галечы, — відавочнае махлярства. Прычына галечы, перш за ёсё, у браку рынковых рэформаў і выніку гэтага — недастатковым узделе краіны ў міжнародным падзеле працы. Шмат антыглябалістаў лъюць сльёзы аб бедных краінах, а хто з іх працуе на адмену аблежавання ў імпарту сельскагаспадарчых тавараў ці тэкстыльных вырабаў з бяднейшых краін на рынак багатых дзяржаў? Страты, якія бедныя краіны нясуць з прычыны захавання аблежавання ў багатых краінах, у некалькі разоў большыя за дапамогу, якую ім аказвае Захад. На ўтрыманье адной каровы ў краінах ЭЭ ў некалькі разоў больш сродкаў, чым складае сярэдні даход жыхара Афрыкі.

У сусвете багатых шмат крывадушнасці. Пакуль існуюць магутныя лобі ў сферы выдзяленення субсыдый ці ўстанаўлення гандлёвых бар'ераў, іначай быцьня можа. Затое адразу пасяль іх устанаўлення ці ўзмацнення пачынае чуща рыторыка аб «дапамозе бедным».

Што ж усё-такі рабіць з паўтараным скрозь і ўсюды сыцверджаньнем пра глябалізацыю як прычыну ці фактар няроўнасці? Найперш трэба вызнаныць, гаворым мы пра няроўнасць унутры краіны, паміж краінамі ці ў апазыцыі «канкрэтная краіна — астатні съвет». Эфектам глябалізацыі, несумненна, зъяўляецца зъмяншэнне аблашараў галечы, аднак могуць павялічвацца пэўныя супяречнасці — напрыклад, у краіне, якая прыме імігрантаў, як правіла, нізкакваліфікаўных, будуць павольней расыці заробкі ўсёй катэгорыі такіх людзей. Гэта відавочна ўзыстроў прыпанаў

працоўных рук з такім самым узроўнем кваліфікацыі. З прычыны гэтага прафасузы, што абараняюць інтарэсы такіх работнікаў, выступаюць супраць іміграцыі.

Свабода ў аўтаркі

Некаторым здаецца, што няма больш варожых адно аднаму паняццяў, чым «глябалізацыя» і «інтарэсы нацыянальнай дзяржавы». Аднак ці зъяўляецца мэтай дзяржавы аблізітызацыя ўлады і ці павінна ёсё, што яе абліжвае, разглядацца як пагроза? Калі так, то ў якасці ідэалу трэба было прызнаць таталітарную дзяржаву, бо толькі яна ня мае ніякіх аблежавання ў дачыненіі да ўласных грамадзян. А калі б, у сваю чаргу, мэтай дзяржавы была б максимальная сувэрэннасць і незалежнасць адносна іншых дзяржав, то не маглі б заключацца ніякія даговоры, якія добраахвотна гэтую сувэрэннасць абліжваюць. Напрыклад, Польшча мусіла б выйсці з усіх міжнародных саюзаў.

Краіна павінна быць адкрытай наўакольнаму съвету, бо бяз гэтага ў шырокай перспектыве няма развязвіцца эканомікі і наагул цывілізацыі. Адкрытасцю, аднак, можна карыстацца па-разнаму. Польшча можа доступ да сусветных фінансавых рынкаў зъвесці да ролі крыніцы фінансавання раздутых бюджетных выдаткаў ці крыніцы прымых інвестыцый, якія паскарапілі б мадэрнізацыю краіны. Ці, скажам, у Аргентыне здарыўся фінансавы крах таму, што яна ўключылася ў глябалізацыю? Гэта так, але гэта ўсё роўна што гаварыць: не павінна быць агню, бо можна апячыся.

Фактам зъяўляецца тое, што краіна, адкрытая перад замежным капітalam, робіцца прадметам ацэнкі ў вачах замежных інвестараў. Тыя, натуральна, стараюцца як мага скрупулезней ацаніць умовы інвеставання, таму ў глябалізованым съвеце на ацэнку краіны часцей маюць большы ўплыў эканамісты, чым палітыкі. Таму калі краіна ізалаецца ад съвету, на якую-небудзь прывабнасць цяжка разлічваць. Доступ жа да фінансавых рынкаў настолькі істотны, што некаторыя краіны, абсяжараныя дайгамі, не згаджаюцца на іх съпісаньне, баючыся, што пасяль такай аперацыі яны стануть малапрыбывальнымі і будуць адрезаны ад сусветных фінансавых рынкаў (менавіта таму краіны, якіх закрнула цунамі, адмаяліліся ад скасавання іх запычанасці).

Калі мы будзем разумець нацыянальныя інтарэсы як максималізацыю дзяржаўнай улады, нам давядзенцы прызнаць процістаянне глябалізацыі, ці ізоляцыю, станам, найлепшым для краіны. Але ці добра гэта для грамадзтва і эканомікі гэтай краіны? Вядома, не. Ізоляцыя любой краіны ад навакольнага съвету выракае яе на адставаць і галечу. Добры лад, у сваю чаргу, грунтуецца не на пашырэнні ўлады дзяржавы, а на абароне бяспекі і свабоды грамадзян. Адна з праіў гэтай гэтаўства і аднасасова адна з умоў развязвіцца краіны — адкрытасць съвету.

З ПОШТЫ РЭДАКТАРА

Конкурс на найлепшае марнаграфства, або Сындром Башмачкіна

20 гадоў таму амэрыканскія псыхолагі прышлі да высновы, што, калі чалавек многа працуе і яму больш нічога ня траба, гэта паталёгія. Прыдумалі наўтварэніе — пракаголік. Расейская псыхолагія называе залішнюю цігу да працы сындромам Башмачкіна, па імемі літаратурнага героя Акакія Акакіевіча Башмачкіна. Дробныя кантрольныя клеркі жыў за кошт таго, што кожны дзень толькі перапісваў загады вышэшага начальніцтва і ніякіх пераменаў не ўспрымаў. Няздолны да пратэсту маленькі чалавек загінуў пры першай нядзелі.

У цяперашні Беларусі амаль кожны месяц праводзяцца агляды-конкурсы на найлепшыя дасягненні ў сферэх жыцця. Найлепшыя садок, сельсавет, мэхдвор, хлеб. На рэспубліканскім узроўні ўжо дадумаліся да поўнага абсурду — праводзяцца конкурсы на найлепшага прадпрымальніка. Усегульныя калгас пад назвай РБ цяпер будзе мець найлепшага капітала.

Але страшна тое, што няма крытэрыяў, па якіх можна ацаніць працу спэцыяліста. Калі на аблішыні аглядзе-конкурса на найлепшыя ў Віцебскай вобласці прызнайць Германавіцкі сельсавет, то паказчыкі працы проста абсурдныя. Старшыня сельсавету Ясюковіч пахвалилася, што толькі агародкі сельсавета тым узвядзены 16 кіляметраў. А калі ў суседнім сельсавете ўзвядыць 15 кіляметраў, выходзіць, яны працуюць недастатковы. А што калі тая агародка нікому не патрэбна, а старшыня сельсавета не давяраюць выбаршыкі?

Чыноўнікі ад цяперашніх улады арыентуюцца не на законныя патрабаваныя выбаршыкі, а на самадурства вышэйшых начальнікаў. Каб утрымца на пасадзе, ім трэба дагадзіць вэртыкальшчыкам любой цаной. Будучы выконваць любыя бязглуздзяя загады — выганяць кароў на пашу туды, дзе яшчэ ня вырасла трава, галасіц патрыятычныя песні чужой дзяржавы.

А самае галоўнае, для чаго цяперашнія небеларускія уладзе спадрబіліся такім пэўдамерапрыемствы? Ей треба адцягнуць увагу народных мас, каб за гэтым пустымі бурбалкамі ніхто не залежаў, што закрываюцца беларускія школы, зынішчаюцца беларускія мовы, разбурошацца беларускі бізнес — правоўдзіца беларускага народа.

Пад шырмай «навядзення парадку» Беларусь актыўна засяляеца чужынцамі. Тут яны атрымліваюць пасады, кватэры і пэнсіі. А потым гэта публіка валіцца на выбары ды галасуе за добра-га бацьку, бо карэнныя беларусы даўно разбраліся, што іх чакае пасля «абяднання» з Расеяй.

Але прамаскоўская ўлада на вечнай. Нацыянальныя сілы ніколі не дапусцяюць, каб беларусы зынілі з карты Эўропы, сталі гноемі гісторыі для іншых народаў. Вопыт вызвольнага руху нашых суседзяў ва Украіне, Літве і Польшчы паказвае, што наш дабрабыт залежыць толькі ад нас саміх.

**Аляксандар Шчамлёў,
Амбрасавічы
(Шумілінскі р-н)**

КОНКУРС

Ворша. Вынікі

Падведзены вынікі конкурсу «Аршанская слава» на найлепшыя дзіцячыя масцакі твор, прысьвечаны бітве пад Воршай. Конкурс абвяшчаліся Грамадзкім камітэтам па сувятаўнанні 490-х угод-каў бітвы.

Першую прэмію атрымалі Леанід і Арцём Барձдовы з Барані на малюнку «Ля рэчкі Крапівенкі. Загад гетмана Астроскага». Другой прэмій адзначаныя творы Ганны Хімковай з Наваполацку «Бітва пад Воршай», Руслана Зуёнка «Кніязь Астроскі» і Вітаута Купавы «Гетман Астроскі пад Воршай» з Менску,

Дар'я Паліяк з Бягомлю «Канстанцін Астроскі».

Уладальнікамі трэцій прэміі сталі Святлана Вядзэрчык («Бітва пад Воршай») і Вольга Мірчук («Аршанскае замак») з Янава, Вадзім Цывілька («Премага пад Воршай») і Алеся Жыткевіч («Аршанская бітва») з Менску, Паліна Пірагова («Бітва пад Воршай») з Наваполацку.

Экспазіцыя мастакоў твораў, дасланных на конкурс, разгорнута ў сядзібе Таварыства беларускай мовы (Менск, Румянцева, 13).

Наш кар.

ВО

Колькі каштуе ВНУ

**Беларускі дзяржаўны
універсітэт**

БДУ ўвёў ласць новыя правілы. Раней памер аплаты на першым курсе залежаў ад таго, на якіх умовах паступаў абитурыент — здаваў усе іспыты і не набираў прахаднога бала (важна было і то, колькі балаў не хапала) альбо абмяжоўваўся толькі сумоўем. Пачынаючы з мінулай лята, усе абитурыенты павінны здаваць уступныя экзамены ці прадстаўляць адпаведныя сэрыфікаты. Кошт платнай адукцыі таксама стаў адноўлкавым. Праўда, БДУ прадугледжвае значныя льготы за высокія паказыкі пры здачы ўступных экзаменаў — ад 50 да 100 адсоткаў.

Самымі дарагімі факультэтамі ва ўніверсітэце традыцыйна застаюцца факультэт міжнародных дачыненняў (МД) і юрыдычны. Найдаражэйшым цяпер зьяўляецца навучанне па спэцыяльнасцях «лінгвакраіназнаўства», «міжнароднае права», «сусветная эканоміка», «мытная справа» факультetu міжнародных дачыненняў, а таксама «правазнаўства» і «еканамічнае права» на юрфаку. Памер аплаты тут складае 1500 у.а. у год. У некалькі разоў таннейшай абыдзеца вучоба на факультэце філязофіі і сацыяльных навук, факультэце радыёфізікі і электронікі альбо на фізычным, філялягічным, бялягічным, хімічным ці мэханіка-матэматычным факультэтах. Самая танная спэцыяльнасць ва ўніверсітэце, якія ні дзіўна, зноў жа на МД — «культуралёгія» (670 у.а. у год). На дзвінцах умоўных адзіна менш (650 у.а.) абыдзеца навучанне ў Інстытуце кіравання і сацыяльных тэхналогій БДУ па спэцыяльнасці «сацыяльная работа».

Дагавор паміж універсітэтам і студэнтам заключаецца на ўесь перыяд навучання.

У сёлетніх першакурснікаў-платнікаў, якія за высокія паказыкі пры паступленні атрымалі 100-адсотковую льготу на год навучання, ёсьць шанц заслужыць аналягічную «зыніжку» і на другі год. Калі па выніках дзвінцах сэсіі сярэдні бал студэнта будзе складаць восем балаў і больш (для прыродазнаўчых факультетаў) і 8,5 і больш (для гуманітарыяў), яго налагу вызываюць ад аплаты, а пры наяўнасці вакансіі пераводзяць на бюджет. Пры сярэднім бале 7,5—8 (для прыродазнаўцаў) ці 8—8,5 (для гуманітарыяў) студэнт аплачвае толькі 25 адсоткаў сумы. На 50-адсотковую льготу ён можа разлічваць пры пасъплюховасці 7—7,5 ці 7,5—8 балаў адпаведна тому, прыродазнаўца ён ці гуманітар. Калі за першы курс сярэдні бал склаў адпаведна 6—7 ці 6,5—7,5, студэнт мае права на 25% зыніжкі.

Для тых, хто сёлета паступіў на першы курс з 50-адсотковай ільготай па аплаце, дзейнічае свая систэма. Калі па выніках дзвінцах сэсіі сярэдні бал складае 8 і больш (для прыродазнаўцаў) ці 8,5 і больш (для гуманітарыяў), 50-адсотковая зыніжка студэнту захоўваецца і на ўесь другі курс. Пры пасъплюховасці 7,5—8 ці 8—8,5 адпаведна плата за навучанне павялічваецца на 25 адсоткаў. Адучыўшыся на першым курсе з сярэднім балам 7—7,5 (для прыродазнаўчых факультетаў) ці 7,5—8 (для гуманітарыяў), студэнт дзённай формы БДУ будзе вымушаны на другім курсе плаціць за вучобу на 50% больш. Пры сярэднім бале 6—7 (для

прыводзіцца) і 6,5—7,5 (для гуманітарыяў) плата ўзрасце на 75%. Пры пасъплюховасці 6 балаў і менш (для прыводзіцца) і 6,5 балаў і менш (для гуманітарыяў) плаціць трэбаў поўным памеры.

Студэнты платнікі, якія цяпер вучачца ў БДУ на другім курсе і вышэй, могуць прэтэндаваць на льготу па аплаце, калі іх адзнакі за ўесь перыяд навучання не апускаліся ніжэй за 6 (па 10-балльной систэме) ці «добра» (па старой 5-балльной) і пры сярэднім бале, не ніжэйшым за 8,05 (для прыводзіцца) і 8,75 (для гуманітарыяў). Пры такім умове рэктар БДУ мае права зыніць плату ў індывідуальным парадку з улікам цяжкага матэрыяльнага становішча студэнта: пасъплюховасці першага году навучання — на 25%, пасъплюховасці другога курсу — на 50%, пасъплюховасці трэцяга — на 100% (этага тычыць толькі тых факультетаў, якія маюць бюджетнае фінансаванне).

Усе льготы па аплаце дзейнічаюць адзін навучальны год.

Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя М.Танка

Тут кошт навучання складае 650—700 даляраў у год. Самая дарагі (700 даляраў) — «падвойная» спэцыяльнасць, адна з якіх — замежная мова (англійская, французская, гішпанская). Дагавор заключаецца на ўесь перыяд навучання, а дадатак да яго з вызначэннем цен — на год.

Апошнія два гады кошт навучання ў нас амаль не мяняўся, — раслумачыў прэрэктор па навучальнай працы Юры Быкадораў, — аднак у сувязі з павелічэннем стаўкі першага разраду бюджетнікам з 1 сінтября 2004 году нашы расцэнкі таксама ўзрасцуть. На колькі — пакуль сказаць цяжка. Але мы ўсё роўна будзем вытрымліваць спэцыяльнасць на 25 адсоткаў. Адучыўшыся на першым курсе з сярэднім балам 7—7,5 (для прыводзіцца) ці 7,5—8 (для гуманітарыяў), студэнт дзённай формы БДУ будзе вымушаны на другім курсе плаціць за вучобу на 50% больш. Пры сярэднім бале 6—7 (для

Ільготы для студэнтаў-платнікаў БДПУ

50%: калі адзін з бацькоў працуе ва ўніверсітэце на стаўку 5 гадоў.

Ад 25 да 100% (індывідуальна): студэнты з шматдзетных сем'яў; сем'я ён непаўнапелтні інвалідамі; дзецаў-адзіноличнікамі дарослыя даглядае састарэлага сваяка (ад 80 гадоў), сваяка-інваліда I групы ці дзіця-інваліда да 18 гадоў.

100%: студэнты, якія пасъплюховасці зынічнія 2 курсу маюць сярэдні бал ад 9 і бяруць актыўны ўдзел у грамадскіх жыцці БНУ.

Права на льготу з 2 сэмэстру I курсу, пры сярэднім бале 8 маюць: студэнты з малазбіспечаных сем'яў; з сем'яў ваеннаслужачых, якія сталі інвалідамі на службе; воіны-інтэрнацыяналісты; звольненыя ў запас, а таксама дзецаў воінаў-інтэрнацыяналістаў; дзецаў-сироты; дзецаў бацькоў — інвалідаў I і II груп, а таксама дзецаў III і IV ступені страты здаўроў; «чарнобыльцы» (асобы, для якіх прадугледжаны льготы ў артыкулах №18—20 і 23—25 Закону Рэспублікі Беларусь «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, пацярпелых у выніку катасціў»).

ступнія катэгорыі: студэнты з малазбіспечаных сем'яў; з сем'яў ваеннаслужачых, якія сталі інвалідамі пры выкананні службовага абавязку; воіны-інтэрнацыяналісты, звольненыя ў запас, а таксама дзецаў воінаў-інтэрнацыяналістаў; дзецаў-сироты; дзецаў бацькоў — інвалідаў I і II груп, а таксама дзецаў III і IV ступені страты здаўроў; «чарнобыльцы» (асобы, для якіх прадугледжаны льготы ў артыкулах №18—20 і 23—25 Закону Рэспублікі Беларусь «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, пацярпелых у выніку катасціў»).

Акрамя таго, ільгота па аплаце — ад 25 да 100 адсоткаў (у залежнасці ад канкрэтнага выпадку) — прадугледжана для студэнтаў з шматдзетных сем'яў; сем'я ён, дзе ёсьць непаўнапелтні інвалідамі да 18 гадоў; сем'я ён, дзе працаў-адзіноличнікамі дарослыя даглядае састарэлага сваяка векам ад 80 гадоў і больш, сваяка — інваліда I групы ці дзіця-

інваліда да 18 гадоў. На льготу ў памеры 100 адсоткаў аплаты могуць разлічваць тых студэнты-платнікі, якія па выніках чатырох сэсій (значыць, пасъплюховасці II курсу) маюць сярэдні бал 9 і вышэйшы і прымалі актыўны ўдзел у грамадскіх жыцці БНУ. Пры наяўнасці вакансіі такія выдатнікі-актыўнікі загадам рэктара могуць быць пераадведзены на бюджет.

Сыстэма льгот у нашым універсітэце скіравана на тое, каб заахвочваць студэнтаў лепш вучыцца, быць актыўнымі і выконваць правілы ўнутранага распарадку ў вучэбных карпусах і інтарнатах, — адзначыў першы прэрэктор універсітэту Васіль Бондар. — Прэтэндаваць на льготу студэнт можа не па выніках навучальнага году, а пасъплюховасці кожнай згадзенай сэсіі.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі

БДУР мае платную дзённую адукцыю па 28-мі спэцыяльнасцях. Памер платы зменяецца залежнасці ад канкрэтнага факультэту. Найдаражэйшая вучоба на факультэце камп'ютарных систэм і сетак і на факультэце інфарматычных тэхналогій і кіравання — для I—IV курсаў сумы складае 2 млн 190 тыс. рублёў у год, для V — 2 млн 10 тыс. рублёў. Таныш за ўсё навучанне абыдзеца на факультэце радыёэлектронікі і электронікі ды на факультэце камп'ютарнага практавання: для I—IV курсаў — 1 млн 790 тыс. рублёў у год, для V — 1 млн 650 тыс.

Дагавор заключаецца на ўесь перыяд навучання, але сумы аплаты кіравуецца залежнасці ад змены «мінімалікі»: колькі разоў на год яна павышаецца, столькі ж разоў растуць і цэны на навучанне. Студэнты стацыянару павінны ўносіць плату паквартальна, завочнікі — раз у сэмэстар. Пры спазненіні з аплатай належнасці пены. Як і ў любой іншай БНУ, тут могуць адлічыць за няплату.

Для студэнтаў, чые бацькі працаюць ва ўніверсітэце на стаўку больш як год, прадугледжана 50-адсотковая зыніжка на практаванні.

Перад тым як агульнаць наступную льготу, раслумачыў, што такое пай-рэйд на выніках іспытанаў.

Ільготы для студэнтаў-платнікаў у БДУР

10%: для студэнтаў з сем'яў, дзе даходы кожнага члена ніжэйшыя за праждытчны мінімум.

25%: для актыўных ўдзелу на навуковай і грамадской работе БНУ.

(да першай сэсіі) калі абитуриент не дабраў 2 балаў да прахаднога на іспытах.

Калі сярэдні бал за чатыры сэмэстры складае 8—8,5, памер ільготы павялічыцца да 50%.

50%: для студэнтаў, чые бацькі працаюць ва ўніверсітэце на стаўку больш як год.

(да першай сэсіі) калі абитуриент здаў уступнія іспытанаў з пай-рэйдным балам (на адзінку меншым за прахадны). Зыніжка дзеянічае і далей, калі студэнт здае сэсію з сярэднім балам 8—8,5.

75%: калі студэнт з сэмэстраву вучыўся на «выдатна».

100%: пры наяўнасці вакансіі і сярэднім бале 8—8,5 па выніках 2 сэмэстраву, «платнік» пераводзяць на бюджет.

браўшых «18») ім даецца 50-адсотковая зыніжка на першы сэмэстэр. Яна можа «падоўжыцца» і на другі сэмэстэр пры ўмове, што студэнты здаўлі сэсію з сярэднім балам 4,5 і вышэйшым (ла старой систэме). Калі абитуриент не дабраў аднаго бала да пай-рэйднога на ўступных экзаменах, яму даецца скідка ў памеры 25%. Зноў жа — да першай сэсіі, па выніках якой будзе відзіць, захаваецца льгота на другі сэмэстэр ці не (умова тая ж — сярэдні бал 4,5 і вышэйшы). Студэнту, чые пасъплюховасць за два сэмэстры складае 4,5 бала і вышэйшы, рэктар можа пай-рэйдці наступнай сэмэстраві наступны сэмэстэр. Калі такі паказык студэнт здолеў пратымаць цэлья чатыры сэмэстры, памер ільготы павялічыцца да 50%. 75-адсотковая льгота даецца толькі тым, хто є сэмэстраву (3 курсы) вучыўся выключна на «выдатна».

Пры наяўнасці вакантных месцаў і пасъплюховасці па выніках двух сэмэстрав 4,5 бала і вышэйшай «платнік» могуць перавесці на бюджет. Ра-шэннем рэктарата плац за навучанье не можа быць дадаткова зыніжана на 25% за асабліва актыўны ўдзел студэнта ў навуковай і грамадзкай арганізацыйнай работе БНУ.

Для студэнтаў з малазбіспечаных сем'яў, дзе даходы членіні ўніверсітэта за праждытчны мінімум заўважыць, што дадатковы падыход да практавання на выніках навучання не можа быць дадатковым падыходам на бюджет.

Для студэнтаў з малазбіспечаных сем'яў і формы навучання. Самая танная спэцыяльнасць дзеянічае і працэсіянальнае навучанне і працоўнае навучанне. Мінімум летам яны каштавалі 480 даляраў у год. Найдаражэйшыя спэцыяльнасці — электразабесцячэнні і электрычныя сеткі і систэмы — 800 даляраў.

Для дзяцей супрацоўнікаў універсітэту прадугледжана стандартная 50-адсотковая зыніжка на аплаце навучаньня. Што да астатніх студэнтаў-платнікаў, то пры іх пасъплюховасці 4,75 бала па выніках двух сэмэстрав і наяўнасці вакансіі магчымы перавод на бюджет.

P.S.: З павелічэннем заробку работнікам бюджетнай сферы ў сінезні мінулага году зменяецца і цэны на навучанне. Мінімум летам яны каштавалі 480 даляраў у год. Найдаражэйшыя спэ

Верашчака і мачанка

У верашчакі слайная біяграфія, і ў сучасных гіт-лістах сталічных рэстараён яна займае не апошнє месца. Народная этымалёгія выводзіць гэтае слова ад шыпенъня кілбасы падчас смажаньня. Піша Алеся Белы.

Але гэта не адзіная вэрсія падожданьня традыцыйной беларускай, польскай і літоўскай стравы.

Дзіўным чынам верашчака ня зынікла, як большасць іншых старадаўніх страв, а нават увайшла ў зацверджаны строгімі дзядзькамі беларуска-савецкі канон. Ни будзем на яе крýддаваць за гэта, хіба лепей парадуемся.

Магчыма, адной з дадатковых падстаў пашырэння своеасаблівага «культурнага верашчакі» ў XIX ст. была асоба Марылі Верашчакі, каханай Адама Міцкевіча. Але верашчака куды старэйшая за эпоху рамантызму, бо вядомая ад сярэдзіны XVIII стагодзьдзя.

Пры двары караля Аўгуста III у Варшаве быў, як кажуць, славуты кухмістар Верашчака, аўтар адмысловага спосабу падаваньня кілбасы. Кілбаса, што падавалася «на верашчаку», рэзалася ў талерцы, перакладалася кавалкамі сала і палівалася вострай падлівай. Есць яе трэба было лыжкай, адсюль і прымаўка: «за караля Саса лыжкай кілбаса».

У клясычнай польскай кулінарнай верашчака, або «кілбаса пастарапольскую», дагэтуль гатуецца з белай кілбасы, зваранай у піве напалам з вадой, затым пакрышанай на кавалкі і вельмі хутка

(каля адной хвіліны) патушанай у густым заквшаным цыбульным соусе. У сучасных рэцэптах чамусыці часта забываюцца на цыбулю, але безъ яе, мусіць, верашчака губляе сувязь са старадаўнімі сармацкімі традыцыямі.

Вынаходніцтва кухмістра Верашчакі хутка выйшла за межы каралеўскага двара. Напрыклад,

у канцы XVIII стагодзьдзя ў

Падабаецца — мачайце.
Ну а не — то выбачайце.

Нясьвіжы частавалі «кілбасой, так званай верашчакай, з соусам падрыхтаванай», гасцей бэрнардынскага кляштару.

Паступова назва пашырэлася на стравы ня толькі з кілбасы. Сёння ў Беларусі верашчакай або мачанкай называюць страву, адрознную ад клясычнага першай зору: падсмажаныя або адвараныя кавалачкі сала, каўбасы, сывіныя рабрынкі з вострымі прыправамі падкалочваюць мукою, тущаць у печы і ядуць як мачаныне для бліноў. У Літве і на паўночным заходзе Беларусі верашчаку часта рабілі на хлебным

або бураковым квасе. Бывала верашчака і з селядцоў.

Прынята лічыць, што верашчака і мачанка — гэта адно і тое ж. Калі казаць пра рэальную практику сучаснага грамадзкага харчаваньня, гэта праўда. Але пачаткова гэтыя паняцці зусім не былі тоеснымі, і, бадай, наша культура толькі выйграла б, калі б мы навучыліся адрозніваць гэтыя паняцці. Мачанка, або маканіна, — гэта ўвогуле любы соус, рэдкі або густы, гарачы або халодны, пададзены асобна да нейкай «шчыльнай» стравы. У такі соус мачалі бліны, кавалкі хлеба або гародніну: танны, але эфектуўны спосаб унесці разнастайнасць у мэнно ў незаможных сем'ях. Зрэшты, і ў заможных таксама; але тады мачалі ўжо, хутчэй, халодную вяндліну. Соус для бліноў, вядома, маглі гатаваць і з падсмажанай ды падкалочанай мукою сывініны, але ўвогуле варыянтаў асноў для мачанкі-маканіны было шмат — творог або съмятаны з рознымі дабаўкамі ці нават звычайны селідзьовы лёк.

Зъява гэтая вядомая ня толькі ў Беларусі: амэрыканцы вельмі любяць такую немудрагелістую закуску, асабліва характэрную для нефармальных вечарынак, а ад іх тая мода пашырэлася па ўсім заходнім сьвеце. Па-ангельску маканіна называеца «дып» («to dip» — «мачаць»): да крекераў, чыпсаў, цвёрдых кілбасак-«кабанасаў», варанай або нават

сырой гародніны (папрыкі, цырокрыі, рэвеню, артышокаў, салеры), нарэзаных дробнымі порцыямі «на адно мачаньне», падаюць халодныя соусы на аснове съмятаны, тварагу, ёгурту, маянэзу.

Амэрыканцы любяць падаваць немудрагелістую мачанку на нефармальных вечарынках. А гарачую страву з бліноў і мяснога соусу можна называць толькі «верашчака».

Верашчака з салам і сэльдэрэем

200 г сала, 2–3 столовыя лыжкі пшанічнай ці ячнай муки, 1 шклянка вады, 1/4 шклянкі хлебнай закваскі, 2 цыбуліны, 1 сэльдэрэй, соль.

У кастрюлю ўліць ваду і хлебную закваску, давесці да кіпеніня. Муку падсмажыць на патэльні (бяз тлушчу!) і, калі яна набудзе залацісты колер, зъяўліку разбавіць вадой, пасыля чаго ўліць у кіпячу ваду з закваскай. Гатаваць калія пяці хвілін. Сала нарэзаць кубікамі, цыбулю і сэльдэрэй — палоскамі. Сала падсмажыць з цыбуляй і сэльдэрэем, пасыля чаго пераклаць ў кастрюлю. Пасаліць, старанна перамашаць і паставіць на 5–10 хвілін у нагрэту духоўку.

Верашчака арыгінальная, «кухмістарская»

0,5 кг белай каўбасы, 2 лыжкі тлушчу, 1 цыбуліна, 1 лыжка белага віннага воцату, 1 шклянка піва, 1 шклянка муки, соль, перц, цукар.

Каўбасу адвараць 30 хвілін у піве, разబаленным вадой. Цыбулю дробна нарэзаць і падсмажыць на невялікай колькасці тлушчу. Муку і тлушчу падсмажыць да ўтварэння зъяўліку паддумяненай масы, якую развесці 1/2 шклянкі адвару ад каўбасы, якая гатуецца. Атрыманы соус заправіць сольлю, перцам, цукрам і воцатам. Каўбасу парэзаны на кавалачкі даўжынёй некалькі сантыметраў і дэсечці зь лішкам хвілін патушыць у соусе на вельмі павольным агні.

Як нядзеля, дык і бліны, а дзе бліны, там і мачанка.

Мачанка, або маканіна, — гэта ўвогуле любы соус, рэдкі або густы, гарачы або халодны, пададзены асобна да нейкай «шчыльнай» стравы.

Такую мачанку з блінамі гатуе Андрэй Каспaryovіч, кухар менскай рэстарацыі «Мірскі замак». Юлія Дарычкевич

СЛАВАМІР АДАМОВІЧ

Цана Эўропы

*Наравескім уладам, адказным
за прыём і разъмяшчэнне
бежанцаў...
Землякам...
Дачцэ Ксені...*

Паэт ня можа служыць уладзе —
таму што ён сам — улада.
Паэт ня можа служыць сіле —
таму што ён сам — сіла.
Паэт ня можа служыць народу —
таму што ён сам — народ.

Марына Цвятаева

I. «Гуманітарны прытулак»

Раніцай 13 лютага 2005 году (было ўжо сьветла) у маёй наравескай кватэры ў запалалярным гарадку Будзё заверашчай званок. Я хацеў спаць, але мусіў падняцца, бо званок быў настырным. Устайшы з ложка, я паглядзеў у акно, але нікога не было відаць — значыць, той, хто званіў, ужо стаяў каля дзвіярэй кватэры. Тады мne падумалася, што гэта, як і плянавалі, прыехалі амэрыканскія мармонты, каб забраць мяне ў царкву на нядзельную службу. З гэтай думкай я ў адамкнуў дзвіверы...

Што было далей, памятаю цымяна. Памятаю, было іх двое-тroe, у шапачках-масках, якія цяпер модныя сярод бандзюкоў, тэрарыстаў і рознага роду «службаў бясыпекі прэзыдэнтаў». Памятаю, яны разам паспелі выгугніць нешта падобнае да баявога клічу — каб агаломішыць... Далей, відаць, быў трапны ўдар, які на нейкі час адключыў мяне ад рэчаіснасці. Аднак жывое мяне так праства здаецца ў абдымкі съмерці раней прызначанай пары. І мая істота — ня я, паэт С.А., а мая фізіялётія, маё цела — змагалася за жыцьцё і ў адключы...

Каб я не махаў рукамі, мне звязалі іх ззаду плястыковым шнурам — засталіся съяды на запясьціх.

Каб не крычаў — душылі маім жа махровым ручніком, выхапленым з душавога пакою (на шыі нейкі час былі відаць странгуляцыйныя сінякі-палосы).

Але саме цікавае — тэхналёгія зьбіцьця! Білі прафесійна і... «шкадуючы», бо ні нос, ні зубы, ні корпус цела не пашкоджаныя, што цяжка ўявіць па выніках звычайнай побывавай бойкі. Сур'ёзна адбілі толькі правую шчаку, зрабілі «адблўную», якая і праз два месцы яшчэ не прайшла, і добра калі пройдзе...

У выніку шматлікіх удараў па твары я атрымаў міністрасенне мазгову, а таксама часовае разбаліянсанье зроку.

Пасля таго як бандыты пакінулі кватэру, я, відаць, нейкі час валяўся непрятомны ў вітальні. Нарэшце апрытомнёў, зразумеў, што адбылося, і ўжо съядома пачаў змагацца за сваё далейшае выжыванне. Ногі не трymалі ад слабасці: страціў носам шмат крыві. На калідор выпаўз на каленях. Пэрыядычна выключалася памяць, і пэрыядычна я спрабаваў устаць на ногі, абапіраючыся съпінай аб сцяну. Паспрабаваў паклікаць на дапамогу суседзяў — не аказалася голасу, толькі глухія хрыпы пасля махровай сцяжкі-пятлі. Тады выпаўз на пад'езд і, стоячы на

каленях, скрываўленым носам (рукі ж ззаду звязаныя) націскаў на кнопкі кватэрных званкоў. Скрываўся ўсю панэль, але так нікто і ня выйшаў. Трацячы апошнія сілы, змог трапіць у нейкі калідор, дзе і заўважыў кабету з малым дзіцем...

Жанчына разрэзала дрот на руках і выклікала хуткую.

II. Чаму?

Гэты напад на мяне — характэрны прыклад у шэрагу яскравых іншых, якія съведчыць пра альбо бяздарную, альбо злачынную, альбо бяздарна-злачынную адначасову палітыку наравескіх уладаў адносна бежанцаў.

...Мая бежанская справа пачалася з допыту, які цягнуўся два дні агулам гадзін каля 12. Расказаў я шмат пра нашы беларускія справы, дакументкі паказаў, даведачкі, відэаматэрыялы etc., etc... Маладая съледчая і маладая ж перакладчыца гатоўы былі віншаваць мяне з хуткім атрыманьнем палітпрытулку, настолькі відавочным для іх быў меснівіта палітычны характар маёй справы.

Але замежны дырэктарат (UDI) — амагчыма, і той, хто стаіць яшчэ вышэй?.. — так не лічыў. Пасля транзытнага лягеру мяне разам з тысячамі іншых бежанцаў, добрую палову якіх складалі ўцекачы з былога СССР, адправілі ў бежанскі лягер у запалалярным Рогнане. Там я хутка адчуў непараўнальнью ні з чым сілу непрыязнасці, каварнасці, а то й адкрытай нянявісці бежанцаў адзін да аднаго і да краіны, якая іх прыняла.

Я атрымаў прытулак, але не палітычны, а толькі так званы гуманітарны.

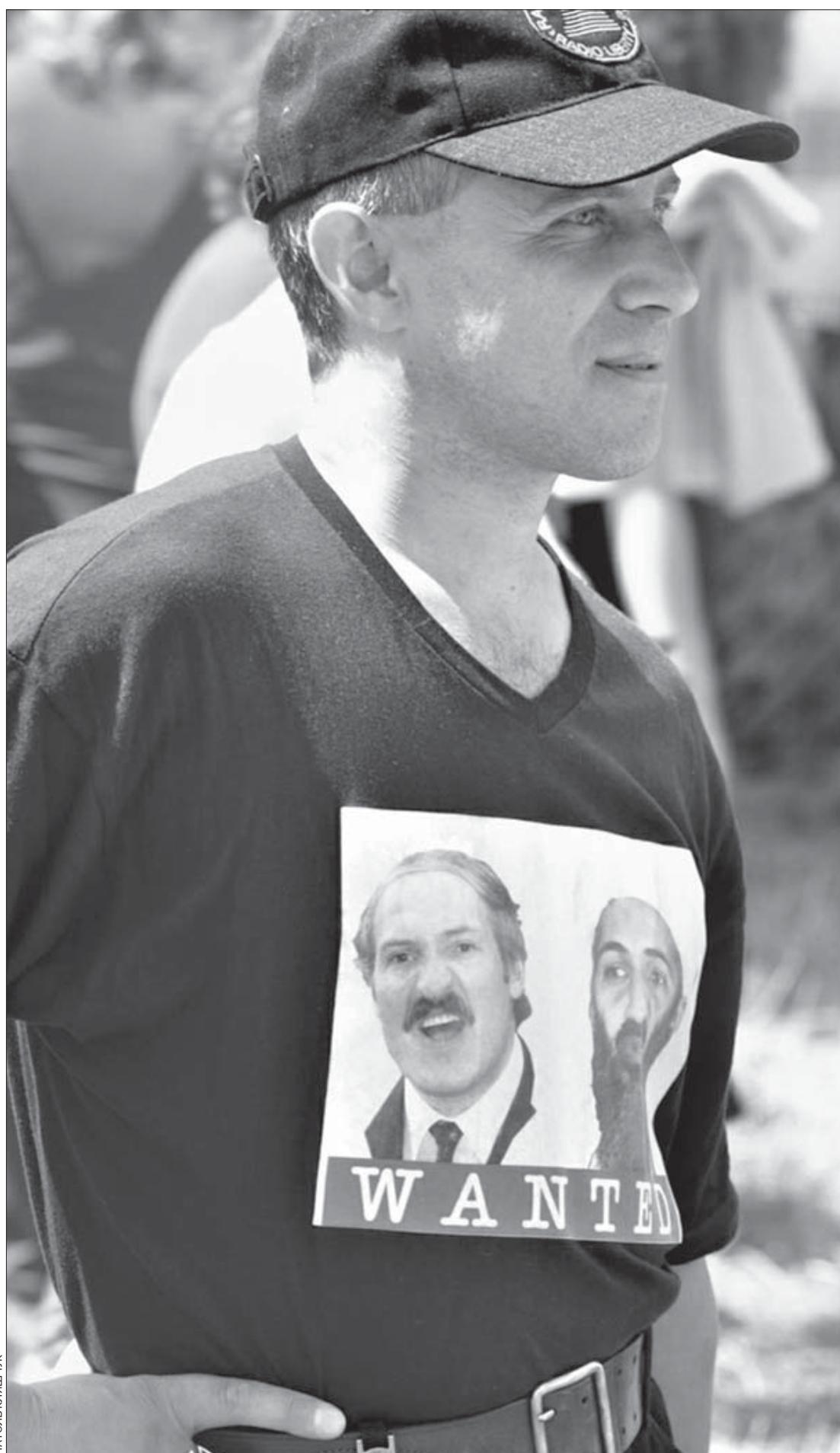
Ужо вясной 2003-га стала мене зразумела, што хуткага адказу ад наравескіх уладаў чакаць не выпадае — наадварот, чакаць трэба дэпартацыі. І тады, як і многія іншыя бежанцы, я пачаў эканоміць на сацыяльнай выплаце: стаў харчавацца прадуктовымі адкідамі, апранацца выключна ў сэканд-хэнд, зьбіраць і здаваць пустыя пляшкі... Я апусьціў сябе на самае дно ёўрапейскага кантэнера; я пачаў спазнаваць адваротны бок ёўрапейскай дэмакратыі і ёўрапейскага эканамічнага цudu ў наравескім выкананні. Пры гэтым я штодня адчуваў, як расьце непрыязнасць маіх былых суайчыннікаў па СССР да мяне персанальна, нібы гэта я быў прычынай іх бедаў і проблем...

Летам я ўцікаў з лягеру ў горы, на прыроду; зімой становіўся на лыжы... Рэзы для прасці дырэктарку лягера ў Рогнане пасяліць мяне асоба ад іншых бежанцаў. Замест гэтага на працягу больш як двух гадоў лягernага існаванья мяне пад дзесьць разоў перасялялі з пакою ў пакой.

Між тым час ішоў, і дырэктарат па справах замежнікаў нарэшце прыняў рашэнне: на свой дзень нараджэння, 8 сакавіка 2003 году, я атрымаў адмову ў палітпрытулку.

Перажылі і гэта. Адвакат даслаў скаргу. Новая беларуская дыяспара Эўропы паабязала падніць шум...

Другое рашэнне было станоўчым: 30 сінтября 2004 году я атрымаў прытулак, але — і гэта ўдакладніў адвакат — не палітычны, а толькі так званы гуманітарны.

III. Успамін пра самагонаварэнне

Гэта калісці было:

хата, зіма і холад.
У полі шмат намяло,
пад ложкам бушуе солад.
Сусед нечакана прыйшоў
(варыць самагонку з бацькам);
схаваўшы под шапку вушшо,
дастаў самагонныя цацкі.
Сыпярша разъяляі агонь,
паставілі трубкі і трубы,
і цэбар, і цеста ў далонь
уліла, як воск у зубы...
У хаце палілі печ,
за садам кіпела работа...
Варыць самагонку — рэч! —
на хутары, у суботу.
Было гэта так даўно —
пачатак сямідзясятых...

Лавілі дарослых, і дно

выбівалі з цэбраў мурзатых.
Але самагонка — напой
жытнёвы, жывы і чысты,
хто піў яго з галавой,
рабіўся як дуб — вячысты...
Я помню, што пасядзець
бацькі маладыя ўмелі:
хто голас меў — мог съпець...
Пад закусь павольна хмялелі...
А як жа елі!.. Бабуля на стол
стаўляла капусту зь дзежкі,
грыбную поліку і расол,
мачоныя сыраежкі...
З шаста дасталі пару кілбас
і бондаку для малечы.
Гарэлка — дарослым, а дзесям — квас
і дранікі сувёжы зь печы.
Пяршак пілі, курэй «Беламор»,
партыйных крыху згадалі,
і хтосьці, на хлеб намазаўшы здор,
выліў і крэкнуў: «Дасталі!..»

06.03.2005, Паўночная Нарвегія

АННА ТОЛЬКІЧАЎЧУК

Тройца. Зелянец. Пяцідзясятніца

— На Тройцу ў нас кірмаш быў! — А што там прадаюць? — Нічога. У гэты дзень можна прыяжджаць у госьці без папярэджанья і запрашэння. Апошніе пакаленіне дробнай шляхты съяткавала Тройцу, як не съяткуюць нават Вялікдзень ці Купальле. Русальныя песні, саладкаваты водар явару. Гула бяседа. «Колькі ў небе зор, цяжка палічыць...» Піша Таяна Барысік.

Напрыканцы 1980-х — пачатку 1990-х у вёсцы Круглоніўка ўжо даўно не было каму вадзіць траецкія карагоды, заломваць бярозкі. Наібліжэйшая царква месцілася ў суседнім Глускім раёне, у Гарадку, кілемэтраў за дзесяць. Тыя, хто меў звязку па съятах хадзіць туды, памерлі ці састарыліся зусім. Дый явару, каб съяціць, а пасля на падлогу слаць, не было. Рака Піціч таксама за дзесяць кілемэтраў, а балота асушилі яшчэ задоўга да таго, як я нарадзілася. Пэўна, таму ѹ русалкі не вяліся, калгаснага жыта ня бlyталі.

Але затое пажылія круглоніўцы, апошніе пакаленіне колішнія дробнай шляхты, съяткавалі Тройцу, як не съяткуюць нават Вялікдзень ці Купальле.

На Тройцу ў нас Кірмаш быў! Некі у студэнцкія гады ў кампаніі знаёмых, збольшага таксама гарадзкіх вяскоўцяў, толькі з-пад Магілёва і ваколіц, згадала пра кірмаш. Адразу прагучала пытаньне:

— А што там прадаюць?

— Нічога. У гэты дзень можна прыяжджаць у госьці без папярэджанья і запрашэння.

Да той пары я чамусыці лічыла, нібыта кірмаш паўсяоль у вёсках правяць, толькі ў розныя дні. Пра тос, што «па-правільному» гэты звязыч завецца Прастольным съятам і захаваўся мала дзе, даведалася ня так даўно. У дзяцінстве ж траецкі кірмаш бачыўся мне аваўязковым, як Новы год, як Першамай.

Напярэдадні мялі дзеркалом вуліцу, двор. Прыйшлі ў хаце — засыцілі найноўшыя палавікі, дарожкі, пакрывалы, накрыўкі.

На Тройцу заўсёды красаваў дзвіносным зубкамі лубін. На Тройцу нам зь сястрой бабуля дазваляла апрануць гарадзкія строі, якія бацькі ў сумкі пакавалі. У астатнія дні мазац «ха-рошую адзёжу» забаранялася. Мы штогод у вёсцы леставалі. Су-

кенкі тыя так і заставаліся новымі.

Але на кірмаш з раніцы, «строўшыся» як найлепш, ішлі да аўтобуса сустракаць гасцей, хоць дакладна ня ведалі, хто менавіта прыедзе і ці прыедзе на агул. Пасля ўсе разам грамадою ішлі ў хату. За стол сядалі. У бабулі зь дзядулем заўсёды абед быў нішто сабе, да Тройцы ж рыхтаваліся асабліва, сёе-тое прывозілі ѹ госьці.

На кірмаш прыяжджалі розныя людзі, хто часцей, хто радзей. Усе яны нарадзіліся ў Круглоніве, даводзіліся нам сваякамі, але настолькі далёкімі, што растлумачыць роднасныя сувязі ўдавалася адной бабулі. Я ж, колькі ні спрабавала, так і ня здолела запомніць:

Прыяжджалі Нікіціны — Анатоль і Соф'я з Бабруйску. Адукаўнія, нягледзячы на немалады век, надзіва зарыентаваны ў сучасным жыцці людзі. Пасталеўшы, я даведалася, што ні партызанская мінуўшчына, ні гады не заміналі ім ані да дачкі ѿ Ізраіль падарожніцаць, ані слухаць радыё «Свабода», ані філязофія Рэрыха цікавіца.

Наведаўся неяк жававы, падобны да артыста дзед Дзямян зь Менску. Яго мае дзядуля з бабуляй у свае сэмдзесят з гакам гадоў паважна называлі дзядзькам Дзямянам. Калісьці Дзямян быў сасланы ѿ Сібір — як спэкулянт і кулак.

— Прыйшлі па мяне, а ў мяне руکі па локці ў крыві — кабана разъబраў.

Гналі па этапе. Ён здагадаўся, на воз да кухара ўскочыў, у памагатыя папрасіўся. Кухар, пашкадаваўшы, ці яшчэ з якой прычыны не прагнаў Дзямяна з воза. Мо таму і пашчасціла выжыць. У Беларусь вярнуўся, збудаваў дом у Асіповічах, пасля ѿ Менску. Зайжды ўмёў зарабіць — быў на ўсе руки майстар, апрач таго вырошчваў кветкі, гадаваў

нутрый. З аповедаў дзеда Дзямяна я баялася прапусціць хачы слова. Ужо ведала ад бабулі, што раскулачвалі працаўных, ні ў чым не вінаватых людзей. Падручнікі школьнія пісалі адваротнае.

Бываў на кірмашы і знакаміты Ванька Лявонau з Салігорску. Як можна было такога сівога дзядзьку Ванькама кіліцаць? Бабуля, пэўна, памятала яго іншым. У маладосьці Ванька не адрозніваўся прыкладнымі паводзінамі. Аднаго разу нават бацьку прыстрышыў:

— Жані, а то печ разбуру!

У адказ на пагрозу бацька адлупчаваў сына, звязаў і пад лаўку кінуў. Дапамагло. Іван вывучыўся, выбіўся ѿ людзі, уладкаўся як ніхто іншы. Ні ў чым ня меў недахвату! Дачка ѿ Нямеччыне, сын у Ленінградзе. Сам працаўў спэцыяльным карэспандэнтам нейкай сталічнай газэты. Прыйдзе ѿ калгас і пытася ѿ старшыні:

— Ну, пахваліць цябе ці збэсіць?

Той адразу і яйкі, і мяса нясе.

У вачах сваякоў Іван быў паспяховаў асобай, ухвальнім прыкладам для маладзейших. Таму мне ѿ падлёткавых гады хашелася быць падобнай да яго, а не да Юр'я Гагарына.

Гула бяседа. Сыпявалі песні:

— Колькі ѿ небе зор, цяжка палічыць... — шырокою павольнай ракою разліваўся бабулин голас.

І размовы, размовы! Пра што толькі ні гаманілі, ні спрачаліся.

— Выпіць калі-небудзь трэба. Толькі хворыя ня п'юць, — лаялі альтыялькаўшы закон.

— Людзі падзяляюцца на некалькі частак. Самая вялікая — падхалімы, — выказваў свае думкі дзядуля. На жаль, прыведзеную ім клясыфікацыю цалкам ня памятаю. А вось пра падхалімай чамусыці не забылася. У 10—13 год такія слова шмат пра

навакольныя съвет тлумачаць.

Усё было на тых бяседах, апрач хлусьні і дурнаватай хамавасціцы накшталт:

— Выпілі, дык во супам закусіце.

— Вася! Вася! Дай я цябе пашацую!

Наагул не было нічога, што нагадвала б кепскія фільмы на тэму вясковага жыцця. Усёй вёскай пасярод вуліцы не пілі, мацерных прыпевак пад гармонік не съпявалі.

Госыці хаце і ѿ нас спыняліся, але й на іншых аднавяскоўцаў, таксама далёкіх сваякоў, не заўбіліся. Добрая пачастка ѿ такі дзень у кожнай хаце была. Наведвалі ня толькі жывых, а й памерлых на могілках. Даўней, по-куль не звялася маладзь, былі танцы. Зараз жа ціхім адвячоркам проста сядзелі на вуліцы, няспешна абмахваючыся бэзувімі галінкамі.

Апошнія гады на Тройцу гасцей не было. Хто ѿ лепшы съвет адышоў, хто занядужаў. Нямогла ѿ бабуля ѿ ўсёй роўні памятаць пра кірмаш. Прасіла прыбраць у хаце. Спадзявалася:

— А мы хто і прыедзе...

Год таму ня стала і яе. Памерла ѿ трауні, якіх двух тыдняў не дажыўшы да съвята. Сёлета будуць помнік ставіць, таксама на Тройцу. Так супала выпадкова. А можа, і не зусім. Як пра яе і ѿсё добрае напамінак.

У дзяцінстве мне не прыходзіла ѿ галаву, нібыта Тройцу съятую іншай.

Усё-такі ёсьць генэтычна памяць. Русальныя песні, саладкаваты водар явару вярэдзяць душу. Ды пачуць іх гэтыя адразу засыціць туга па амаль адмерлай завядзёнцы, па съяце, зь якім нельга павіншаваць па тэлефоне, або як кажуць у тых краях, праздравіць.

ПІЛІГРЫМКІ

Па Віцебшчыне 6—10 ліпеня

Пілігрымка ѿ гонар Палацкіх мучанікаў-базылянаў

Віцебск—Слабада—Шуміліна—Обаль—Гараны—Палацак.

Збор у аўторак, 5 ліпеня, а 20-й на Ўсьпенскі Горцы ѿ Віцебску.

Даведкі: Палацак: іераманах Лявонці (Тумоўскі). Тэл.: (8-0214) 43-71-75, маб.: 714-17-78, mail: leonteios@tut.by
Віцебск: айцец Зыміцер Грышан: Тэл.(маб.) 675-29-97, e-mail: immeradel@tut.by

У Будслаў 2 ліпеня

На съята Маці Божай
Будслаўскай

Выезд увечары 1 ліпеня а 19-й,

2 ліпеня а 06.30.

Даведкі

праз тэлефон: 200-44-15.

Далёкія сны, дзіўныя кветкі

ІГАР БАБКОУ

прыпынак
съятло

Фантастычныя

далёка·далёкія сны
кнігі і людзі

Там там

краіна эўропа
дзіўныя кветкі твае

на падвоканьні

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Алесю Разанаву — ліст

пакуль ты карміў гановэрскіх птушак
тут памірала эпоха

стагнала, курчылася, рассыпалася на шматкі
зайтрашніх газетаў
аскепкі сноў, забытыя дробязі
ўспаміны герояў
а потым
памірала ціха і незадзвіжна
пакідаючы пасъля сябе
чыстыя вуліцы й гару трупаў на тэлеэкране
дзюркі нэкралёгі
усталяваныя рэпутацыі
параграфы ў гісторыі літаратуры

не, мы яшчэ не памёрлі, шапталі героі
адзін аднаму ў даўгіх калідорах
халодных шэрых будынкаў
а хтосьці кранаў рукамі съцены
а хтосьці нема крычаў на папялішчы
пра ўсёны часы аднаразовых чалавечкаў
хціўхіх відовішчай
часы блізкай съмерці...

пакуль ты карміў гановэрскіх птушак
тут памірала паззія

зъбірала поўныя залі
інтэрв'ю ў лепшых газетах
а потым клалялася і памірала
проста так
ад шчасція — ці ад агіды

Алесю, няма як перадаць гэты ліст
туды, дзе ты сёньня. На мяжу сну і явы
да гановэрскіх птушак, на самы скрай съвету
бо мы цені чужых сноў — несьміротнія цені

разам з Эўрыдыкай заблукалі сярод жывых
съпяваем, плачам, дакранаємся да аблокаў
бо съмерці немагчыма там, дзе не было нараджэння
каму за гэта падзячыць — Плятону, Ісусу, Лао Цзы
я ня ведаю

*** (скажы тыя слова)

скажы тыя слова
таямнічаю моваю восеніскіх рыбаў

тое ж усё:
доўжыцца сон берагоў
ня ведае дна акіян

прывідная рука
пандзлем правіць
шуму высаходных дзён
на перасоходных губах

Geraі, літоўскае слова

циха geraі шапачу, так ціха, што неба ледзь чуе
словы мае, а словы і смага — навошта?
словы і згадкі — навошта?
ледзь варушацца губы
үсё, што трымалі, цяпер аддаюць — непатрэбна
гэта нікому

ўздрыгваюць, ледзь варушацца губы і слова
як пропуск — geraі
добра? даруй — шапачу я так ціха, што неба
ўздрыгвае і ня бачыць
бачыць ня хоча, а словы, як пропуск
ўздрыгвае і ня бачыць...

помнік у сэрцы майм і табе замест кветак
словы жалобных, астыльных і вечных — ахвяра

Знакі прыпынку

УЛАДЗІМЕР
НЯКЛЯЕЎ

жыцьцё прайшло.

Для таго каб быць літаратарам,
дастаратам на піць.

Страх, апрач страху, яшчэ і апрауданье. Баяцца зручна. Год
семдзесят пабаісьця, зірнеш — і

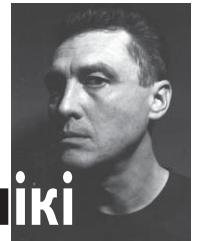
рымлівалі Нобэлеўскай
прэміі! «А я і не кажу, што
атрымліваў, я кандыдат Но-
бэлеўскай прэміі».

Акадэмік Капіца яшчэ на
пачатку саракавых казаў: «У
нас усе тримаюцца за хвост
факту. Але ў газэце факт пав-
інен быць асаблівы. Напрыклад,
калі вас укусіў сабака,
гэта не газэтны факт. А вось
калі вы ўкусілі сабаку — гэта
ўжо цікава. Калі сабака
ўкусіў прэм'ера — гэта цікава,
акалі прэм'ер укусіў саба-
ку — гэта ўжо сэнсацыя».

Нобэлеўскай
прэміі! «А я і не кажу, што
атрымліваў, я кандыдат Но-
бэлеўскай прэміі».

Акадэмік Капіца яшчэ на
пачатку саракавых казаў: «У
нас усе тримаюцца за хвост
факту. Але ў газэце факт пав-
інен быць асаблівы. Напрыклад,
калі вас укусіў сабака,
гэта не газэтны факт. А вось
калі вы ўкусілі сабаку — гэта
ўжо цікава. Калі сабака
ўкусіў прэм'ера — гэта цікава,
акалі прэм'ер укусіў саба-
ку — гэта ўжо сэнсацыя».

АДАМ
ГЛЁБУС

Сучаснікі

Шклярафф
і інкунабула

Калекцыянэр Шклярафф мог і
душу прадаць за патрэбную яму
кнігу. Я так думаю, але доказаў пра
продаж душы я ня маю. Зразумела,
шмат хто хацеў бы мець падобныя
доказы, але дзе ж ты іх возьмеш?! А
вось тое, што Шклярафф ажаніўся
дзеля атрымання інкунабулы, ве-
далі многія. У вясковай цёткі была
стара жытніца кніга. Шклярафф да
гэтай цёткі і з аднаго боку падкота-
ваўся, і з другога пад яжджаў, а яна
інкунабулу не прадавала і не пра-
меньвала. «Ну што ты хочаш за
сваю рэліквію?» — пытала азартны
зьбіральнік старызы. «Хачу, каб ты
маю дачку замуж узяў. Як возьмеш
дачку, я табе на вясельлі кнігу і ад-
дам!» Аддала баба інкунабулу, а
Шклярафф з бабінай дачкою пра-
жыў доўгас жыцьцё, і дзеці ў іх па-
нараджаліся разумныя.

05.06.2005, 14:44

Цішын і шэсьце

Тысяч 50 ідзе па вуліцы Багданов-
іча. Па краі калёны Цішын шыбуе.
«Ты што тут робіш?» — «Калі вы-
ходзіла 5 ці 10, я не ішоў. Калі выва-
ліла 50, як можна не далучыцца? Раптам адбудзеца пераворот, а я не
пабачу яго на свае вочы! Такое
нельга прапусціць мастаку. Такое
трэба глядзець!» — «Зьбіраеш матэ-
рыял на карціну «Рэвалюцыя ў Мен-
ску?» — «Не!!! Рэвалюцыі на па-
лотнах мяне больш не натхняюць.
Прайшло, сплыло, прамінула... Со-
нечны хаос. Касымічны антыпара-
дак. Каліровая бязьмежнасць і гра-
фічная матэматычнасць... Гэта
мяне захапляе. Тутака грамадзянскі
доўг, ці як яго называць? Ты
пісьменнік, ты і называй, а я пайду
наперад, там будзе цікавей...» Эн
прысыпешыў хаду. Грамадзянскі
доўг і свабодны мастак, абсурднае
злучэнне заўсёды перамешвалася ў
Цішын.

09.02.2005, 15:58

Кашкурэвіч і дамовы

Дамаўлянца зь Ігарам Кашкурэві-
чам цяжка, бо дамовіца зь ім не-
магчыма. У нейкай ступені паразу-
мецца можна, але толькі ў той сту-
пені, у якой ён сам захоча таго па-
разумення. «Што гэта за мастак, калі
ён не свабодны, калі ён малюе елку
пад дыктую? Мастак мусіць захоў-
ваць і аховаць сваю свабоду, інакш
ён не мастак!» — «Ты ж выконваеш
замовы?» — «Толькі тыя, што захач-
чу. А не захачу і ня выканаю». —
«Ты ж ніколі нікому не адмаўля-
еш?» — «Проста я не прагавораю
адмову ўголос. Я адмаўляю пра-
сяць. Ціха так шапчу сабе пад нос «а
пайшлі вы да д'ябла», а ўголос кажу
«так, усё зраблю, усё выканаю,
ніякіх проблемаў...» Калі з чалавекам
можна дамовіца, ён ужо не ма-
стак. Мастак — цалкам свабодны
чалавек. Мастак — апошні ў съве-
це прафэсія, якая дазваляе спазніцца
на працу. Професія, якая ўзаконі-
ла аваўязковасць натхнення і сва-
боды».

10.02.2005, 15:20

Ісьляндзкая дэпрэсія

Мужчынскай гандбольной зборнай Беларусі брала ўдзел у першым фінале чэмпіянату Эўропы — у 1994 годзе ў Партугалії, потым цягам пяці разоў беларусы не праходзілі кваліфікацыі. І сёмае першынство кантынэнту абыдзеца бяз нас: неабстраляная беларуская каманда саступіла ісьляндзкім асам. 12 чэрвень праігралі ў гасціх — 33:24, і 18 чэрвень дома 31:34. Чатыры гады таму ў стыковых матчах з нашадкамі вікінгаў мы гулялі крый — 23:30 і 26:27.

Гандбол ля палярнага кола

Хацелася верыць, што беларусы калі і не праў'юцца ў фінальную стадыю чэмпіянату Эўропы, то, прынамсі, папсуюць ісьляндцам нэрвы. Пасыль лютайская лёсаваньня, якое звязло нас з прадстаўнікамі самай заходнай краіны Эўропы, спэцыялісты зазначалі, што гэта ці не найлепшы для нас варыянт. Маўляй, за апошні час ісьляндцы значна аслабелі і ўжо не такія грэзныя, як некалькі гадоў таму. На мінульым чэмпіянаце съвету яны паказалі найгоршы з эўрапейскіх зборных вынік, фінішаваўшы пятнаццатымі. Аднак варта памяцыць, што ў краіне з насельніцтвам 270 тыс. чалавек гандбол — спорт нумар адзін. І нацыянальны чэмпіянат моцны, і легіянэры расцяршаны па наймацнейшых лігах съвету. Сутыкнуўся ісьляндзкі гандбол і з апошнімі тэндэнцыямі часу. За нацыянальную зборную выступаюць грузін Роланд Эрадзэ, латыш Аляксандар Пэтэрсанс і кубінец Ялескі Гарсія.

Зусім па-іншаму ставяцца да гандбулу ў Беларусі. Зрэшты, пра

Ісьляндзкая дэпрэсія (ісьляндзкі цыклён, ісьляндзкі мінімум) — вобласць паніканага атмасфернага ціску над паўночнай Атлантыкай. Адзін з найважнейшых цэнтраў дзейнасці атмасферы ў Паўночным падушар'і. На надвор'е Беларусі ўпłyваюць перыфeryянальныя часткі ісьляндзкай дэпрэсіі, якія прыносяць вільготнае паветра і выклікаюць пацяпленыне.

Бацьці спэцназу ўнутраных войскаў МУС Беларусі на tym тыдні змагаліся за крапавыя бэрэты. Права службы «прэзыдэнту і айчыне» атрымалі 13 з 54 чалавек, якія праз палосы перашкодаў, дымавыя завесы і страляніну здолелі добраца да самай крывавай часткі спабору — спарынгу. Такога азарту, як падчас баксэрскага матчу, калі перамога няпэўная, не адчувалася. Прэтэндэнты мусілі вытрымачыць 12 хвілінай проці чатырох праціўнікаў. Многія атрымлівалі бэрэты, ледзь трymаючыся на нагах. Аднаго хлопца забрала хуткая. За спаборніцтвамі асабістая назіраў Дэмытры Паўлічэнка.

мячоў і заваявалі пущёўку ў Партугалію. Куды лепей по-мніца 1989 год, калі ў фінале Кубку эўрапейскіх чэмпіёнаў менскі СКА саступіў у Бухарэсьце камандзе «Сыцяўа» 21:30, а дома бліскучая выйграў 37:23. Два кавалі таго шчасця і цяпер былі ў Палацы лёгкай атлетыкі — беларускі нязменны трэнэр Спартак Мірановіч і яго цяперашні памочнік Аляксандар Каршакевіч. Прайшло шаснаццаць гадоў, і на спартовай пляцоўцы выступае ягоны сын — Максім Каршакевіч. Толькі ў адрозненіне ад бацькі, што гуляў за зоркавы СКА, сын абараняе колеры сталічнай «Вікторыі-Рэгіі».

Пяць кроакаў ад Паўлічэнкі

Шмат нараканняў выклікае і хатняя пляцоўка зборнай — Палац лёгкай атлетыкі Спартовага клубу Ўзброеных сіл (ПЛА СК УС), што ва Ўруччы. Праўда, за некалькі тыдняў да матчаў міністар спорту і турызму ў інтэрвю «Прэссболу» казаў, што, магчыма, матч перанясуць у Палац спорту. Але, відаць, пасыля паразы ў Ісьляндзіі вырашылі захаваць статус-кво і паслаць гледачоў ва Ўруччу — месца, зручнае толькі для тамтэйшых жыхароў. А для астатніх паспелага народу гэта як у чорта на рагах, у пачатку ж XXI стагодзьдзя жывём. Апошняя станцыя мэтро, потым трэба ехаць наземным транспартам пару прыпынкаў, а пасыль, кінуўшы марна чакаць адзіны маршрут на 8-мы кіляметар, хвілін дзесяць ісці пешкі.

Так з'яўляецца і зрабілі. Надвор'е было някескае, суботні лівень скончыўся, чаму б не прайсці? Ідзём і захапляемся новапаўсталімі гамахамі. Ўручча ды мясцовымі гісторычнымі славутасцямі — вайскі

ковай часцю, дзе верна служыць радзіме Дэмытры Паўлічэнка, ды цэркаўкай, што сарамліва выглядае з-за плоту згаданай часці.

За трыццаць хвілін да пачатку гульні трывалы ўжо быў запоўнены на трэх чвэрці. Журналісты звыкла разъмішчаюцца з адваротнага боку пляцоўкі, за лаўкамі запасных, на так званых месцах для карэспандэнтаў. Хоць «месцы для прэсы» — гэта гучна сказана: гімнастычная лава і толькі. Хацеў бы я паглядзець на тых дзівакоў, якія б вырашылі прычыгнуць з сабой ноўтбук. Нават на маючы патрэбы ў электрасетцы, а працууючы з акумулярам, яго было б надта нязручна трымаць на каленях ші руках.

Але наракаць дарэмна. Увесі матч мы правялі на нагах, дэфлюючы ад адной штрафнай плошчы да другой. А першы тайм нават і паказытая нашы нэрвы.

Надзея першага тайму

Убачыўшы на размінцы фактурных ісьляндцаў, я зразумеў, чаму ніводзін акупант ня здолеў заваяваць гэтай краіны. Перамагчы такіх аслілаку, судайчынікаў Торвальда Вандроўніка, немагчыма. Асабліва выдзяляўся лінейны зь нямецкага «Магдэбургу» Сыгфус Сыгурдсан. Мэтры два росту, з залысінай і магутнай бародай. Выглядай унушальна. Сыгурдсан, дарэчы, самае папулярнае прозвішча ў ісьляндзкіх гандбалісташ. На пляцоўцы бегал яшчэ два плос трэнэр Віга Сыгурдсан.

За выключэннем Міхайлі Ўсачова (БГК імя Мяшкова), нашы здаваліся куды драбнейшымі.

Ісьляндцы адразу ўзялі быўка за рогі і павялі ў ліку 2:0, але беларусы аднавілі раўнавагу. Двойчы вызначыўся Іван Броўка («ЗТР», Запарожжа). Іван, які налетаў будзе гуляць у нямецкім «Мэльзэнгуне», быў найлепшым у першым тайме. Прабіваў сямімэтровыя, прадзіраўся скрэзом магутную абарону гасцей, адчайна змагаўся за кожны мяч. А прайсці пра гэтыя двухмэтровыя бэтонныя плоты ісьляндцаў было цікава.

У першым тайме трывалы горача падтрымлівалі нашы атакі, вітаючы кожны гол. На прадстаўленні гулькоў судзьдзя-інфарматар адзначыў, што ў галікі Мікалай Зянкія (БГК імя Мяшкова) у суботу нарадзіўся сын, і таму кожны сэйв варатаў суправаджаўся воплескамі. За першы тайм беларусы шэсьць разоў выходзілі наперад — 3:2, 4:3, 6:5, 9:8, 14:13, 15:14. Разам з Броўкам добра глядзеліся Вадзім Лісіца («Вікторыя-Рэгія») ды 33-гадовы вэтэрэн Андрэй Сіняк («Гамбург»).

Ісьляндцы, праўда, забівалі больш разнастайна — і справа, і злева, і парапутам. Павесяліў галкіпэр гасцей. У сярэдзіні тайму ля ягоных варот утварылася мокрая пляма. Ён на стаў да чэквацица хлопчыка-сэрвісмена,

узяў ручнік, працёр ім пляцоўку, потым выцер рукі і толькі пасыля — твар.

Сумна было толькі журналістам з тэлебачаньня, якія зь непадробнай цікавасцю ўзіралася ў телефон «Nokia-1100».

Іван Броўка кідаў лоўка

На перапынак каманды пайшли пры ліку 17:18 на карысць гасцей. Але ў другім тайме беларусы астуপіліся. Да 13-й хвіліны тайму мы ўжо саступілі чатыры мячы — 21:25. Ісьляндцы пачала съяткаваць перамогу: весела перамаўляліся на лаўцы запасных, час ад часу прыкладаючыся да пляшак зь мінералкай «Фрост».

Беларусы, праўда, сабраліся і адыграць трэй мячы, але ісьляндцы зноў давялі розыніцу да чатырох мячоў — 24:28. Не здаваліся толькі Васіль Астроўскі (СКА, Менск) ды Іван Броўка, што сталі самымі выніковымі ў нас гульцамі. На іх рахунку па сем мячоў.

Той жа Броўка паказаў някепскі слалам. Перахапіў мяч у сваёй штрафнай, прамчаўся па левым флянзе і ўкаліці мяч у сетку. І нібы на просьбы гледачоў на трывалонах, для тых, хто «ня бачыў», паўтарыў гэты ж фінт. Зноў адобраў мяч у гасцей, пралящеў па левым флянзе і зноў забіў у той жа кут.

Дабіща хаця б ганаровай нічыі беларусам не хапіла сілаў — 31:34. Пасыль матчу спартовуці і Ісьляндцы, і Беларусі падышлі да трывалі і прывіталі гледачоў. Якраз такі павагі да публікі чакалі заўзятары ад беларусаў пасыль футбольнага матчу Беларусь—Славенія.

Яны біліся за Беларусь

Пасыль матчу журналісты абстуپілі пасярэдзіне пляцоўкі Спартака Мірановіча. Галоўны трэнэр беларусаў адзначыў выдатную гульню гасцей («Ісьляндия — выдатная каманда») і сказаў, што ня мае прэтэнзій да сваіх, падкрэсліўшы: «Мы былі гатовыя біцца за Беларусь». Трэнэр называў прычыны паразы: на пляцоўцы былі маладыя гульцы, большасць зь якіх ня мае досьведу міжнародных матчаў. Беларусы і так зрабілі болей, чым маглі, тэдзен зживучы і трэніруючыся за свой кошт.

Магчыма, нівыхад беларусаў у фінал чэмпіяната Эўропы і съвету справядліві. З такім стаўленнем да гандбулу нам яшчэ рана ў Эўропу. Тыя ж жанчыны дабіліся немагчылага — выйшлі ў плэй-оф. Пры тым што ў жаночым першынстве краіны ў нас гуляе чатыры каманды, зь іх дзявяць — нападзіцячыя.

Адно шкада: ня вернеш зорна гасці на тым часу беларускага гандбулу. Тады, у пачатку 1990-х, верыліся, што з набыццём незалежнасці мы пакажам цэламу съвету ўсю нашу сілу. Як дэманструючы клясу зборных Славеніі і Харватіі, якія ад распаду Югаславіі толькі выйграли.

Алег Раівец

ІНФАРМАТАР

Вясельныя салёны

«Алеся»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі 10.00—20.00 вул. Прытыцкага, 106-323 213-78-26

«Алеся»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі 9.00—18.00 вул. Кульман, 5-219 282-89-62, 219-71-29

«Лініна»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары зав. Студэнцкі, 6 200-72-51

«Анжаліка»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары 12.00—20.00, субота — да 18.00, нядзеля — выходны вул. Кісялевіа, 10

«Вікторыя»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары вул. Якубоўскага, 34-122 258-72-05

«Вэрсаль»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары 13.00—20.00 пр. Пушкіна, 36-167 204-30-13

«Ганна»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары 11.00—20.00 вул. Сурганава, 36-60 232-10-54

«Даіна»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка 10.00—21.00 пр. Ракосаўскага, 30/2-102

249-85-90, 625-02-45

«Ідзэал»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка пр. Ф. Скарыны, 155/1-2

264-79-84

«Каханая»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка 11.00—20.00 вул. Першамайская, 20 (2-гі пад'езд)

290-42-06, 640-38-36, 757-40-64

«Флер»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка 9.00—19.00 вул. Кірава, 4-71

220-94-75,

220-03-19

«Ларыса»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка 12.00—19.00 пр. Ф. Скарыны, 155/2-4

211-84-01

«Міледзі»

231-33-49

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі 12.00—20.00 пр. Пушкіна, 44-5 204-33-21, 601-31-74

«Скарлет»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі 13.00—20.00 вул. Магілёўская, 8/1-56 224-32-81

«Страказа»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка 10.00—20.00 вул. Куйбышава, 38-3 284-63-18

«Фаварытка»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары 11.00—20.00 пр. газеты «Ізвестія», 47 (611) 272-61-44

«Флер»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка 11.00—19.00 вул. Першамайская, 20 (2-гі пад'езд)

290-42-06, 640-38-36, 757-40-64

«Ювага»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка 9.00—18.00 гл. Казінца, 121

278-52-72

«Юнона»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі, паслугі цырульніка пр. Ф. Скарыны, 74

232-41-28

«Юта»

Вясельныя і вечаровыя строі, аксесуары, дадатковыя паслугі цырульніка пр. Ф. Скарыны, 155/2-4

211-84-01

«Міледзі»

231-33-49

Пятніца, 24 чэрвень

АНТ, 23.05

«Зоркавы дэсант».

ЗША, 1997, рэж. Пол Вэрховэн.

Фантастычны баявік паводле Роберта Хэнлайна. Узорны татаітарны фільм Поля Вэрховэна («Плошча+кроў») пра вайну людзей і вусякоў. Жукі з плянэты Клінданты бамбардуюць Зямлю астэройдамі — і на варожую тэрыторыю высылае ў войска. Каціна магла быць замоўлена Міністэрствам пропаганды Трэцяга рапту, дахы вяно да часоў зоркавых дэсантў. Афіцэр-тэлепат у чорным касцюме ў эсэсаўскім стылі, муштра, бітва расаў, халодная жорсткасць. Вэрховэн дэманструе, што любы эпас размаўляе сталёвым голасам нянавісці, — і аддае ўсе яму з імпэтнай радасцю творцы.

«Лад», 0.00

«Канвой».

ЗША, 1978, рэж. Сэм Пекінпа.

Сучасны вэстэрн паводле аднайменнай кантры-песні С. У. Макола.

Кінарэжысёр Сэм Пекінпа («Саламянныя сабакі») пасля смерці

ПАРТЫЯ З ГРОСМАЙСТРАМ

За чорных быў выбраны ход 22...Te8-e7 —магчыма, не найлепши. Сп. Лыбін даслаў фарсаваны варыянт 23. e5:d6 c7:d6 (аддаваць пешку беспэрспэктыўна) 24. Ka4-b6 Fd7-e8 25. Ke4:d6 Td8:d6 26. Te1:e7 Fe8:e7 27. Kb6-c8 Fe7-d7(e7) 28. Kc8:d6 Fd7:d6 29. Ff2:f7+ Kpg8-h8 30. c4-c5. Наш партнэр ацэнівае пазыцыю на сваю карысць, і яму цяжка запярэчыць. Ці варта чытачам доўжыць супраць? Чакаем ваших думак да панядзелка, 19.00. Электронны адрес: rubinchyk@lycos.com («Кайса»). З. Лыбін — чытачы «НН». Ход чорных.

ВАРТА БАЧЫЦЬ

2. Kg5+Td5 3. Cf6 Kp4 4. Cd5+! Gefira Bintipari.

Avtar: 1. Kf7! Td2 (Hempara I ... TT-3a2. Td8+! 3. Cf6)

вунтвам героя вырашае скрыстацца Саветнік, каб дасягнучы улады над чытачамі.

Калісці Борхес марыў пра книгу, якая была блестэркам усіх іншых книг, — Леанід Нячаев уласцівіе на экране; толькі гэта дзіцячая книга, якая вучыць распазнаваць дабро і зло. Фільм «Прыгоды ў горадзе...» надзвычай рэдка зьяўляецца на экранах, хаця ён даволі цікавы. Зъяўрніце ўвагу і на каліровую драматургію кадру (апэратор Юры Шалімаў).

БТ, 19.10

«Манія вялікасці».

Францыя—Гішпанія—Італія—Нямеччына, 1971, рэж. Жэрар Уры.

Камэдыйны сцэнарый. Скапнны зыбіральник падаткаў Дон Салостэ (Лю дэ Фюнэс) абрадае караля. Слуга скнары, жыцця-ципобр Руй Блаз (Лу Мантан) падбівае хцівага і ласага на лісьлівасць гаспадара спакусіць гішпанскую каралеву — хаця ён сам паклаў на яе вока. Лю дэ Фюнэс у ролі скнары-спакушальніка...

Андрэй Расінскі

БТ, 00.30
«Жыцьцё Дэйвіда Гэйла».
ЗША—Нямеччына, 2003, рэж. Алан Паркер.
Драма, трэйлер.
Графэсар Дэйвід Гэйл (Кевін Спайлс), барацьбіт за адмену сымартнага пакарання, трапляе ў турму па абвінавачанні ў згвалтаванні і забойстве. Толькі за трох дні да пакарання ён расказвае журналістцы праўду.

Субота, 25 чэрвень

«Лад», 18.00

«Высокія бляндыны у чорным чаравіку».

Францыя, 1972, рэж. Іў Рабэр.

Эксцэнтрычнае камэдыйнае.

Трыпомфальная зъяўленьне на экране сарамлівага, расцесянага

недарэкі, які вечна трапляе ў гісторыя (Г'ер Рышар). Героя карціны — музыку — выпадкова прыманы за спіцаўгента. Кіраўнік службы бяспекі (Жан Раффор) дасылае да «сакрэтнага звышагента» жанчыну (Мірой Дарк), каб тая ворага раскала...

Насуперак бурчанню высакалобых крытыкаў, карціна мела масавы посыпех — і атрымала срэбны прыз на МКФ у Заходнім Бэрліне. Працяг — «Вяртанье высокага бляндына».

СТВ, 23.45

«Самарыцянка».

Паўднёвая Карэя, 2004, рэж. Кім Кі-Дук.

Драма.

Каб зарабіць грошы на паездку, дзявочкі школьніцы займаюцца прастытуцыяй. Пакуль Ё-Джын стаіць на варце, яе сяброўка Чжэ-Янг аблізуўвае кліентаў. Калі для Чжэ-Янг гісторыя завяршаецца кепска, Ё-Джын вырашае выкупіць сваю віраду перад ёй: яна бавіць час з «паплобоўнікамі», вяртаючы ім гроши. Але ў таты пачырапелай, суవорага паліцыйскага, традыцыйныя

КАІСА

Стайкі. Бяскроўная інтэграцыя

Аляўдзін, Міхаіл Гінзбург, Арцём Самсонкін, сваёй мэты не дасягнулі, бо апынуліся ў сярэдзіне табліцы. Няўдала выступіла віцэ-чэмпіёнка Беларусі Тацяна Бондар, якая паралельна з рыўкамі ў Стайкі здавала іспыты ў Акадэміі фізвы-хавананія: 3,5 бала з 14. Затое выхаванка СДЮШАР-11, 14-гадовая Алена Тайрава, з 10 баламі выканала норму гросмайстра сярод жанчын. Бронзавая прызэрка турніру ўжо некалькі год выступае за Расею: тут для яе стыпэндыі не знайшлося. Пэўнай кампэнсацыі за вынікі турніру «А» звязвалася перамога съядомага беларуса Валера Гардзені ў турніры «В».

Стайкамі шахматная інтэграцыя, відаць, не абмяжуецца. Другі майстарскі «кругавік» у рамках беларуска-расейскага кубку заплянаваны на жнівень — аматары шахаў

Дыдышка — Мачэя, Любініцы, 2003. Ход белых. Знайдзіце нескладаную камбінацыю ў стылі Капабланкі.

Менскі гросмайстар Вячаслаў Дыдышка выйграў у Чэхіі невялікі, але даволі моцны турнір «Астраўскі конік» (6,5 з 9), на паўкроку апярэдзіўшы польскага калегу Артура Якубца і чэха Марака Вокача.

СВЯТЫ

Дзень пазіі ў Ляўках

9 ліпеня пад Ляўкамі (Аршаньшчына), у ваколіцах Дому-музею Янкі Купалы, пройдзе Вольнае съвята беларускай пазіі. Пачатак а 17-й.

Як дабраца: трэба дабраца да музэю, а там прысьці празь яго тэрыторыю ў бок берага ды спусцицца па лесвіцы да Дняпра, а потым 500 метраў улеву да вогнішча. Вышай на беразе можна паставіць намёт.

Калі на сваёй машыне, то лепш ехаць паўз Барань і Копысь. З «алімпійкі» зварочваць лепш на Коханава. Ля музэю ёсьць паркоўка.

Даеахаць таксама можна:

аўтобусам Ворша—Копысь (6.30, 10.00, 13.30, 16.40) да прыпынку «Музей Янкі Купалы», дарога будзе каштаваць 1670 рублёў;
дызэлем Ворша—Магілёў (9.18, 11.36, 14.45, 17.14, 19.43), білет каштве 1200 рублёў.
Наўпрост зь Віцебску да Копысі можна даеахаць цягніком № 645 Віцебск—Брест, які адыхаўдзіць у 18.20 і прыядждае а 21.00. E-mail: mihalca@tut.by

Адна гісторыя

У Крэве (Смургоншчына) 9—10 ліпеня пройдзе съвята, прысьвечаная 752-м угодкам каранація вялікага князя Міндоўга. Пра гэта дамовіліся намеснік старшыні Беларускай суполкі літоўцаў Альгімантас Дзіргінчус, генэральны консул Літвы ў Горадні Дайва Мацкүвінэн і прадстаўнікі мясцовай улады.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

Быкаў на «Свабодзе»

У панядзелак, 27 чэрвяна, адбудзеца прэзэнтацыя другога выдання кнігі «Быкаў на «Свабодзе», дапоўненага недрукаванымі раней успамінамі, інтэрв'ю і выступамі пісьменніка. Пачатак а 16-й. Канфэрэнц-зала Дому літаратаў (Фрунзэ, 5, 2-і паверх).

ВЫСТАВЫ

Музей сучаснага выяўленчага мастацства (288-24-68)

21 чэрвень — 10 ліпеня — Вольск. Фатадымкі. Акварэлі. Графіка.

Выстаўка работ аднаго з найярчайшых прадстаўнікоў абстрактнага экспрэсіянізму, родапачынніка «інфармэлю», афіцынага фатографа Сусьветнай выстаўкі ў Парыжы, арыгинальнага ілюстратара Тэкстастаў Арто, Кафкі і Сартра. Цана біле́ту 2000 руб.

A Dolce Vita e oltre...

Да 12 ліпеня ў Нацыянальным музэю гісторыі і культуры Беларусі (вул. К.Маркса, 12) — выстаўка італьянскага музэю моды «Ми-Мо» «A Dolce Vita e oltre...» фонду «Мастацтва Сартыраны». Экспазіцыя з 70 жаночых строяў рэканструюе італьянскую моду 50—90-х гадоў XX ст. Экспанаты музэю — вынік працы сусветна вядомых атэлье, вырабы haute couture і pret-a-porte, якія належаць знакамітым жанчынам мінулага стагоддзяў.

СҮВЯЗІ

Да 11 ліпеня ў «М-Галерэі» Інстытуту імя Гётэ ў Менску (Фрунзэ, 5) працуе выстаўка «Сувязі», на якой прадстаўлена графіка Алены Юр'евай, Вольгі Піскун, Сафіі Піскун і Валянціна Піскуна.

КАНЦЭРТЫ

Беларуская дзяржаўная філямонія

Малая заля імя Р.Шырмы

23 чэрвень (чц) — канцэрт «Купальскія бліскавіцы». Прымаюць удзел: Дзяржавы камэрны хор Рэспублікі Беларусь (мастакі кіраўнік і галоўны дырыжор — Натальля Міхайліва), фальклёр-тэатар «Госьціца» (мастакі кіраўнік — Ларыса Сімаковіч), этна-гурт «Джам Бібум» (мастакі кіраўнік — Наста Хмелёў). Канцэрт вядзе музыканту Больга Брылон.

К/з «Менск»

28 чэрвень (аўт) — канцэрт Аляксея Глызіна.
29 чэрвень (ср) — канцэрт заслужанага артыста Беларусі Якова Навуменкі.

ТЭАТРЫ

Опера

25 (сб) — вечар старадаўняга рамансу.

Купалаўскі тэатар

24 (пт) — «Уваходзіць свабодны чалавек».
26 (нідз) — «Каханье ў стылі барока».

27 (пн) — «Смак яблыка».

28 (аўт) — «Памінальная малітва».

29 (ср) — «Чычыкаў».

30 (чц) — «Падступства і каханье».

Малая сцэна

26 (нідз) — «Дом, дзе съпяць прыгажуні».

27 (пн) — «Налу».

Тэатар беларускай драматургіі

23 (чц) — «Кабала съвятош».

Нацыянальны акадэмічны

драматычны тэатар імя М. Горкага

25 (сб) — «Ад'ютант-Ша Яго Вялікасці».

Беларускі дзяржаўны музичны тэатар

26 (нідз) — «Дараага Памэла».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЬЦЁ

Белая вежа (284-69-22, 239-16-00)

23 (чц), 22.00 — прэзэнтацыя дэбютнага альбому Вольгі Плотнікавай «Недзе». У канцэрце бяруць удзел «народны артыст» Руслан Аляхно, Аляксей Хлястоў, Сяргей Кравец і Сяргей Мінскі.

24 (пн), 23.00 / 24:00 — жывая музыка: «Acoustic Band» / dj Mihel, dj Alex.

25 (сб), 22.00 — «Secret Party»: dj Romanov, dj Mixell.

26 (нідз), 23.00 — Тані Фарэд. Бронкс (288-10-61, GSM «Velcom»: 103 і 105)

23 dj Laurel.

24 (пн), 22:00 / 24:00 — жывая музыка: «Flat» / dj Mitya.

25 (сб), 21.00 — dj-bar.

X-Ray

24 (пн), 22.00 — dj Top.

25 (сб), 22.00 — «Back Into The Groove»: dj Toni Key, Даша Пушкіна.

Ізюм

24 (пн), dj Lexa.

25 (сб), 22.00 — Fusion dance: dj Jerry B.

26 (нідз), 22.00 — Sunday dance.

Бліндаж

24 (пн), 23.00 — «Energy Party»: dj Bergamo, dj Max Laitov.

25 (сб), 23.00 — dj Max Laitov.

26 (нідз), 23.00 — dj Max Laitov, dj Egor.

Madison

25 (сб), 23.00 — «Staff party».

КІНО Ў МЕНСКУ

«Аўрора»

«Містэр і місіс Сыміт»: 24 (пн) 16.00, 18.30, 21.00; 25, 26 (сб, нідз) 13.30, (іл), 16.00, 18.30.

«Ноўы сьвет»: 24—26 (пн—нідз)

«Дзін»: 24 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 25, 26 (сб, нідз) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 27 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 28 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 29 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 30 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 31 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 32 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 33 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 34 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 35 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 36 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 37 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 38 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 39 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 40 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 41 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 42 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 43 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 44 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 45 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 46 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 47 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 48 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 49 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 50 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 51 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 52 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 53 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 54 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 55 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 56 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 57 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 58 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 59 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 60 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 61 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 62 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 63 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 64 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 65 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 66 (пн) 16.00, 18.30.

«Дзін»: 67 (пн) 16.00, 18.30.

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Дыктатура сымулякрай

Аналітык брытанскага «Эканаміста» лічаць сітуацыю вакол Саюзу палякаў поўнай шызой. Калхозынікі! Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Калі б існаваў агрэгат часу, з задавальнемнём махнуў бы на пару гадзін у будучынню. Ня з мэтай накірацца «Марсіянскім портэрам» (і ў выпадку акцыі па магчымасці нават атрымаць мабілу-мелафон) або прагуліца ўздоўж фінска-кітайскай мяжы. Проста каб паглядзець у каталёту беларускай нацыяналкі разыдзел «Лукашызм».

Даю зуб — шмат хто з сучаснікаў лічыць, што, праглынуўшы згаданы тэрмін, пошуковая сістэма бібліятэкі заблесці ўесь экран РС мірыядамі назваў на-кшталт «Дакумэнты і матэрыялы Шклоўскага працэсу: чалавецтва супраць рыначна-

га сацыялізму», «Клімакс нэабальшавізму і трохфілізму» Я.Раманчука, «Уцекі з Акэсціція» В.Шчукіна або, урэшце, «Не вінаваты я. Ён сам прыйшоў да ўлады» А.Фядуты.

У кантэксце апошніх прыколаў мяркую, што большасць кніжак пра Беларусь будуть прысывачаны на лёсу тузіна дысыдэнтаў, а феномену тутэйшага рэжыму ў глябальных культурных працэсах. На кніжных паліцах будуць дамінаваць назвы а-ля «Рызома Дэлэза і пастанова аб книгах заўгар і прапаноў» або «Барацьба з сексуальнай эміграцыяй у РБ».

Лукашэнкаўскі аўтарызм уліпне ў анали Кліё як першы ў гісторыі аўтарызм фазы постмадэрнізму. Сутнасць беларускага ладу ўжо даўно не вызначаеца нейкай жорсткай ідэалёгіяй эпохі мадэрнізму. Нацияналізм, сацыялізм, лібералізм і іншыя «-ізмы» ў нас не канаюць. «СБ», вя-

дучы мэдэя-кароаке ўладаў, можа сінчыць як Озі Осбарн наконт рэнэансу фашизму ў краінах Балты і пасля правалу рэформэндуму аб канстытуцыйні ЭЗ спакойна адмарозіць: «Усё ж мае рацью Лё Пэн». Сёння зацоканы заходам славянскі апостал уводзіць візы для грузін, аргументуючы іх так і так, заўтра адмяніяе, аргументуючы вось гэтак.

І ні ў кога гэта не выклікае шоку або, здавалася б, нармальнай рэакцыі — выклікае хуткую дапамогу на Маркса, 38.

Пасыядоўны сэнс забіла беспрынцыповая эклетычнасць і творчая рэакцыя на штодзённую сітуацыю. Памятаецце, як у часы Французскай рэвалюцыі Рабэсп'ер і яго тусяня адміністрыя куль бога, замяніўшы яго культам «Найвышэйшага разуму»? Калі б нашы ўлады перасварыліся з Філарэтам і пайшлі шляхам якабінцаў, аўтактам фанатизму лягічна стаў бы «Найвышэйшы рэлігійны».

І, як сіведчыць выпадак з выданнем беларускіх палякаў «Глос з-над Нёмана», усё на сівеце не стаць на месцы. Выйшоў ужо другі нумар выдання Саюзу палякаў Беларусі, які рэдакцыя газеты не рыхтавала. Але, мяркую, падпісчыкі газеты яго атрымалі спраўна.

Пачын траба працягваць. Гэта ж рэалізація на дзяржаўным узроўні тэорыі сымулякрай Бадрыяра. Нармальны павінна стаць тое, што назывы — апазыцыя, улада, суд — не адпавядаюць сваім першапачатковым сэнсам, але гэта не выклікае абузіння.

Калі мы здолеем пашырыць такую практику на ўсе грамадзянскія інстытуты, рэжым будзе выратаваны. Нават абраны з сямімі брутальнімі фальсифікацыямі презыдэнт стане ўспрымацца абсалютна нармальным усенароднавыбраным сымулякрам.

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

легенда беларускага друку

Дык падпісвайся!

Найтаньнейшая падпіска: сьпіс шапікаў

Найтаньнейшая падпіска на «НН» — на шапікі «Менгарсаюздруку». Каштую такая падпіска на месцы ўсяго 3440 рублёў. Забіраць сваю газету можна ў любой зручнай для вас гандлёвой кропцы «Белсаюздруку» ўжо ў чацвер па абедзе. Друкуюць адресы пунктаў, дзе можна аформіць падпіску «Да запатрабаваньня».

Участак падпіскі «Белсаюздруку»:
вул. Валадарская, 16, пак. 200

227-88-41

Пункты прыёму падпіскі:
вул. Жукоўскага, 5, корп. 1

224-32-03

вул. Раманаўская Слабада, 9

200-83-04

вул. Каашавога, 8

230-29-20

Крамы:

224-03-76

№1 вул. Жукоўскага, 5

284-83-59

№2 пр. Скарэны, 44

232-46-23

№3 пр. Скарэны, 76

227-11-92

№4 вул. Леніна, 15

243-16-30

№5 вул. Енісейская, 6

235-63-11

№6 вул. Філімонава, 1

288-30-20

№7 вул. Коласа, 69

232-45-10

№8 вул. Сурганава, 40

247-30-15

№9 пр. Ракасоўскага, 140

233-74-88

№10 бульвар Шаўчэнкі, 7

255-80-71

№11 пр. Пушкіна, 77

278-77-61

№12 вул. Кіхаватава, 80

264-06-42

№13 вул. Каліноўскага, 82/2

227-75-55

№14 вул. Валадарская, 22

203-82-39

№16 вул. Харужай, 24	234-27-25
№17 вул. Някрасава, 35	231-03-28
№18 ст.м. «Плошча Перамогі»	284-31-06
№19 пр. Машэрава, 5/1	223-81-66
№20 вул. Ясеніна, 16	271-87-21
№21 ст.м. «Пушкінская»	255-57-20
№22 вул. Ілімскага, 10, корп. 2	243-16-83
№23 вул. Славінскага, 39	264-36-33
№24 вул. Жылуновіча, 31	295-05-74
№25 вул. Маркса, 21	227-08-52
№26 пр. Скарэны, 113	264-22-91
Шапікі:	
№18 БДТУ, вул. Свярдлова, 13/4	
№18 Педуніверсітэт, вул. Савецкая, 18	
№78 Гатэль «Юбілейны», пр. Машэрава, 19	
№95 Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва, вул. Мясцікова, 39	
№136 ст.м. «Плошча Якуба Коласа», выхад да Акадэміі фізвікаваньня	
№187 Гатэль «Беларусь», вул. Старожоўская, 15	
№189 Аўтавакзал «Маскўскі»	
№198 БДЭУ, пр. Парыжскай савані	
№209 Прахадная МАЗУ, вул. Сацыялістычнай, 2	
№228 Універсітэт культуры, вул. Рабкораўская, 17	
№232 Менскі з-д халадзільнікаў, пр. Машэрава, 61	
№245 Большніца хуткай дапамогі, вул. Кіжаватава, 56	
№259 Менскі гандлёвы каледж, вул. Усходняя, 183	
№260 пр. Скарэны, 169	
№262 Гатэль «Плянэтэ», пр. Машэрава, 31	
№298 пр. Машэрава, 75/1	
№302 9-я большніца, вул. Сімашкі, 8	
№313 Слабадзікі праезд, 24	

Запрашаем у падарожжа

19 чэрвень (нядзеля)

на маршруце: Менск — Ліпнішкі — Іўе — Жамыслові — Суботнікі — Геранёны — Тракалі — Беняконі — Гайцюнішкі — Менск.

24 000.

3 ліпеня

Астравецкі раён: Смургоні — Жодзішкі — Гервяты — Міхалішкі — Варона — Варняны — Трокенікі — Астравец — Гудагай.

24 000.

15—18 ліпеня:

Грунvalд — Мальбарт — Гданьск.

21—24 ліпеня:

Басовішча.

232-54-58, 279-05-85, 622-57-20
(Зыміцер),
264-12-38, 776-24-35 (Павал).

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўны рэдактары «Нашай Ніве»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

галоўны рэдактар Андрэй Дыніко

фотарэдактар Арцём Лява

нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Фонд выдання газеты

«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая, 12 палос

фармат A2, 6 друг. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»: Менск, пр. Ф. Скарэны, 79. Рэдакцыя не нісе адказ

насць за звесткі рабочыя аўтадынчага выдання №581 ад 4 ліпеня

2002 г., выдадзеное Міністэрствам інфармації Рэспублікі Беларусь. Ўрэдчычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а